

Д-Р ГОРГИ ШОПТРАЈАНОВ

БИБЛИОТЕКАТА
НА ЈОРДАН ХАЏИ КОНСТАНТИНОВ ЏИНОТ
— ПРИДОНЕС КОН ПРОУЧУВАЊЕТО НА КУЛТУРНАТА
ПРЕРОДБА ВО МАКЕДОНИЈА —

LA BIBLIOTHÈQUE
DE JORDAN HADŽI KONSTANTINOV DŽINOT
— CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DE LA RENAISSANCE CULTURELLE
EN MACÉDOINE —
PAR
GEORGI ŠOPTRAJANOV

Примено на 8 февруари 1948.

ПРЕДГОВОР¹⁾

Културната преродба во Македонија, која претставува значителен момент во историјата на македонскиот народ, се јавува во разни форми. Одроз на времето, продиктувана од специјалните социјално-економски условија, таа се јавува како фактор за национално осознавање, политичко и духовно ослободување и економско еманципирање и ојакнување. Епохата на македонската национална и литературна преродба е борбена епоха во која македонскиот народ развива големи напори за отстранување на сите пречки што стоеја на патот на неговото национално и културно развитие. Неговите силија, покрај другото, беа управени кон тоа национално да се осознае, просветно и културно да се издигне за да не изостане зад другите културни народи и не биде политички и економски роб. Различни се факторите што ја предизвикаа и подржаваа македонската културна преродба и во тоа сега не се впуштаме.

Македонската културна преродба, која се јавува во време кога другите славјански народи веќе имаат оформена своја национална култура, претставува голем научен интерес со општествена и културна актуелност.

Затоа, сметаме дека бездруго треба да се публикуваат сите материали од епохата на македонското литературно, културно и национално возродување за да можат да се проучат и, врз основа на тие проучувања, да се изработат синтетични и целосни трудови. Разбирливо е дека меѓу тие материали првостепено место завземаат писмените паметници и особено ракописните и печатени книги од епохата. Библиотеките, кои се организациона форма, повисок стадиј во културното развитие на народот, не само се доказ, ами и фактор во културната преродба. Определувањето карактерот и видот на библиотеките го определува и

¹⁾ Овој труд е предаден на Редакциониот одбор при Филозофскиот факултет во Скопје во првата половина на февруари 1948 г. за да се отпечати во првата книга (1948 г.) на факултетскиот Годишен зборник, но поради технички причини тогаш не беше отпечатен. Во него е земена под внимание само состојбата до тоа време.

обемот и размерот на книжнината и со тоа — стадијот на националната култура.

Книгите од библиотеката на Јордан Хаџи Константинов Цинот претставуваат не мал интерес како за дополнување податоците од литературната дејност на овој виден и распален македонски возродител, културен, просветен и општествен труdbеник, така и за определување на културното и просветното состојание на Велес во епохата на културната преродба во Македонија.

I.

Први трагови за библиотеки во Македонија треба да се бараат во манастирите и црквите. Сведенија за постоењето на такви библиотеки има достаточо и тие датираат од XVIII и, главно, XIX век, а разбирливо е дека тие суршествувеле уште многу порано¹⁾. Сите тие библиотеки, од кои некои многу богати, биле, во главно, составени од ракописи со богослужбено и верско содржание, како што покажуваат остатоците од библиотеките во црквата Св. Климент во Охрид и во манастирот Св. Јован Бигорски-Дебар. Такви библиотеки, каде поголеми каде помали, имало и во седалиштата на митрополиите и во другите поголеми цркви и манастири во Македонија²⁾. Едновремено со отворањето на

¹⁾ Самиот Јордан Хаџи Константинов, правејќи во една своја дописка во **Цариградски весник** (бр. 190, 1855 г.) опис на старините во Тиквешко, вели дека во манастирот Моклишта „имало е до 20 товари ракописи и сега има но незнајат нивната чест, ги кинат и прозорците си лепат, а поповите капи си прават т. е. мукави за шапки.”

Макензијева и Ирбиева, кои во 1863 г. го посетиле Велес, соопштаваат дека во Велес чуле оти во некој манастир имало голема збирка стари ракописи — „Кажу да има једна врло вредна збирка старих рукописа сакривена у једном од велеских манастира,” и малку понатаму: „Књиге што су биле у Велезу нагомилане сачуваше се од пропасти кроз више од 400 година потчињености Османлијама; али нџихов Хришћански посредник, Грк владика беше онај који заповеди да се изнесу на трг те ту спале, и кажу да се то чинило само пре тридесет година”. (Г. Мјур Макензијева и А. П. Ирбијева: **Путовање по словенским земљама Турске у Европи**. С енглеског превео Ч. Мијатовић. Београд, 1868; стр. 85).

²⁾ Познато е дека во Велес имало многу стари ракописи и книги, кои во разни времиња и на разни начини се однесени во други места. Според описот на ракописите и старопечатните книги на Народната библиотека во Софија што го направи проф. Б. Цонев, во таа библиотека во Софија се навоѓаат следните ракописи што се однесени од Велес:

а) **Изборно евангеле** на пергамент, од XIII век, составен од 31 лист, со записка на 4^a лист: „Овиј 31 листе отъ овај ракописъ ми ги подари Г-нъ Косте х. Попъ Тѣфовъ Чингаровъ въ 1875 год. въ Велесъ.”

Г. П. Бояджіовъ. „Цоневъ, Б.: **Описъ на ракописитѣ и старопечатнитѣ книги на Народната библиотека въ Софія.** Софія, 1910, стр. 19)

б) **Четвероевангеле,** ракопис од XV век, од 243 листа, со записки на 232 лист: „Георги П. Бояджіовъ прегледахъ въ год. 1874.“ Овој ракопис го подарил на Народната библиотека проф. Димитар Матов, родом од Велес (Цонев, **Цит. место,** стр. 32.)

в) **Типик црквен,** ракопис од XVI век од 333 листа со записки на предната корица: „Отъ: 1650: година: е оваа, книга п. п: Анета трайковъ“ На 36: „лопъ ѿне трайковъ велесъ“ — А на л. 333: „Ѹта книга пѸп' кр'стена ѿз' велесъ во ватъ ѿѿѿ [1755 г.]“

Во 1891 год. го подарил на Народната библиотека проф. Дим. Матов, од Велес (Цонев, **Цит. место,** стр. 199)

Во Државната архива во Белград има писмени документи од кои се гледа дека разни лица од Македонија предлагале разновидни старини на белградската Народна библиотека и на Народниот музеј. Во фасцикула Ф. VI Арх. № 46 К 2/859 се навоѓаат три документа од кои се гледа дека некој Јано Јануш Алексов (Игнатие Јанош Алексиевиќ, како на друго место се споменува), трговец од Велес, во 1859 година, предложил за откуп на Народната библиотека во Белград извесен број ракописи и стари пари. Едниот документ од Државната архива, кој е напишан со молив и има вид на концепт, овака ги опишува предложените за откуп ракописи:

1. Евангелие у четвртини на кожи бугарске рецен. оштећено јако	6 #	дукати
2. Евангелие у четвртини на кожи, врло оштећено		
3. Остатакъ Евангелија на кожи		
4. Остатакъ Евангелија на кожи		
5. Остатакъ тріода цветногъ на кожи		
6. Евангелие велико на кожи бугарске рец.	6 #	
7. Миней на кожи Оливера Србске рец.	15 #	
8. Тріодъ на кожи безъ почетка Српски	3 #	
9. Миней на кожи у четврт. — србска рец.	3 #	
10. Житія разны св. Отаца на кожи у 4-то безъ почетка и сврш. србске рец.	5 #	
11. Канонъ Св. Троице и Октоихъ на кожи мало фолио — србске реценз.		
—————		
12. Диплома свитакъ на кожи Краля Србскогъ Стефана	4 #	
13. Слова и вопросы светыхъ на папиру. Србске реценз. оштећен		
14. Миней празничны на кожи и артии србске рец.		
15. Одломакъ псалтира на артии		
16. Требникъ на артии		
17. Тридесетъ комада новаца у сребру и бакру	15 #	

Свега 29 # 33 # до 35 #

За забележување е дека во регистерот на Попечительство Провсѣштениа (Министерството на просветата), под № 888, год. 1859, истиот

трговец предложил за откуп 287 стари пари: „Књиге и неке рукописе старе, као и 287 комада стары новаца подноси на откупъ за нашъ музей Игњатије Јаношъ Алексѣвиѣ трговацъ изъ Велеса”, се вели таму.

Вториот документ, кој има вид на протокол во кој се опишани ракописите и парите, работен е на 16 април 1859 г. во Попечительство Просвѣштенија и заведен е под № 888. Текстурелно, тој документ гласи:

Раџено у Попечительству Просвѣштенија 16 априла 1859.

Игњатије Јаношъ Алексѣвиѣ трговацъ изъ Велеса у Турской, предао е данъ Попечительству Просвѣштенија с молбомъ, да му одкупи нижеслѣдујуће књиге — рукописе и старе новце.

1. Евангеліе Матееъ на пергаменту у малой четвртини безъ заглавногъ листа и безъ свршетка.

2. Житіја разни Отаца, заработкама одъ Сарацина — исти форматъ и такође на пергаменту.

3. Евангеліе у веѣмъ формату такође написано на пергаменту безъ заглавногъ листа но има на краю и таблицу, по којой се кадъ што изъ Ев. на кои Празд. чита.

4. Миней у вел. четвртини на пергаменту — писањы по уставу Јерусалимске цркве.

5. Житіја нѣкии св. особито житіе Св. Ј. Златоу, поцепана — писана на артіи.

6. Миней у великомъ колу. Мешовито написанъ — т. е. часть на пергаменту часть на артіи. Нема ни почетка ни свршетка.

7. Трїодъ у малой четвртини на пергаменту безъ заглавногъ листа и безъ свршетка.

8. Канонъ святѣй и живоначалнѣй Троицъ съ октоихомъ на Пергаменту.

9. Октоихъ писаній на артіи безъ почетка и безъ свршетка.

10. Евангеліе издерано у малой четвртини.

11. Требникъ на артіи безъ почетка и безъ свршетка.

12. Миней на пергаменту у четвртини.

13. Неколико комадіи различитогъ садржая.

14. Диплома Душанова.

15. Бели новаца — 38 комада.

16. Бакар и тучни новаца свега 249 комада.

На крајот на документот се навоѓа, верујетно своерачен, потпис:

Јано Јанѣшъ Алексѣвъ

На втората страница на документот се навоѓа следната записка: У Београду 17 Априла 1859. (П № 888) Почемъ ніе пристао, за ову цену древности дати, која е Комиссіомъ одређена, то су му књиге и новци повраћени.

20 Априлія 859
у Београду

М. Спасиѣ.

Ф. VI Ар. № 46 К. 2 859.

Макар дека од оваа записка би могло да се заклучи оти продавачот и купецот не се погодиле и дека књигите се вратени на сопственикот, од третиот документ, кој претставува стручен реферат на Д-р Јанко

поголем број училишта во XVIII и XIX век и интересот кон книгата расте. Како резултат на тоа се организираат библиотеки и во самите училишта.

Со активизирањето, пак, на културниот живот кај Јужните Славјани, се засилило и печатењето на книгите, кое што припомогнало на популаризацијата на знанијата нужни за практичниот живот. Тогаш, покрај црквите, манастирите и училиштата, и приватни лица почнале да создаваат свои библиотеки. Таква една библиотека е таа на прочуениот велешки учител Јордан Хаџи Константинов Цинот.

Шафарик и Гуро Даничиќ, се гледа дека ракописите и старите пари биле откупени за 48 дукати и, веруетно, биле предадени на раководителите на музејот и библиотеката. Текстурелно, тој документ гласи:

„Високославно Попечителство Просвѣштениа.

Како што е познато Високосланомъ Попечителству неки трговацъ изъ Велеса, поднео е на одкупъ за нашу Народну библиотеку знатанъ брой стародревны рукописѣ славенскы, али е тако претерано много за нѣи искао, да нѣе было могуће за нѣи ону цену, коју е онъ себи, уображавао, после дуге погодбе пристао е најпосле на 50 # то естъ педесетъ комада дуката цесарскы.

Покорно подписани оценили су истина у првѣи та ове рукописе само на 45 дуката желеѣи колико е више могуће поштедети суму одреѣену за трошкове библиотеке и музея, и надаюѣи се да ће се ове ствари моѣи одъ простогъ човека за ефитну цену добити, но и онда су изявиѣи, да е то најтаниа цена, а да бы се могло и више дати, ако не бы се за те новце могле ове старине узети. — Али како човек неће никако ниже да да речене рукописе од 50 # цес. дуката, него е готовъ однети иѣи изъ Београда и Богъ зна каквимъ странцима разпродати иѣи, то су под-писани тога мнѣниа, да би была греота испустити ову знатну збирку, каква се само поредко овако уедно а ефтино тревити може, и која се састой изъ 17 разны рукописа, одъ коы су само 3 на арти, еданъ е на арти и кожи, а остали 13 комада, сви су на кожи писани, а меѣу коима има неки врло важны Србуля; зато најпокорниѣ предлагу да Високославно Попечителство изволи ове знамените народне старине за нашу народну библиотеку и музей за цену од 50 цес. дуката одкупити, ако е икако могуће; а за исплату нѣову могла бы се вальда и сума за музей одреѣена употребити, почемо ове старине исто тако спадаю у Музей, као и у библиотеку.

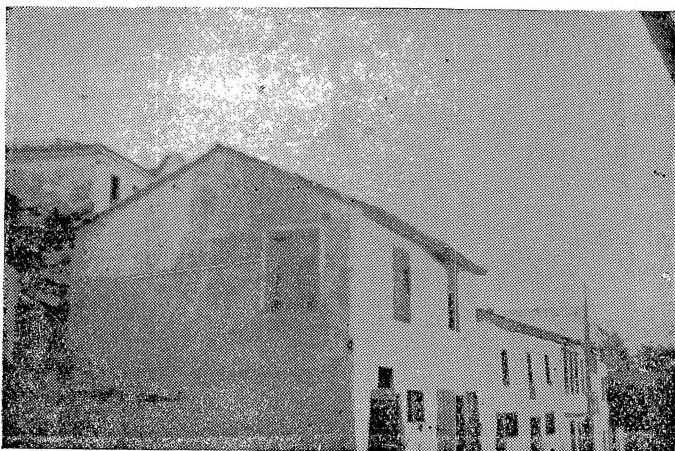
У Београду 19тогъ Мая
1859

Дрѣ Янко Шафарикъ
профес. к. с. лиц.
Б. Даничиѣ
библиотекар.”

Овој документ, реферат, своерачно е пишуван од Јанка Шафарика, а е приотпишан од Г. Даничиќ. На втората страница на рефератот се новога следната административна приписка: у Београду 19 Мая 1859 (П № 1142) Високославноме Попечителству Просвештениа (888) Да се ове књиге изплате за 48 # ц., и по томъ да се предаду уредителю Музея и библиотекарю.

Ф VI. Ар. № 46 К 2/859, што е доказ дека ракописите се откупени и предадени на Библиотеката.

Познато е дека Јордан Хаџи Константинов Џинот бил многу скромен и ученољубив човек. Во татковата куќа (сега ул. Дим. Влахов бр. 83), во маалото Прџорек во онова исто маало

Сл. 1. Куќата на Јордан Хаџи Константинов Џинот кон улицата, со прозорците до кои обикновено седел.

во кое се навоѓаат куќите на тогашните велешки чорбаџии, Јордан живеел извонредно скромно. Од горната страна биле куќите на чорбаџиските фамилии¹⁾, а од долната-нивните складови, „маази“ и дуќани полни со стоки за износ или внесени од странство. Во средината, притисната од двете страни со раскош и богатство, се навоѓала скромната куќа на уште поскумниот но гордиот и учениот велешки даскал, кој живеел во строга умереност²⁾ и заобиколен со извонредно голем број книги, ракописи на пергамент, „зеачки кожи“ — како ги викал во чудо народот, — и разни тефтери. Во неговата соба, чиите прозорци биле од кон улицата и од кои се гледал Вардар и целата десна страна на гра-

¹⁾ Има сведенија дека Џинот не бил во добри односи со велешките чорбаџии. Тоа го изнесува и Хр. Чочков во својата книга **Градъ Велесъ. Учебното дѣло до револуционнитѣ борби.** Софија, 1929; стр. 15.

²⁾ Стари луѓе во Велес расправаат дека Џинот бил вегетерианец, бил противен на масните манџи, големите гоштемки, на раскошите и „салтанатите“. Неговата храна била умерена и се состоела, главно, од зарзават, овоштија, млеко, сирење, јајца и сл. Сл. В. Кљанчовъ: **Йорданъ Хаджи Константиновъ Дџинотъ ип Български прѣгледъ,** год. III (1896), кн. IV, стр. 87; Хр. Чочков: **Спом. место** стр. 14.

дот, по сите ѕидови имало полици полни со книги и ракописи. Книги и ракописи имало секаде во неговата соба-по душемето; на прозорците, по миндерот, на масата¹⁾.

Сл. 2. Кук'ата на Џинот од ѕидната страна.

Стари луѓе раскажуваат дека Џинот многу често седел до прозорецот во собата и секогаш бил со книга в рака. Никогаш Џинот не бил виден да седи на своето уобичаено место до прозорецот од кон улицата, без да има книга в рака. Исто така, неговите ученици и пријатели никогаш не го затекле во неговиот дом да не чете, да не пишува или да не разговара на разни сериозни, „учени“,

¹⁾ Ериклија Пацинова, која била ученичка на Џинот, раскажуваше дека често пати на масата имало толку многу книги, што нејзинот „даскал“ бил принуден да седи со скрстени нозе, „алатурка“, на миндерот и да пишува со книга и тефтер на колената.

По раскажување на роднините на Џинот, тој имал книги и во сандаци, кои биле ставени на „сигурно место“ — во потонот. Преписката со своите многубројни пријатели, почитатели и ученици си ја чувал во едно сандаче, кое се навоѓало под миндерот во неговата соба. Како што ќе видиме, после неговата смрт, писмата, заедно со еден дел од неговите книги, биле разнесени од неговите пријатели и роднини.

теми или да не развива некое „учено“ прашање пред своите ученици, пријатели или почитатели. Воопште, тој бил постојано со книги и никогаш не се одделувал од нив. Дури и кога ги учел децата, тој секогаш бил со книга в рака. А кога тие пишувале, тој си четел од книгата. И така четејќи, тој често ги запираше децата во нивната работа, почнувал да им чете интересни места од текстот на книгата, се воодушевувал од четењето и изложението и така, импровизирано, им држел цели предавања и беседи.

Луѓе што го познавале или што слушале од тие што го познавале раскажуваат дека Цинот имал обичај сосем малку да спие. И секогаш кога бил буден, особено рано изутрина, тој земал книга, седнувал до прозорецот и така останувал да чете цел ден, дури и при свеќа. Воопште, Цинот бил голем љубител на четењето и книгата и таа приврзаност кон знанието, науката и книгата станала пословична. Целиот град знаел оти тој се занимава само со училиштето, науката и книгата. Токмо това влечение кон книгата, знанието и науката — пројавено уште во неговите млади години и подржавано сè до смртта — интелектуално толку многу го издигнало Цинот, што тој, во онова време, се ползувал со името „учен“ човек, учител со најголемо и најшироко образование во Македонија, општественик со голем авторитет. За него со страхопочитание зборувале сите не само во Велес, но и во велешките села.¹⁾ Това истото се случило и во Скопје, Прилеп, Битола, секаде кај што учителствувел или одел во обиколка. Знанијата на Цинот, како што се гледа и од книгите од неговата библиотека, биле големи, речиси енциклопедиски, необичновени за онова време кај нас. Духовниот интерес на Цинот бил многу активен и разновиден, така што тој четел на грчки, турски, руски, српски, бугарски, старославјански и на други јазици, само да може да го задоволи тој свој голем интерес. Често пати Цинот велел: „учи за да знаеш, па макар и цигански“.²⁾ Служејќи се

¹⁾ Има непроверени и недоказани сведенија според кои во Велес и во околицата се пеела некаква песна во која се славела неговата културно-просветна и општествена дејност. (Ср. К'нчов, *Цит. место*, стр. 85, бел. 2); А. Стоилов: *Документи и бџџки отъ мин. на бџлг. въ Македония* (СБНА, IX (1918), стр. 13—15).

²⁾ Стари луѓе раскажуваат дека Цинот, од како ги научил јазиците на кои што можел да добие книги, почнал да учи и цигански. Според К'нчов, *Спом. место*, стр. 105, Цинот знаел убаво уште арнаутски, влашки и почнал да учи санскритски, што за последниов не е верувано. Според една статија што Цинот ја отпечатил во Цариградски Вѣстникъ № 149 од 28. XI. 1853 год., тој стокмил еден речник со 1000 „слова“ на 23 јазици од кои 14 биле славјански а 9 туѓи (цитирано и од К'нчов, *Спом. место*, стр. 105), реклама или мегаломанија на Цинот!

„Като прочитаѣ Ц. Вѣстникъ и гледамъ, вели во таа статија Цинот, колко книги болгарски до днесъ на свѣтъ са излѣзли и колко други отъ разны трудолюбивы учители и учени наши соотечественници ся преведатъ или списуватъ, сторихъ камѣрне и азъ да соберя и

со разни јазици, тој купувал и на разни начини прибирал сè повеќе книги и по таков начин образувал најголема приватна библиотека во Велес. И не само во Велес.

Библиотеката на Ј. Хаџи Константинов правела силно впечатление во онава време. Во Велес, усменото предание и спомените на очевидците тесно се сврзани со впечатлението што го оставала големата и драгоцената библиотека на велешкиот „даскал“. Таа библиотека оставала силно впечатление и на луѓе од други градови што имале можност да ја видат. Така, Никола Ганчев Еничеров, во своите спомени,¹⁾ соопштава дека, во август 1866 година, кога минал низ Велес на пат за Прилеп, каде што требало да го завземе местото на градски учител, го посетил во неговиот дом во Велес Јордана Хаџи Константинов, за кого вели дека „бѣ на възраст околу 50 год., приказваше доста усладително и имаше богата библиотека (к. м.). Малку понатаму, веруетно затоа што, кога ги пишува своите спомени, не ја знаел судбината на библиотеката на Џинот, Еничеров вели: „Между това най-укорно е нехайството на неговитѣ съотечественици-велешани, които оставиха да пропадне богатата му библиотека“ (к. м.).

Џинот на разни начини ги добавувал книгите и ракописите што ја образувале неговата приватна библиотека. Голем дел од книгите и ракописите, како што това се гледа и од описот на сочуваниите книги од неговата библиотека, Џинот ги купувал со

составя краткаго едногo Словаря отъ 23 разни язици, и да го издамъ на печать за полза на нашите младежи, които отъ день на день повече камъ ученето ревностъ показувать. Тоизвѣ любопитный словарь ще съдържава 14 славянски нарѣчїя и други 9, кои-то особенно въ Турцїя ся говорятъ.

Перви-те 14 нарѣрїя са:

Славянское, Російское, Болгарское, Славяно-Венгерское, Илирийское, Богемское, Сербское, Вендское, Сарабское, Болабское, Кашубское, Полское, Малоросійское и Суздальское.

А други-те 9 нарѣчїя, кои-то особенно въ Турцїя ся говорятъ са: Еллинское, Ново-греческое, Албанское, Влашкоє, Еврейское, Турское, Арменское, Лазское, Циганское.

Рѣчи-те того словаря са оныя, кои-то са найупотребляемы-те въ разговоръ-ать и са наредени съ таковъ единъ начинъ штогo челоуѣкъ въ малко време може да ги научи и да говори всякаго отъ тѣхъ разни нарѣчїя... Колко убо може да быде полезенъ таковъ единъ Словарь въ рацѣ-те едногo челоуѣка всякій познава. Той ще быде едно руководство на нашѣ народъ таково штогo никой отъ други-те сосѣдны въ Турцїя народы го нема до днешный день.”

По однос јазиците што ги знаел Џинот, изгледува дека најточни сведенија дава Никола Ганчев Еничеров, кој, во своите **Възпоминања и бѣлежки** (София, 1906), стр. 101, вели дека Џинот, „освѣнѣ славянските езици, познавалъ още елијски и латински. Не му е вѣрвѣло само въ поезїята, ако и да се е опитвалъ много пѣти.”

¹⁾ Никола Ганчевъ Еничеровъ: **Възпоминања и Бѣлежки**. София, 1906; стр. 100.

сопствени средства. На извесен дел од сочуваните книги, чијот опис го давам во оваа студија, Цинот правел своерачни записки, како: „Купилъ за 30 гроша Јорданъ х. Константиновъ въ Цариградъ“ (№ 85 од описот); „Јорданъ х. Константиновъ купилъ за 20 гроша въ Айдинъ“ (№ 88 од описот); „Јорданъ х. Константиновъ купилъ за 25 гроша“ (№ 97 од описот); „Јорданъ х. Константиновъ купилъ за 15 гроша въ Айдинъ“ (№ 119 од описот); „Изъ трудовъ Јордана х. Константинова купилъ за 12 гроша въ Айдинъ“ (№ 125 од описот); „Јорданъ х. Константиновъ купилъ за 15 гроша въ Айдинъ“ (№ 126 од описот); „Купилъ Ј. х. К. за 40 гроша въ Айдинъ“ (№ 131 од описот); „Трудно получилъ Јорданъ х. Константиновъ за 80 гроша въ Айдинъ“ (№ 133 од описот); „Јорданъ х. Константиновъ въ Айдинъ въ заточение купилъ за 30 гр.“ (№ 134 од описот), и т. н. Има и такви книги кои Цинот ги добил во дар, како што покажува следнава записка: „За любопитство получилъ сѣю книгу отъ Ермено-Католиковъ Ј. х. Константиновъ“ (№ 128 од описот) и т. н. Може да се претпоставува дека не мал број од своите книги Цинот ги добил во дар или пак ги заменил за стари книги и ракописи, кои не му биле нужни за неговата стручна работа и сопственото интелектуално издигнување. Таква замена тој правел со српски творби после воспоставувањето на директни врски со Србија или преку посредници од Скопје, Призрен, Врање и др.¹⁾

Голем дел од старите книги, особено ракописите, Цинот ги собрал во разни градови, села и манастири по Македонија, низ која правел обиколки, кои му дале материал за неговите статии во „Цариградски вѣстникъ“. Така, во споменатиот весник во 1851 год., Цинот ги опишал следните околии: велешка, прилепска, битолска, преспанска, охридска, скопска, кратовска, тиквешка и др.²⁾ и по таков начин тој се јавува како еден вид журналист-

¹⁾ Cf. Иван Иваниџ: *Српска култура у Старој Србији и Македонији* (in *Босанска Вила*, год. XX (1905), бр. 8, стр. 119—120), кој дава и извадок од „отвореното писмо“ на П. Среќковиќ, до Русинот Л. Кочетов (публикувано во *Српска Застава* од 1898 г.), според кое Цинот предлагал на П. Среќковиќ да му даде стари ракописи, меѓу кои препис од Душановиот законик, историја на Васеленскиот собор и др., во замена за српски учебници по физика, астрономија, логика, историја и други. Види и П. Среќковиќ: *Путничке слике in Гласник српског ученог друштва*, кн. XLVI (1878), стр. 221.

²⁾ Cf. Н. Ганчевъ Еничеревъ: *Възпоминания и бѣлѣжки*. София 1906; стр. 100.

Летото од 1846 год. Цинот патувал низ Јужна Македонија со це да врши пропаганда за отварање на училишта и да го проучува положението и состојанието на населението што тој го соопштила во својата статија „Училише и учење“; објавена во *Цариградски вѣстникъ* бр. 94, 95, 96 од 1852 г. (Види В. Кљнчовъ: *Йорд. Х. Константиновъ Джинотъ*, во *Бълг. прѣгледъ*, г. III (1896, стр. 87). Не е исклучено дека догаш собрал стари писмени паметници и ракописи. Една година подоцна, Цинот го обиколил

репортер и етнограф. Но Џинот во време на тие свои обиколки, веруетно ги пројавил и своите библиофилски склоности. Не е исклучено дека тогаш тој собирал и стари книги, ракописи и други писмени паметници какви што несомнено ги имал во голем број.¹⁾

* Ј. Хаџи Константинов прибирал книги и ракописи и многу порано, веруетно уште кога се учел и патувал во Грција и Бугарија. Дека Ј. Хаџи Константинов и тогаш добавувал книги и ракописи, се гледа и од едно писмо што Српскиот капукџаџа во Цариград го испратил на 12 ноември 1853 год. до Попечителството (Министерството) Просвештенија во Белград по повод преписката во врска со објавениот список на дел од ракописите од збирката на Ј. Хаџи Константинов, во кое, меѓу другото, се вели: „Меѓу тим могу вам овде то додати, да ми е овај **Јорданъ казивао**, да оно „**Слово Кнеза Лазара**“ у Манастиру Св. Горскомъ Зографу нашао, и да е исто такође рукописъ на пергаменту“ (к. м.).²⁾

На овој или на оној начин, Ј. Хаџи Константинов собрал не само голем број разновидни и на разни јазици пишувани книги, ами тој собрал и голем број стари ракописи, повеќето на пергамент, така што од нив образувал голема и драгоцена збирка.

Во една статија во **Цариградски вѣстникъ**, № 142 од 10 октомври 1853 година, која има вид на резултат од анкета што е правена со цел да се установи каде и колку стари ракописи има,

и останатиот дел на Македонија, ги опишал историско-културните паметници и дал сведенија за положението на населението во друга статија печатена во **Цариградски вѣстникъ** бр. 113 од 1853 г (Види Канчовъ, Спом. место, стр. 93). Не е исклучено дека тој нашол разни ракописи и книги, но е сигурно дека собрал доста материали од нашето културно и историско минато. Некои од тие материали Џинот ги публикувал во **Гласник Дружства Србске словесности**, свезка VIII, Београд 1856 год. и тоа: 1) **Житиѣ и жизнь прѣдшественѣ мѣри наше петкѣ. Изъ нимъже никако прѣнесена къ въ градъ тръноба Свѣдѣнимъ патриархѣмъ тръноскѣмъ** (Саобштиѣ Јорданъ Х. Константиновъ), стр. 131-141; 2) **Натписъ изъ манастира Андреяша сына Вукашинова, храмъ светога Первозваного Апостола Андрея**; налazi се надъ предпреднѣмъ то естѣ папертнимъ вратима (саобштиѣ Госп. Јорданъ хаџи-Константиновъ), стр. 141-144; 3) **Житиѣ княза Стрѣгана** (саобштиѣ г. Јорданъ Х. Константиновъ), стр. 144-146; 4) **Слово Курнаа славянина соуднскаго философа кугарскаго** (саобштиѣ Ј. Х. Константиновъ), стр. 146-147; 5) **Писмо ѿ пана Инкентѣа Душанъ Стефану царю** (саобштиѣ Јорданъ Х. Константиновъ), стр. 147-150.

¹⁾ Еничерев, во **Спомен. место**, вели: „Въ редакцијата на Цариградски вѣстникъ Константиновъ билъ испратилъ двѣ стари ракописни книги отъ многото, които билъ насѣбралъ въ врѣме на своето пуктешествие (к. м.) Сѣ. Канчовъ, **Спомен. место**, стр. 96.

²⁾ Извадок од писмото на Српскиот Капуџџаџа во Цариград до Попечителство Просвештенија во Белград е заведен под П. № 1477 од 23 ноември 1853 (Државна архива во Белград, Ф. VI Ар. № 41 ком. 3) 1853 год.

но која, по секоја веруетност, ја напишал самиот Цинот, се констатира следното:

„Мы като отдавно испитувахме гдѣ колко стары болгарски рукописы ся находятъ, извѣстихмеса че Г. Jordanъ х. Константиновъ днесъ за днесъ има подъ власть-та си повече отъ 76 разны рукописы и памятницы, всы на кожа написаны и добрѣ сохранены. Тѣ са слѣдующице:

1. Св. Ивана Дамаскина, книга прва.
2. Ивана Дамаскина, книга втора.
3. Главизны Исихія Пресвитера къ Θεодулу.
4. Симеона Новаго Богослова.
5. Главизны о безмолвїи Григорїя Синайтскако.
6. Главы четыристотины преподобнаго отца нашего Фаласїа къ Павлину презвитеру.
7. Главы дѣятелныя черты преподобнаго отца Θεодора.
8. Генадїа архїепископа Цариградскаго, слово ради свѣта вѣра.
9. Блаженнаго Атанасїа Архїепископа Александрїйскаго, къ Антиоху князю о многихъ и нужныхъ и непостижимыхъ и недоумѣныхъ изъ священнаго писанїа вопросы, и отвѣти.
10. Исаакъ Сирїянинъ слова; т. е. главы 108.
11. Главизны Григорїя Паламы.
12. Повѣсть зѣло полезна о юношѣ Θεодорѣ мученомъ при Іуліи оступникѣ.
13. Врачъ Ишпократъ о составѣ чловѣчествѣмъ.
14. Заповѣды Стефана Фивейскаго.
15. Главизны Θεодора Едесскаго.
16. Предисловіе постническое св. Василїа Архїепископа Кападоїйскаго.
17. Святѣйшаго патрїярха Киръ Филотеа, Царяграда, предање къ своему ученику.
18. Учителства отца Амона.
19. Слово и жити е, св. Θεодора Епископа Едесскаго.
20. Ивана Дамаскина сказанїе, о еже во вѣрѣ умершии, якоже о нихъ бываемая служба и благотворенїя ползуются.
- 22[21]. Сказанїе, бывшее въ кратцѣ въ Іерусалимѣ при Софронїи патрїархѣ о вѣрѣ христїанствїи, и законѣ Еврейскомъ, христїянини и Папискѣ жидовини.
22. Житїе и чудеса великаго Паисїа.
23. Апологїа или безсѣдованїе, т. е. скорбїи и утѣшай.
24. Григорїи Богословъ, разны слова.
25. Тогоже Григорїа о пришествїи 150 епископовъ.
26. Тогоже Григорїа слово надгробное зѣло пространо великому Василию.

27. Отъ Его, святому Аѳанасію, слово обширное.
28. Книга велика, чудеса що е правилъ, и колко бѣда е видѣлъ отъ Аріанъ и Теофила патріарха, и Царица Евдоксія, и заточени и животъ и приключеніи Ивана Златоустаго.
29. Втора книга, слова Златоустови.
30. Степеней родословіе, т. е. сродства до седмъ степеней.
31. Посланія патріархамъ Цариградскимъ, Александрійскимъ, Іерусалимскимъ, Антіохійскимъ, Болгарскимъ (Терновскимъ), Пекскимъ, Архіереомъ Охридскимъ.
32. Кратки правила Грамматически.
33. Златны веригы святого Ивана Дамаскина, различны собранія.
34. Житіе и жизнь преподобныя Θεодори иже во Александриі.
35. Патерикъ рай Синайтски.
36. Пространное сказаніе о Адамѣ.
37. Главизны св. Ивана Синайтскаго.
38. Лоза т. е. Законоправилникъ двѣ части, отъ които една-та има 84 правила съ толкованіями, такоже и втора-та 84 правила.
39. Разговори ради святаыя Тройцы, и о сущности, отъ Григорія Нисскаго, Аѳанасія великаго и Григорія Богослова.
40. Святого Василія отъ словъ еже на Аріа и Евномія, и о раздѣленій существа.
41. Бесѣди собрани ради святого Духа.
42. Дамаса папы Римскаго, къ Павлину Епископу Солунскому.
43. Германа патріарха къ жестоковыйнымъ Латинамъ поученіе.
44. Михаила Сингела Іерусалимскаго изложеніе о православной вѣры.
45. Севиріяна Епископа Гавалу сказаніе отъ перваго слова шестодневника, и други толкованій, и од святомъ Дусѣ, мощамъ и иконамъ.
46. Толкованія отъ псалтири, пророковъ, и Евангелій.
47. Дѣятелныя черты.
48. Изобрѣтение Честнаго Креста, отъ Грогорія Богослова, и о еже что толкуется Аллилуія?
49. Лѣтопись отъ сотвореніе свѣта до Ноя, кои то говори че отъ Ноевы сынове произишли: Елимены, Пеоны, Лазы, Кусіеды, Касфинея, Палестины, Инды, Сиры, Аравесы, Масирилы, Ирканы, Месусей, Троглидиты, Гіерманы, Лиды, Месопотамыте, Еврей. И хронологически ясно продолжава до Авраама, и родословіе Исмайла. Преселеніе домъ Ъкововъ въ Египтѣ, Искодь Судей, Царства, Царіе

- Вавилонскій, Египетскій, Птоломайди, до Ирода Идумянина; царіе Римски, раздѣленіе Аркадія и Гопорія.
50. Максима и Исидора, Родословіе пресвятыя Богородицы.
 51. Фисика о звѣздахъ, зодіаковъ, солнцѣ, луны, метеорахъ, Громлявинахъ, водахъ океанахъ, дней минутъ и секундъ и пр.
 52. О чудеси бывшемъ въ Картагенѣ градѣ.
 53. Данаила пророка видѣніе о измѣненіи царствъ.
 54. Черты противъ Латинцевъ.
 55. Шестодневникъ.
 56. Діоптра т. е. зеркало, препираніе душа съ тѣломъ съ многими непостижимыми рѣчама.
 57. Плачеве и рыданія инока грѣшна сопираніе къ душа, стиховъ 350.
 58. Слово Максимово когда бысть благовѣщеніе.
 59. Кирила Архіеп. Александрійскаго, Ивана Философа, Аѳанасія блаженнаго патріярха Антиохійскаго, и св. Максима о изложеніи вѣрѣ, и что есть христіанинъ?
 60. Никифора Калиста, и Никита мниха о вѣрѣ и о пресноцѣ.
 61. Разны поученія златоустовы и Василіевы.
 62. Блаженнаго Анастасія мниха горы Синайскія, слово зѣло пространно о святомъ собраны и церковномъ, и сострахомъ Божіимъ, и Памятозлобый.
 63. Житіе пространно св. вел. муч. Мины, Ермогена и Евграфія.
 64. Слово на рождество Христова, съ Делфинскими, Додонскими, Персидскими прорѣченіями.
 65. Посланія къ Солуняномъ, толкованіе Ивана Златоустаго.
 66. Отъ житіи великаго Пахомія.
 67. Отъ мученіи св. Діоиѣсія Ареопагитскаго, повѣсть зѣло красна.
 68. Кратка философія, и о Кинамому.
 - 99[69]. Толкованія Евангелскіи отъ Златоустава.
 70. Житіе и исповѣданіе Асенеѣи дщерь Пентефріи и како поять ю Іосифъ Прекрасній. — И Краегранесіе Стефана Деспота Сербскаго.
 71. Обширное слово Князя Лазаря, паря Сербскаго гласъ противу Агары.
 72. Лѣствичникъ св. Ивана иже въ Райѣ степеней тридесеть.
 73. Логика св. Ивана Златоустаго.
 74. Златое перо или слова отъ различны Богослови.
 75. Житіе св. Атанасія Аѳонскаго, зѣло обширное.
 76. Крещеній св. Константина и Елены и разрушеніе, кое по нихно-то крещеніе станало на боговы-те Діа и Артемида, кои были отъ злато, и кое-то ступили е направили 366

желтици Константинки называемы. И други много расту-
рени листове, кои немаѣ заглавја и числа.

Всяка отъ тѣя книги е голѣма като церковенъ един
миней, а нѣкои и други като часословцы.

Овој список на ракописите од библиотеката на Ј. Хаџи Кон-
стантинов предизвикал голем интерес кај тогашните библиофили,
учени луѓе и раководители на државните библиотеки.

Во Државната архива во Белград има документи, од кои се
гледа дека раководителите на Народната библиотека и музеј во
Белград и Министерството на просветата биле живо заинтереси-
рани за збирката од ракописи и старини што ги притежавал Јор-
дан Хаџи Константинов.

На 27 октомври 1853 година, после седумнаесет дена од
објавувањето во Цариградски вѣстникъ на соопштението за ста-
рите ракописи што ги имал Ј. Хаџи Константинов, Министерството
на просветата во Белград испратило до Српскиот Калукѣхаја во
Цариград писмо со следното содржание:

„Капуѣхаи Србскомъ у Цариграду

Ј. П. Николаевиѣу

П № 1362

27 окт. 853 у Бѣограду

У брой 142 Цариградскогъ вѣстника на страни 3, јавлѣно е;
како се кодъ некогъ Јорданъ х. Константиновъ има више одъ 76
разны рукописа и памятника на кожи написаны налазе, безъ ика-
квогъ далѣгъ означенія могу ли се исте старине куповно добити
и за кою цѣну.

Како се меѣу тимъ рукописима многи предмети наоде, кои
се на историю бугарску и нарочито србску односе, то е намѣрно
П-ство Просв. неке изъ овы предмета изабрати и за свою библю-
теку одкупити; зато вамъ и препоручуе, да се постарате сазнати,
кодъ кога се ови рукописи имено сада налазе, оѣ ли ги нѣговъ
притажателъ хтети продати, и по кою цѣну свакий поединый пред-
метъ; о чему ѣете Поп-ство Просвѣш. извѣстити имати.”

[потпис нечетлив]¹⁾

¹⁾ Државна архива во Белград, Ф. VI. Ар. № 41 ком. 3/853 г.
На истиот документ има приписка:

„Да самъ подъ данашнымъ писмо на Ј. Николаевиѣа Капуѣхаи
у Цариграду отъ стране Поп-чтва просвѣштени ж упуѣно Експедирао,
сведочимъ.

У Беогр. 29 октовр. 853 г.

Бор. Николиѣ.

(П. № 1705) Ф. VIII. Арх. № 3 к 1/858.

Ср. Јов. х. Васиљевиѣ: Просветне и политичке прилике у јужн.
срп. областима у XIX веку. Београд, 1928, кој на стр. 109, бел. 1, дава
кус извадок и резиме од преписката меѣу Српскиот Калукѣхаја во
Цариград и Попечителството (Министерството на просветата) во
Белград.

На 12 новемри 1853 г. Српскиот капукехаја во Цариград испратил одговор до Попечителството во Белград во кој, меѓу другото, соопштил дека влегол во врска со Ј. Хаџи Константинов пред кого настојавал да ги добие оние ракописи за кои се интересувало Попечителството, но Јордан не бил склон споменатите ракописи да ги отстапува никому, затоа што имал желание пак да се врати во Скопје, да ја обогати својата библиотека и, после својата смрт, да ја подари на училиштето. Од истото писмо се гледа дека и Александар Егзарх се интересувал за споменатите ракописи и настојавал да ги добави за себе си. Со оглед на тоа дека писмото содржи сведенија важни за животот на Ј. Хаџи Константинов, го давам текстуелно:

„Цариградъ 12 Новембра 1953

Почитаемый Господине!

Изъ писма Попечителства Просвѣщенія одъ 27 пр. П № 1362 видјо самъ, како оно жели за свою библиотеку одкупити неке одъ оны стары рукописы и памятника Славенскій, кой су у 142 брою овдашњи Бугарскій Новина объявлѣни.

Пре него што самъ у станю явити Попечителству, да самъ у извршеню препоруке нѣгове у томъ смотреню што годъ успѣо, долазимъ за садъ васъ партикуларно увѣдомити, да Г. Јорданъ х. Константиновъ, кои се за притяжателя вопросны памятникѣ издае, быо учитель Обштинске Школе у Скоплю, па е одтуда летосъ, као што се онъ жали, пакосѣу и злобомъ тамошнѣгъ владике Грчкогъ и изъ школе изтеранъ и изъ вароши протеранъ быо, оставивши тамо све ствари и у речи стоѣе кнѣге свое (к. м.). Дошавши овде у Цариградъ, онъ е припадао и мени и Г-ну Механовиѣу, Аустр. Генералномъ Конзулу овдашнѣмъ, за рукопомоѣ и ходатайство кодъ Грчке Патрїаршіе овдашнѣ, да бы му ова дала дозволенѣ и едно слободно писмо да се натрагъ у Скопиѣ за учителя врати, безъ да га владика тамошнѣ или ко' му драго у томъ занимаию узнемирава. Я незнамъ ели Г-нъ Механовиѣ што годъ у нѣгову ползу Патрїарху или гди е надлежено говорию; но я самъ то одъ мое стране чиню, али безъ успѣха; ерѣ су ми изъ Патрїаршіе одговарали и съ некимъ документима потврѣивали, да су реченогъ Јордана самы обштинари Скоплянски изъ нѣгове школе изтерали, и да га выше некако [никако] натрагъ примити нежеле, и тако е он досадъ овде морао задржати се.

Кадъ е неко време после тога у речи стоѣе памятнике у вѣстнику Цариградскомъ объявио, я самъ найпре зажелю да добавимъ и одкупимъ неке одъ исти за мене; но онъ се нѣе показивао склонѣнъ да ове старине коме му драго уступа, наводеѣи, да е нѣгова желя и ревность та, да се опегъ у Школу Скоплянску, кою е онъ основао, поврати; да библиотеку нѣгову јошѣ веѣма умножи; и да е после смрти свое истой Школы поклонѣи и т. н.

(к. м.). То ми е исто онъ, и садъ повторавао, кадъ самъ му я со-общитіо предложенъ Попечительства Просвѣщенія за одкупъ во-просны памятника. Но съ друге стране познатый вамъ Г-нъ Алек-сандеръ Екзархъ, кои овогъ Jordana овде при нѣговои Типогра-фји употребљава и подъ својомъ рукомъ има, увѣрава ме, да онъ самъ има намѣру вопросне памятнике овамо у Цариградъ до-бавити, па кадъ овде буду, онда ће онъ моћи лако склонити реченогъ Jordana да намъ уступи оне, кое мы будемо желили одкупити (к. м.), само мора се чекати да прође ово зимно доба и ратно време, у кое се речене књиге небы могле, особито преко Бумрука Солунскогъ, безъ ризике овамо превлачити.

На то љу дакле и я чекати и имати у виду препоруку Попечительства Просвѣщенія у свое време. Међу тимъ могу вамъ овде то додати, да ми е овај Jordанъ казивао, да е оно „Слово Кнеза Лазара“ у Манастиру Св. Горскомъ Зографу нашао, и да е исто такође рукопись на Паргаменту (к. м.).

вашъ

истинитый почитатель,
К. Николаевий.”

Од горното писмо се гледа дека Ј. Хаџи Константинов, кој врз основа на клевета бил отстранен од скопското училиште и протеран од Скопје, настојавал да добие позволение пак да се врати во Скопје за да си ја продолжи својата воспитателска и опште-ствена работа. Српскиот капукѣхаја во Цариград К. Николаевикъ направил такви постапки во Цариградската патријаршија, но тие, во прво време, останале безуспешни. Но, и покрај тој неуспех, капукѣхајата не престанувал да прави и нови постапки во тој смисол сѐ додека не добил позитивен резултат. Според едно писмо од 11 август 1855 г., Српскиот капукѣхаја во Цариград успеал да издејствуе позволение за Jordana, да може да се врати во Скопје и да си ја продолжи својата работа. Од како се вратил во Скопје, тој го исполнил ветеното и од Скопје испратил во Цариград неколку ракописи, од кои еден бил предаден на Срп-скиот капукѣхаја, а останатите биле задржани од Александра Егзарх.¹⁾ Едновременно, Српскиот капукѣхаја во Цариград сооп-

¹⁾ Текстурелно, писмото гласи:

„Высокославномъ Попечительству Просвѣщенія.

Высокославно Попечительство изволило ми е писати преклане да запытамъ Jordana х. Константинова, учителя Скоплянскогъ: бы ли онъ и по што бы хтѣо нама уступитьи неке за историю нашу интересантне старинске рукописе између оны, кое е онъ у Бугарскомъ Вѣстнику овдашнѣмъ объяво быо да се у нѣговомъ притяжанію налазе.

На учинѣно му у слѣдству тога предложеніе одъ мое стране, онъ е онда, у Цариграду налазивши се и истеранъ будући изъ школе Скоплянске, обеѣвао ми, да ће нама драговольно уступитьи све рукописе вопросне, кое мы будемо желели, само ако я нѣму изходатайствуемъ да се може натрагъ у Скоплѣ вратити безъ да тамо одъ духовне Власти

штава дека Ј. Хаџи Константинов, и покрај настојавањето на Капукехајата, не сакал да определи цена за испратениот, важен за српската историја, ракопис, но оставил српското Министерство да ја определи цената на испратениот ракопис. На 22 ноември 1856 г. Министерството на просветата од Белград испратило на Српскиот капукехаја во Цариград десет дукати, со налог да се предадат на Ј. Хаџи Константинов, како награда за споменатиот ракопис.¹⁾

узнемираванъ и гонѣнъ буде. Пошто самъ му ту услугу успѣо учинити те е онъ натрагъ у Скоплѣ отишао, послао е отуда овамо занста выше комада у вопросу стоеѣи' старински рукописа Бугарско-Србски', но за мене само еданъ, а остане уступіо учреднику вышенапоменуту. Бугарски новина Ј. Александру С. Екзарху, кои нѣ быо склонѣнъ ни подъ каквѣмъ условіама отуѣивати ѣи изъ свое собственности.

Тако я самъ могао само онаѣ мени поднесенный Екземпляръ пре неколико дана по Ј. Маноѣлу Јокиѣу, одавде враѣоѣемъ се за отечество, Высокославномъ Попечительству послати, о чему непропуштамъ настоѣимъ известити га съ тымъ, да реченый притяжатель ове кнѣиге, учитель Јорданъ х. Константиновъ, на вышекратна моя поручиваня нѣ хтѣо никакву цену овой кнѣиги опредѣлити, но ослоніо се е на великодущіе нашегъ Правительства да му оно подари што само наѣе за справедливо.

Высокославно Попечительство изволиѣе ми дакле доставити какву сумму за цену ове кнѣиге, да е пошлѣмъ реченомъ учителю.

И № 92

11 Августа 1855 год.

у Цариграду

Княжеско-Србскій Капуѣехая,
Кавалѣръ,
К. Николаевѣи"

На грбот од овој акт има записки: „Пр 18. Авг. 1855. П. Н. 931. За сада докъ рукописи не доѣу [потпис нечиток]. Експедирани новны у Цариградъ 31 Дек. на Капуѣехая, [потпис нечиток]. Види Изд. № 86 у 18. 56.“ Потова има записка која е прецртана, но сепак може да се прочете: „НЗ. Концепта, коимъ су ови новцы спроведени. нема овде.“ (Државна архива во Белград, Ф I. Ар. 104. К. 2/56 год. Сѣ. Ј. х. Васиљевѣи, Спом. место, стр. 110, бел. I ставка 4.

¹⁾ Текстурелно, това писмо гласи:

„Пр. Капуѣехая србскомъ
у Цариграду г. Милошу
Петронѣвиѣу

По препоруки овогъ Попеч. П № 931 одъ пр. одъ 27 окт. 1853 П № 1362 14 Новем. 1856. у Београду, бив. Капуѣехая Г. К. Николаевѣи добавіо е прошле године одъ Јордана х. Константиновѣиѣа учителя Скопљанскогъ Еданъ старый рукописъ на славенскомъ Езику у коме има неколико листа знаменити за историю наше литературе. Попеч. Просв. задржавши у речи стоеѣи рукописъ шалѣ вамъ овде приложены десетъ дуката цес. да воспоменутомъ Јордану х. Константиновѣиѣу као опредѣлену му за ову старину награду на признаницу доставите, и да Попечит-ово о томе извѣстите.“

(Во средината на левата маргиналија има приписка: „Приміо на Експедицијонъ 22 Ноевра 1856 год. В. Н. Костиѣи.)

Редовно се подржава мнение од биографите на Џинот дека тој испратил — продал или подарил — на Народната библиотека и музеј во Белград голем број писмени паметници собрани во Македонија. Во тој правец се оди дури доста далеку. Така, К'нчов вели дека на Џинот, заради собраните во Македонија и во Белград испратени старини, „му прѣдлагали, да отиде да живѣе въ Сърбия, гдето ще бѣде пенсиониранъ за услугитѣ които направилъ на сръбската државна библиотека, като изпроводиленъ въ нея множество древни рѣкописи.“ Понатаму, истиот биограф на Џинот вели: „Голѣма часть отъ древноститѣ въ Бѣлградската библиотека, изнесени отъ Македония, сѣ събрани отъ х. Кон-

Бидејќи Капукехајата неможел лично да ја предаде сумата од 10 дукати на Ј. Хаџи Константинов, тој ги предал парите на трговецот Евтимие Јовановиќ, од Призрен, со налог овој да ги предаде на Ј. Хаџи Константинов и од него за истите да земе расписка. За стореното Капукехајата го известил Министерството на просветата со следното писмо:

„Высокославному Попечительству Просвете,

Подъ 14 Новембра 1856 год. П. № 931 высокославно э Попечительство спровело подписаноме 10 дуката цесар. да ий преда на признаницу учителю Скоплянскомъ Г. Јордану х. Константиновиѣу. Подписанный не имаюћий другоѣ начина да речену суму Г. Константиновиѣу достави, предао е исту оуд. Сръбскомъ трговцу Г. Евтимію Јовановиѣу, родомъ изъ Призрена, да ю онъ преко свое куће Г. Константиновиѣу достави и одъ нѣга признаницу узме.

Немогући до данасъ на вишекратна потраживаня доавити признанице одъ Г. Константиновиѣа, подписанный, у уверению да е Ј. Константиновиѣиѣ доиста до свои новаца дошао, узима честь на место нѣгово признанице поднети высокославному Попечительству признаницу Г. Евтиміа Јовановиѣа.

№ 11 одъ 1857 г.

5 Августа 1858. —

у Цариграду

Пр. Капукехая Сръбскій
при Бл. Отоманској Порти,
М. А. Петроніевиѣиѣ.”

(на грбот од овој акт има приписки: 12 Авг. 1858. — П. № 1705. 931. 1856. (Раѣуноводителю на надлежный поступакъ) Ф VIII Арх. № 3 К 1/858.)

Во деловодниот протокол на Министерството на просветата за 1858 год., под П. ред. бр. 1705 е заведено дека: „Капукехаја сръбскій при Блистат. Отоманској Порти одъ 5 августа 1858 № 11 одъ 1857 г.: У одговору на писмо Попечительства овоѣо одъ 14 Ноемвриа 1856 г. П. № 931 явля му, да е послаты му 10 цр примило, и такова Г. Ефтимію Јовановиѣу, родомъ изъ Призрена предадо на тай коладъ, да ий учителю Скоплянскомъ Г. Јордану х. Констандиновиѣу пошлѣ будући да другоѣ начина не имао, како бы ове новце дотичномъ лицу доставило; и шилѣ му признаницу истоѣо Ефтиміа Јовановиѣа на употребленѣ, додаюћи, да на вишекратна потраживаня одъ самоѣо Константиновиѣа добити не могло.”

На 12 авг. 1858 г. писмото е испратено „Раѣуноводителю на надлежны поступакъ.”

стантиновъ“ (1), но не дава никакви други поточни сведенија по тој предмет.

Засега, неможе со сигурност да се каже колку пати Џинот бил во Белград, точно колку и кои книги и ракописи таму ги однел или испратил. Од документите, со кои засега располагаам, може да се констатира дека Џинот бил во Белград во 1848, 1853 и 1857 г., а веруетно дека таму отишол повеќе пати. Така, во една статија, печатена во Цариградски Вѣстникъ од 19. IV. 1852 г. Џинот вели: „Азъ сумъ билъ на 1848 г. въ Београдъ и видохъ въ прекрасно-то читалище и Болгарски Цариградски Вѣстникъ, кой-то въ това време все сосъ юсове се печатеше...“, но не дава никакви сведенија за целта на това патување во Белград. Во белградската Државна архива до сега не најдов документи за това патување во Белград. Но најдов документ од кој се гледа дека во 1857 г. Јордан Хаџи Константинов отишол во Белград и со себе си понесол известен (досега непознат колкав) број стари ракописи и старини. Јасно е само това дека на 19 февруари 1857 г. тој продал два ракописа на Министерството на просветата во Белград, кога е донесено следното решение:

П № 328

19. февруара 1857
у Београду

Јорданъ х. Константиновиѣхъ,
учитель скоплянскій, пред-
ставши Попечительству про-
свештенія, поднео е две
старе рукописне сръбске
кнѣиге на одкупъ за библи-
отеку Попечительствуену.

РЪШЕНИЕ:

Да се Јордану Х. Константиновиѣу изда
изъ касе Попечи. Просвештениа двадесетъ и петъ дуката цесар.
Марковиѣ¹⁾

Не може со сигурност да се каже од кога Џинот почнал да собира книги, колку собрал и каде се сите тие книги и писмени паметници. По секоа веруетност, тој многу рано почнал да прибира книги, може би уште во ученичкиот период на својот живот. Доказателство за това е и една негова изјава направена во дописката отпечатена во „Цариградски вѣстникъ“ од 19. IV. 1852 г., во која текстурелно вели: „Ето има 12 лѣта како все еднако собирамъ различни Славянски и Иностранни книги (к. м.) и глу-

¹⁾ В Кжичовъ, Спомен. место, стр. 96, 103 и 104.

²⁾ Државна архива во Белград Ф. III. Арх. № 1 К 1/1857 г. На втората страна на решението има записка: „П № 328. Признаница е меѓу Документима рачунским. Марковиѣ.“

боко проницателно и основно въ тѣхните выспрености всекой рядъ забележувамъ и това творимъ не само за мене, но за малите наши Слав. Б... чета И видимъ и мыслимъ и понятувамъ не за мене, и за моето наклонение, но за обща наклонность на нашите Феникосродени книжници. Ради това бо ми допаде до умъ, да кажемъ защо и въ мнѣ находятсе многостручны рукописны чкедрины (Пергамены на кожи Болгарски и Србски отъ священо писаніе переводи и т. д.) [к. м.]. И колко то има по всички славянскіи племена рукописей, всички сѣ основани на два періода: 1) Преходящій неизображенный и темный и забавный. 2) Настоящебудущій изображенный ясный и скоропонятный“. Во истата статија-дописка, малку понатаму, Џинот одново изјавува дека има пергаментни ракописи: „Паки нека се обрнимъ на рукописны-те Пергамени: У мене се находят не само Болгарскій рукописъ, но и Србски (к. м.) па и вѣдни-те и въ други-те следующите буквы се находят“... Во својот опис на манастирот Топлица (Битолско), Џинот споменува дека во него имало „училиште и книгописцы, кои писувале богословски книги на Пергаменты“, дека во него имало „до 150 духовници“ и дека „тая Обитель поразила всячка наука Масалијанска, Патаранска, Яковитска, Павликијанска и Цаконска“. Што во случајов е важно за нас, това е дека по тој повод Џинот текстуелно изјавува: „Затя Ереси и Устави, имамъ рукописны книги мочно любопитны.“ (к. м.).

Во остатоците од библиотеката на Џинот нема трагови од овакви ракописи, а до сега не се откриени ни документи од кои би се видело, со исклучение на споменатите продадени во Белград и Цариград, каква е судбината на овие „мочно любопитны“ ракописи, какви што Џинот имал во големо количество.

Сепак, од објавените описи на ракописи и стари книги што Џинот ги продал или подарил, разбираме многу нешто за важноста на неговата библиотека.

Во 1853 г. Џинот, откако бил присилен да го напушти Скопје, отишол во Белград, каде што стапил во врска со тамошните просветни власти и културни работници кои биле, во главно, околу „Друштво србске словесности“. Изгледа дека тогаш тој со себе однесол некои оригинални документи од манастирот Трескавец¹⁾ и драгоцен ракопис од околу 1400 г., во кој било Житието на Стефан Дечански од Григорија Цамблук и некои други Житија (12 на број) од Даниловиот зборник²⁾. Овој ракопис го опишал Д-р Јанко

¹⁾ Cf. Хаџи Василевић: Прилеп. Белград, 1902; стр. 89 и 91.

²⁾ Cf. Ст. Станојевић: Историја српског народа у средњем веку. Књ. I. О изворима и историографија. Белград, 1927; стр. 13 и 14.

Шафарик во својата статија *Животъ краля Стефана Дечанскогъ*¹⁾. Поради тоа што тој ракопис (кој е уништен во 1941 г. во Народната библиотека во Белград, кога од ваздушната бомбардировка изгоре) содржи податоци и житија многу важни за српската политичка и литературна историја, што во статијата е подвлечено, давам изватки од описот на Шафарика:

„Рукописъ, по комъ се овај животъ [на Стефан Дечански] овде у Гласнику печата, као што рекосмо, чува се у нашој народној библиотеци при Попечительству Просвете, а добивлѣнъ е за ню одъ г. Јордана Хаџи-Константиновоа. Книга ова естъ Зборникъ, садржавлаући у себи разне предмете, писан е доста лепимъ читкимъ полуставнимъ писмомъ, одъ две руке, на лепой якој и гладкој памучној хартии, у величини обичне осмине, и тврдо е везанъ у дрвене кожомъ обложене корице, али листови су многи разшивени, а неки изъ почетка и недостаю; има садъ свега 222 листа. Садржава у себи слѣдуюће предмете:

1) на листу 1—16 службу св. Стефана Дечанскогъ, одъ кое нема у почетку неколико листова.

2) на листу 17-24 „месеца того ѿ память светаго великомъченика къ царехъ Стефана срѣбьскаго нже въ дѣчахъ“. Напечатано е у Србляку, али е онде руско-словенске рецензіе, а овде чисто србске.

3) на листу 25—80 „месеца ноемвриа ѿ. житіе и жител’ство светаго светаго великомъченика къ царехъ стефана срѣбьскаго нже въ дѣчахъ“ то естъ ово кое овде печатамо. На листу 80-том написанъ е свршетакъ овогъ житія тако ситнимъ словима, да се збогъ поблєдившегъ мастила едва прочитати може, и мы смо га напечатали помоћу рукописа Господина А. Вукомановића; али изъ поедини речи самога овогъ микроскопскогъ писма, уверили смо се, да е то заиста она завршујућа посвета и молитва, коју е списатель овогъ житія светителю управію, и којомъ се оно и овде свршуе.

4) на листу 81—93 „словжба милостниѣ кралю банскомъ. месеца вктомвриа л. нже въ светыхъ и въ благоухетін великаго богоснаго Стефана. Екѣптри правца краљк’ства срѣбьскаго“.

5) на листу 93. страни другој до листа 96. спомѣнь светителя кои падаю на истый данъ, „месеца того ѿ. зиновіа и зиновіе. маркіана епископа сиракоусїнскаго. мѣченице ектрѡпїе. клеппы, івсифа патрїарха, естерїа, клавдіа, невна. и неонилы. въ въжде дньнъ память светыхъ апостоль ѿ ѿ. терентїа, марка ноуста и артемѣ. светый апостоль аристокѡвалъ.“

¹⁾ Објавена во Гласникъ Друштва србске словесности, књ. XI (1859), стр. 35—42.

6) на листу 97—107 „въ тѣже дѣнь память иже въ свѣтѣхъ и въ благочѣстїи великаго и въ милости извѣснаго. Богоноснаго стефана, праведнаго скѣптри краљев'ства вхсе сръб'ские земли и помор'ские“, то есть Милутина. Найпре е животь до листа 103, а после иду ирмоси до 107 листа, к и е савимъ ново писанъ и доцнїе улеплѣнь. Ово е већ печатано с Србляку, али нешто преиначено и руско-славенскимъ начиномъ, а овде е србуля.

7) на листу 108 свршетакъ живота св. Панагїота. На чистой задной страни овогъ листа стои старимъ писмомъ забележено ово: „лѣта сѣмѣ (т. е. 7047 = 1538) мѣа декемвриа ѿ дѣнь оу понедѣльникъ догнѣ баша оу софїю.

8) на листу 109-128 „житїе и жизнь благочѣстиваго краља стефана сръм'скаго. монаха Ѧвктїста“, то есть Драгутина. Починѣ: „по еже доврѣ оубо и богогодно житїе прѣпроводеишоу въ земљанкѣмъ сѣмъ и малобрѣменикѣмъ начелствѣ“ и т. д. а свршуе се: „высть же прѣставленїе сего блаженаго месеца мартїа въ ѿѿ дѣнь“, и т. д. На задной страни овогъ 128 листа како се обрне горе стои старомъ рукомъ и истимъ мастиломъ ово: записаннъ послѣде георгиемъ граматикомъ. благослови ѿѿ.

9) на листу 129-156 „житїе богооугодно и жизнь непорочнаа благочѣстивые и христѡлюбивые госпожде наше блаженые монахїе елен“. Починѣ: понїже божьственны поуть оубо жестоки иеть и шеть нмѣе тѣсна и притранна шьствїа и т. д. а свршуе се: сконча же се житїе богооугодно о господи блаженные и христѡлюбивые монахїе елени и т. д. Ово е животь Сръбске краљице Елене, жене краля Стефана Урша I великогъ, рођене француске принцезе, по Цароставнику Архиепископа Данила, кои ѿошъ ние нигда печатанъ.

10) на листу 157 едно писмо или кратка беседа врло ситно скорописанъ али старинскимъ словима писано, аскетичногъ садржая, починѣ: оублажаю вашъ жизнь в дрвзїи како благодарноивенна иеть, и плачу се моеи жизни, како непотребна иеть и т. д. а свршуе се: аще же и азъ нечистъ наричу се, на правѣ свѣтъ сѣтворити вѣмъ.

11) на листу 158-198 „житїе и жизнь прѣподобнаго ѿца нашего ѿванна рилскаго. въ немже и како прѣнесенъ высть въ трьновъ. съписано Ѧѿнїемъ патриархѡмъ трьнов'скимъ. На концїи же слова и в обновленїе свѣтїе обывѣан ево иже въ рилѣ. И како пакы прѣнесенъ высть ѿ трьнова. Въ тѣже славнїи монастырь рил'ский. На страни до овогъ написано е врло ситно првенимъ мастиломъ ово: съписано послѣднимъ въ дїацѣхъ владислакомъ. благослови ѿѿ. Житїе св. Јована Рилскогъ са службомъ нѣговомъ већ е напечатано по рукописима Бугарске рецензїе, наодећимъ се у Рилскомъ монастыру, а за печатаню урећенимъ одъ Еромонаха рилски Неофита и Јосафа, у Београду 1837 г.

12) на листу 199-222 и последниѣтъ, житіе и жизни пре-подобнаго ѿца нашего ѿвакѣма сарандапорскаго.

Цела ова рукописна књига чини се да е писана одъ два човека, у истомъ формату и после текъ уедно везана, еръ се могу сасвимъ добро разликовати две руке, една манѣимъ сабиеніимъ словима, као што су писана: житіе краљице Елене, житіе Драгутиново и Милутиново, и то е вальда писао онај праматикъ Георгіе, кои се именуе после житія Драгутиновогъ на другој страни 128 листа; а друга крупніимъ и поређе писанимъ словима, којомъ е писано житіе Стефана Дечанскогъ, Јована Рилскогъ и Јоакима, а то е писао онај праматикъ Владиславъ, кои се именуе на листу 158.

Што се тиче разлика између она два рукописа, кое имамо предъ собомъ одъ овогъ споменика, они се разликују међу собомъ едно свима онимъ свойствима и знацима, по којима се определяю рукописи славенски рецензіе бугарске и србске, съ тимъ додаткомъ да се у ономъ бугарскомъ налазе јошъ знаци, кои сведоче да е доцніе одъ Руса преписиванъ.... Друго јошъ се разликују и по томе, што е овај београдскій подпуни и у обште исправни одъ оногъ рускогъ. Одъ своју ову разлика најважніе назначили смо овде подъ броевима, подъ којима е стављѣно, како су исте означене речи или читави ставови у рускомъ рукопису написани, и шта е у нѣму изостављѣно или преимачено."

Истата 1853 г. Цинот се вратил во Скопје, откаде што се јавил на 23 јануари 1854 г. со дописка, потпишана Јорданъ Хаџи Константиновъ, во која соопштава извадки од некој стар ракописен зборник под заглавие: „О основанію Българскогъ Патријаршества" и објавени во Гласник Друштва србске словесности, св. VII (1855), стр. 174—177.

Цинот имал голема библиотека и после неговато враќање од Мала Азија каде што, како што се знае, бил испратен на заточение (ослободен е во 1860 г. на српска, бугарска и руска интервенција).¹⁾ Панта Среќковиќ во својот патопис по Македонија, објавен во Гласник Српског ученог друштва, књ. XLVI (1878), стр. 215—229, под заглавие Путничке слике, соопштава дека се сретнал со Цинот, верујетно во Скопје, од кого добил многу податоци за состојбата во Македонија. Тогаш Среќковиќ ја видел и библиотеката на Цинот, која на него оставила силен впечаток и за која, помеѓу другото, вели: „Да бар овом приликом напоменем, да у хаџи [sic] Јордана има највећа и најпознатија збирка српских старин-

¹⁾ Cf. Ст. Станојевић, *Историја српског народа у средњем веку*. I. Извори и историографија. Београд, 1937, стр. 13—14.

ских књига и иначе старина. У његовој збирци видео сам једну старинску књигу српске редакције, а при крају у истој прилепљено оригинално писмо кнеза Лазара, писано пред косовску битку своме војводи Богумилу. У њему цар Лазар казује о скором судару с Турцима, наређује шта има радити, казује да се само чека на долазак великог војводе Вука, па му налаже, да о томе ништа не казује." Изгледа дека Џинот бил свесен за историската вредност на овој документ и затоа не сакал да му го даде на Среќковиќ ни да го препише. Самиот Среќковиќ вели: „Хаџи [sic] Јордан није ми дао да га препишем, већ ми је допустио да забележим из њега два места. Наслов гласи овако:

Божнею многостію мы Лазарь князь и самодержецъ

и т. д.

Вска великѣи конкода...

и т. д.

Да не предана бѣдетъ Андрейшомъ везиру Оракискомъ“

и т. д.

Тогаш Среќковиќ ги видел и следните ракописи: „Родословъ“, књига о херцегу Степану, књига о Синан-паши, закони и наредбе Константина великог и Јустинијана, књига Сирина, и т. д.” Но Среќковиќ, јасно се гледа, не е многу заинтересиран за сите овие и многу други такви книги, кои просто на просто не сака ни да ги спомене. Нему му оставил силен впечаток оригиналното писмо на кнеза Лазара, кое, по се изгледа, сакал на секоја цена да го добие. Џинот и Среќковиќ дури и се погодувале и се погодиле: Среќковиќ да го добие писмото ако му испрати на Џинот српски учебници што му требале за работа во училиштето. Според кажувањето на Среќковиќ, на Џинот му биле испратени учебници, но, од непознати причини, тој не го отстапил писмото: „Писмо ми обећао дати ако му пошљем многе наше учебнике, ја сам послао, али ме он преварио и није послао”, налутено вели Среќковиќ. Може би некои од тие учебници што ги испратил Среќковиќ уште се навоѓаат во остатоците од библиотеката на Џинот или забележани стојат некаде по скопските и велешките куќи.

Јастребов во својата статија **Додатак мојим белешкама из Старе Србије**, датирана во Јањина на 5 октомври 1880 г. а објавена во **Гласник српског ученог друштва**, кн. LI (1882), изнесува препис од белешки што се навоѓале на некои книги

што биле откупени од Цинот и испратени во Белградската библиотека. Бидејќи во белешките има важни податоци, ги изнесувам во целост:

„На неким књиѓама, вели Јастребов, које су купљене од Јордана Константинова у Велесу, и које су већ испраћене у београдску књижницу [од ова се разбира дека книгите се откупени во Велес а потоа испратени во Белград!], има неколико бележака, које сам преписао и саопштавам их овде.

На минеју за фебруар, март и април забележено је ово:

† Сиа книга. утѣ манастира · полошко · светомоѣ · Георгиу · г. мнын · ферьфарна · марона · априлнѣ: оузен · нгоумнѣ Каланик · иеромонахѣ утѣ манастирѣ Бошава · сїе писане · Хрисво · днакѣ. — вѣ лѣто зсмн · (7248 = 1740). Где је био манастир Бошава — неznam“. [Манастир св. Арангел, близу река Бошава, Тиквешко].

„На последњем листу бугарског јеванђеља на кожи написаног стоји ова белешка:

Писашѣ сиа книги сиа глаголемыѣ евангелие · помощна · божиа · и прѣчистыѣ владычнѣца наша Богородица · и повелѣниемѣ всешчсанаго митрополита Ивана · емѣ же нарикоше сѣ книги сиа · да шци и попове и днакони · исправлѣаще четѣте · а не злословите · на паче благословите · и поменѣте митрополита Івана, писа сѣ сие евангелие вѣ светѣи Софи · митрополи срѣдускон · при митрополитѣ Иванѣ и при цари Муханалѣ Исѣни · влѣто с.в.лз. (6837 = 1329).

На свршетку крмчије или тако званог вел. законика налази се следећа белешка:

Глава свършителию Богоу иже вѣ тронце славиомоу азх оубо смѣрнии и послѣдни вѣ үр... (үрнцахъ) Бикторъ монахъ, смѣже оцество гробъ, земла же мати, испсахъ сїю божьствню книгу ꙗкомы законикъ ꙗ светаго Геургиа оу езеро · и сему быше настоятелие протопопа кур. Божїдар · и братъ его кур... вѣчна имѣ память · и по снхъ молю се вѣсакомѣ чьтѣцоу или прѣпн · сѣющемоу исправлаанте, аще что свѣрѣшено естѣ · безъ грѣха кромѣ богъ единый и вѣ человекѣхъ никтоже свѣрѣшенъ. тоуію человеккомъ творецъ единый свѣрѣшенъ естѣ. сего ради мо... (молю и?) прклан · гаю и рѣкы свѣрѣтѣю и лицемъ пришецаю ꙗ земельномуу лицѣ матери нашеи исправ. . вшнхъ се благословите · и тако кѣпно да полѣчимъ идеже ангелы приникнѣти... иже... славѣше шца и сина светаго дѣха вѣ непрѣходимыѣ вѣкы · аминъ писаже ꙗ стрѣ · гахъ, вѣ лѣто здн (т. ј. 7098 = 1590) крѣг скнцѣ, дї · лѣн · аї · ѳемен

На другој страни истог табака забележено је истом руком следеће:

† ш охрдскомъ прѣстолѣ иже и блжгарскимъ наричет се · блаженѣишаго архїепископа прѣвїе ївстинїанїе · нашего вчѣтства имѣти прїсно собою епископы епархїи Дакїе срѣкѣхъ згровлахїа · медитеранїе срѣкѣхъ үгрьскаа землѣ и Дакронїе, срѣкѣхъ срѣвскаа земла, до западнаго мора · рипниїе, и прѣвалїе, срѣчь утѣ Дунава

до Гољна нже глаголет се Македонѣ и Карданѣ, и мисѣ гврнѣ,
сирѣчь шта вхрида даже до Ивлонѣ и даже до Коринѣа:

Ово је објашњење места, која су потпадала под охридску архиепископију и која су поменута у 5 одељку оног законика под насловом: „w охридскимъ нже и вьлгарскимъ нарицаетса, али без сирѣчь“¹⁾.

И покрај тога што, како што видовме, Џинот од време на време продавал, подарувал или заменувао стари книги и ракописи од својата библиотекарна, тој се до последната година од својот живот чувал голем број од драгоцените свои ракописи и книги. Такви тој оставил и после својата смрт, како што се гледа и од преостанатите книги од неговата библиотека, чиј опис даваме во оваа студија. Дека Џинот до пред крај од својот живот чувал голем број ракописи и стари книги се научуваме и од статијата на Љуб. Стојановиќ **Неколико српских љетописа**,²⁾ во која тој дословно вели: „Народна библиотека [у Београду] је набавила читаву колекцију од Хаџи [sic] Јордана из Скопља.“ Секако се мисли на Џинот, бидејќи тој, особено поради својата богата и драгоцената библиотека, веќе е проучен како во Белград така и во другите културни центри на Балканот. Штета само што Љуб. Стојановиќ не направил опис на целата таа колекција, ами само на еден ракописен зборник, летопис, „Хаџи Јорданов љетопис“, како го вика Љуб. Стојановиќ. Помеѓу другото, во својата статија Љ. Стојановиќ вели: „У тој колекцији под бр. 11 [од тука разбираме дека во неа имало најмалку единаесет ракописи] налази се једна јако оштећена књига на артији на 16. Ова има сад 118 листа, а фали и почетак и крај и неки листови из средине. У тој су све сами апокрифни чланци.

Од половине друге стране 105 до краја 109 листа је Родословие отъ Адама. Од дна 109 листа почима овај српски дио љетописа и траје до краја 114. Од посљедњег кватерниона има само три читава листа, и то други, трећи и четврти, пети је окрњен, а првот, шестот, седмот и осмот нема никако. На првом листу је било продужење овог љетописа, а на другом је списаније о притчахъ Стефанида и Ивнѣата притча прѣка о коупци.

На књизи нема никаквих записа, писана је полууставним словима.

Овај љетопис припада оној групи, у којој се помињу епископије које е св. Сава подигао, а меѓу тим тога код њега нема, те по томе он држи као средину измеѓу родослова или старијих или млађих љетописа.“

¹⁾ Гласник српског ученог друштва, кн. LI (1882), стр. 63—65.

²⁾ Статијата е објавена во *Starine* на Југословенската академија на науките во Загреб, кн. XIII (1881), стр. 165.

Додека Џинот бил жив, сите негови книги биле во неговата куќа, со исклучение на подарените и продадените и оние што биле кај сестра му Аџи Ефка,¹⁾ и кај неговите ученици и при-

Сл. 3. Училиштето над параклисот св. Гоорги во Велес (денешно состојба), во кое се вавоѓала училишната библиотека и дел од приватната библиотека на Џинот после неговата смрт.

¹⁾ Според раскажувањето на членови од семејството Зафирови, Аџи Евка била родена во Ерусалим, во моментот кога татко ѝ и мајка ѝ биле таму на аџилак. Таму го добила крстеното име Аџи Евка. Пред да се омажи за Зафира (се омажила како возрасна мома од 30—35 год.), таа била учителка и, по секоја веруетност, му помагала на брата си Јордана, кој како учител работел и во училиштето над параклисот св. Гоорги и во својата куќа. Од како се омажила, таа престанала да се занимава со училишна работа. И покрај доста тешките материални условија, таа продолжавала да се интересува од просветно-културната дејност на брата си Јордана, кој многу често идел кај неа на разговор и „поседок“. Аџи Евка и Јордан многу се сложувале и еден кон друг се однесувале со особено почитание. Кога идел при сестра си Аџи Евка, Јордан често ѝ носел книги за четење, така што таа не престанувала да живее со пораношниот духовен живот. За разлика од брата си Јордана, кој бил умерено религиозен, Аџи Евка била претерано религиозна, а по некогаш дури и мистички настроена. Во такви моменти таа се оддавала на долготрајна религиозна контемплација, чиј резултат е создавањето на еден вид капела во приземieto на нејзината куќа, за која цел, во една мала собиќка (2×3 м.), т. н. „Ерусалим“, наредила по сидовите икони, кандила и слики од Ерусалим, св. Гора, разни манастири, светци и др. Интересното е што Јордан многу ретко влегувал во това собиќе и се верува дека тој бил далеку од таква верска практика и дури дека не ја одобравал. Важното е тоа дека во това собиќе, после смртта на Џинот, Аџи Евка и Зафир донеле полно сандаче со книги, ракописи, писма и др. и тоа, изгледува, исто оноа сандаче што Јордан го чувал под миндер. Меѓу книгите во ова сандаче, кое било обложено со кожа, и било еден вид старовремени куфер, најден е и печатот на Џинот.

јатели, со који што тие се служеле. Кога чуле оти Џинот умрел, неговите пријатели (Илија Кртов, негов ученик и после учител, Димко Чокалов, Илија Мартинов, Андо Нацев, Алексо и Тодџ Читкушев, Панче Хаџи Василов и И. Маџуркаров) дошле во неговата куќа. Тогаш, овие негови пријатели (а некои од нив ученици), зеле еден дел од книгите на Џинот, ги ставиле во вреќа и ги однеле во училиштето над параклисот св. Ѓорѓи, во велешкото маало Прџорек, со цел да ги спасат.¹⁾

После неговата смрт²⁾, еден дел од книгите бил пренесен во домот на Аџи Ефка (сегашната куќа на Ангел Шурков) а дру-

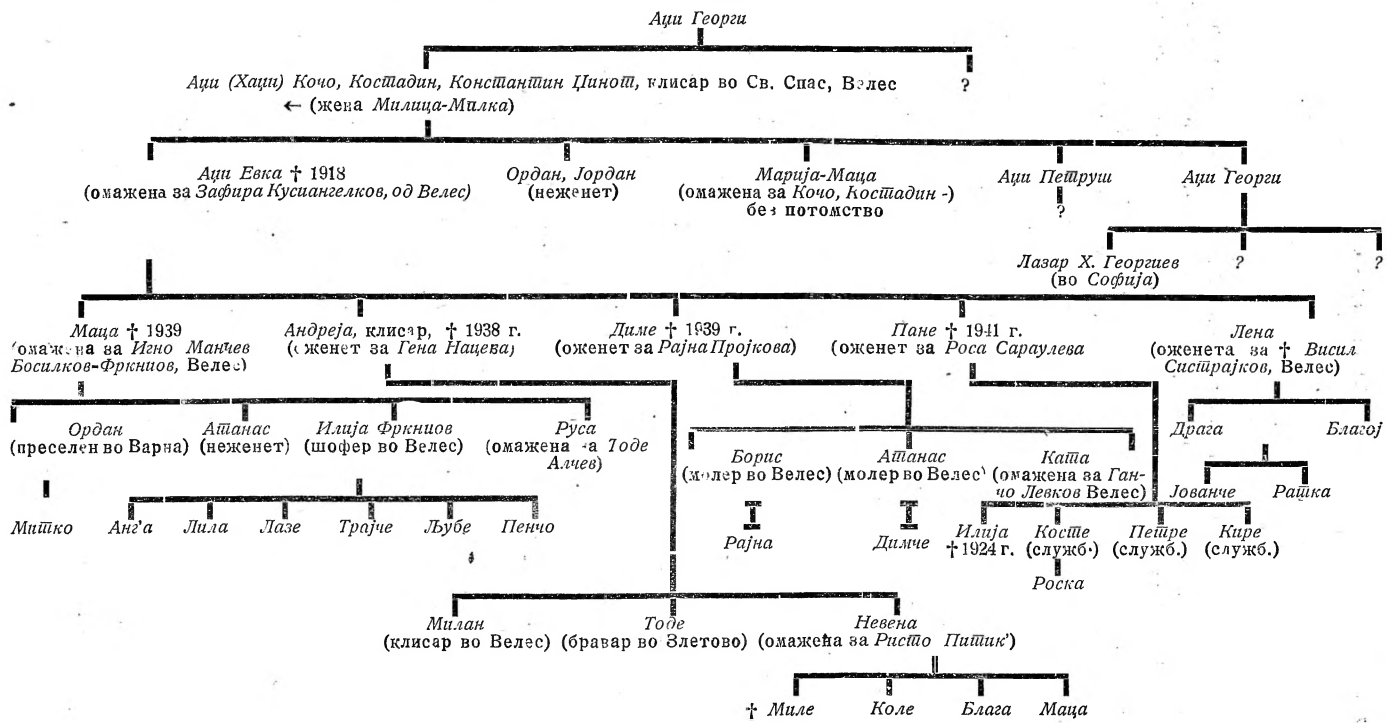
Сл. 4. Бук'ата на Аџи Ефка (денешно состојание). Во приземјето е собицето во кое стоело сандачето со печатот и дел од книгите на Џинот.

гиот дел дополнително бил однесен во училиштето над параклисот св. Ѓорѓи.

1) Без да дава поблиски сведенија, П. Пенев го изнесува следното: „знае се, че следъ неговата [на Џинот] внезапна смъртъ, кжщата му била претършувана отъ прислуга и близки съ целъ да търсятъ богатство. Много ржкописи и стари книги били изгубени или разграбени отъ невежи хора. Малка часть отъ тия книги били прибрани отъ общината“¹⁾ П. Пеневъ: *Ѓорданъ х. Константиновъ Дџинотъ, in Просвѣта*, год VI, стр. 808).

2) Изгледа дека Џинот е погребан во гробиштата на црквата св. Спас во Велес. И покрај сите усилия, до сега не можеше да му се про-

Поради тоа што во овој труд се споменуваат разни членови од семејството на Јордан Хаџи Константинов Цинот, ја давам следнава генеалогиска таблица:

20 *

*
* *
*

Книгите на Џинот, што биле односени во училиштето св. Ѓорѓи, приклучени се кон книгите од училишната библиотека при праклисот св. Ѓорѓи. Во него имало т. н. келијно училиште. Во почетокот на XIX век, кога почнува културната преродба во Македонија, тоа училиште се реорганизирано и неговата настава се преориентирала од црквено-религиозна кон световна. Како што ќе видиме, и Џинот во него работел и почнал да ја воведува тогаш модерната „взаимоспомагателна“ метода.

Големи заслуги за реорганизацијата на тоа училиште и за културното издигнување на народот воопште има Ангелко Палашов. Како што ќе видиме, Палашов внесува нови, модерни елементи во училишниот и културниот живот на Велес. Задоеен со просветителските идеи на Србите од преку Сава и Дунав, интелектуално оформен во духот на напредните западноевропски идеи кои преку Виена, Пешта, Нови Сад и Белград навлегувале и во останатите балкански земји, Ангелко уште во триесетите години на минатиот век станал еден вид покровител на прџоречкото училиште при параклисот св. Ѓорѓи, кое се навоѓа во неговото маало и каде што тој, по секоја веруетност, го добил своето прво елементарно образование (подоцна тој се школувал и во Земун и Пешта). Факт е дека велешкото училиште во 1845 год. се здобива со печат¹⁾ и дека неговите сижилографски елементи (петел — симбол на разбудување, освестување; старо искастрено дрво со нова накалемена гранка што бујно се развива — напуштен стар образователен систем и воведување на нова, млада, ефикасна метода во образованието, и т. н.) се во духот на возро-

најде гробот. Во дворот на црквата св. Спас, во средината на црквениот аналој, пред клисарницата, има плоча со натпис:

ПАМАТНИК
Ѓордана X. K. Джинова
1883

(Ср. М. С. Филиповиќ: Записи и натписи, in Зборник за историју Јужне Србије и сус. земаља. књ. I. Скопје, 1926, стр. 292).

Роднините на Џинот раскажуваат оти оваа плоча ја поставила сестра му Маца. Тие велат дека, со парите што останале од Ѓордана, таа го направила и целиот оналој само затоа да може плочата да ја стави на видно место. А парите, пак по преданието, што останале при Маца, биле од скапоцените ракописи и книги што Ѓордан ги продавал на библиотеки и приватни лица.

¹⁾ Факсимиле од тој печат види во И. Ивановъ: Бълг. старини изъ Македонија. Софија, 1931, стр. 80.

дителските културно-просветни идеали и имаат чисто световен карактер. Печатот е доказ дека училиштето тогаш добива организациона форма, а во истото тоа време А. Палашов е епитроп, „настојател“, на училиштето, држи сметководен тефтер, „начна водити рачникъ соса страхъ божиј... месецъ априлх 23^a, лѣто 1847¹). Не се знае да ли Палашов има учество во изработувањето на училишниот печат, но може да се рече дека тој, ако не е основател, сигурно е еден од основателите на „Библиотеката во гр. Велес“ („Основателъ Библијотеке у Вароши Велесу“).

Ангелко Палашов бил ученољубив и напреден човек. Во списоците на претплатниците („предчисленици“, „пренумеранти“, „спомошествователи“) на книги што се печателе во оноа време, често се среќава името на Ангелко Палашов. Така, во **Карактеристика или описаније народа** од Аврама Бранковиќ,²⁾ меѓу „доцниѣ предчисленици“ од Пешта се навоѓа и „Г. Анџелко Х. Петко Палашовиѣ из Велеса“; во **Писма досиѣеа Обрадовиѣа**,³⁾ издадени од Георгије Магарашевиѣ, меѓу претплатниците од Пешта се навоѓа „Анџелко Палашовъ трг. из Велеса“; во **Србски родољубац**,⁴⁾ издаден од Вас. З. Чокерлјан, меѓу пренумерантите се навоѓа „Господ. Анџелко Палашов велики трговац и любитељ Книжества“; во **Житије Матере Божје**⁵⁾ од Ј. Бериѣ, меѓу претплатниците се навоѓа „Почт. Гд. Анџелко Хаджи Петко Палашовъ, велико купац“; во **Нравоучителне басне у стихови**,⁶⁾ од Исидор Стојановиѣ, на стр. 114, меѓу претплатниците од Велес „у Македонији (Мука Донска)“, се навоѓа, „Г. Анџелко Палашев вел. куп. и вел. љуб. Књиж. Српс: Основателъ Библијотеке у Вароши Велесу“. Од ова не би требало да се заклучи дека во Велес околу

¹⁾ К.: Сегашното и неодавното минало на гр. Велесъ (Пер. списание, год. VIII, кн. X (1892), стр. 566; Хр. Чочковъ: Гр. Велесъ, стр. 22; Йор. Ивановъ: Бълг. старини изъ Македония, стр. 80.

²⁾ Карактеристика или описаније народа по целой земљи живеѣег из вѣродостојни писанија Аврамом Бранковиѣем сакуплѣна а Јосифом Миловуком и Гаврилом Бозитовцем издаана. Charakteristik aller Nationen. У Будиму словима Свеучилишта Пештанског. 1827.

³⁾ Писма Досиѣеа Обрадовиѣа скупио и на свѣтъ издао Г. (георгије) М. (агарашевиѣ). Briefe des Dostyph. Obradovics. Трошковъ Матице Сѣрбске. У Будиму, у печатниѣ Кр. Униѣрситета Пештанскогъ. 1827.

⁴⁾ Србски Родољубац, уреѣен Василиѣм З. Чокерлјан. Част I. „— utile dulci“ Ног. Der serbische Patriot. У Будиму. Словима Кр. Свеучилишта Пештанског. 1832.

⁵⁾ Житије Матере Божје ... (простимъ Србскимъ зыкомъ списано и на свѣтъ издато отъ Јоанниѣ младшиѣ Бериѣчъ.) У Будимѣ, 1835.

⁶⁾ Нравоучителне Басне у стихови. Од Исидора Стојановиѣа. Права слушатеља. Moralische Fabeln. У Будиму, Писмени Кр. Свеучилишта Пештанског. 1833.

Според Хр. Чочков (Гр. Велесъ, стр. 11) истите тие податоци за А. Палашов се навоѓаат и во списокот на претплатниците на **Славјанска граматика** од Г. Захаријади, печатена во Будим во 1832 год.

1833 год. имало јавна, општодостапна библиотека во денешен смисол на зборрот, како што тоа мисли Т.¹⁾ Може би Ангелко Палашов сакал да создаде во Велес таква библиотека, какви што имало отворени во тоа време во Австрија, Унгарија и во некои српски и хрватски градови преку Сава и Дунав: Сомбор (осн. 1818), Земун (осн. 1825), Срем. Митровица (1827 г.), Осиек (1833 г.)²⁾ и т. н., но факт е дека библиотеката во Велес нема таков општодостапен карактер ниту пак таква организациона форма. Тоа била училишна библиотека, какви што, до колку тоа е познато, имало многу малку во Македонија. Сепак, библиотеката била добро уредена и, што е многу важно, таа била многу богата, особено во сочиненија со световно содржание, за разлика од другите такви кои биле многу посиромашни и составени главно од книги со религиозно содржание. Во таа библиотека имало и многу драгоцен и скапи книги, како што се **Полный греческо-российскій словарь**, Москва 1838 (види № 7 од нашиот опис), **Греческо-русский словарь** од С. А. и И. Коссович, Москва 1847 (№ 11 од нашиот опис); **Словарь църковно-славянскаго и русскаго языка**, Москва, 1847, издаден од Руската Академија на науките (№ 12 и 13 од нашиот опис) и многу други.³⁾ Многумина направиле подароци во книги на таа библиотека, а за нејзиното пополнување и одржување се грижеле учителите од училиштето, еснафите и трговците, особено оние што оделе по трговија во Србија, Австрија, Унгарија, Русија, Германија, Влашко и др. (Иван Х. Горгов, Јано Х. Г. Свакаров, Зафир Ангелов, Ангелко Палашов, Мано П. Палашов, Зафир К. Бошков, Наум Босилков, Васил Х. Горев, Наум П. Даов, М. Кушов и др.). Тогаш се донесени повеќе егземплари од букварите на Петар Х. Берон (1824), Вас. Ненович (1826 год.), **Славјанска граматика** од Г. Захаријади (1832 г.) 60—70 таблици од Неофит Рилски за настава по беланкастерската метода (1832 год.) и др. Но сите тие училишни помагала, учебници, книги, администрацијата (особено сметките), како и целиот училишен живот, биле во безредие. Нуждата од образование и систематично учење на децата била голема. Јасно било дека без организационо средени училишта нема ефикасна настава. Затоа, во 1832 год., жителите на Прцорек (маало на левата страна на Велес, каде што се навоѓало училиштето над параклисот св. Горги) се собрале и, после општа дискусија, решиле да се стави ред во училишните работи. Тогаш избрале и училишна

¹⁾ Т.: Библиотека у Велесу 1833 год. (Јужни преглед, год. VIII (1933), бр. 6—7, стр. 275).

²⁾ Id., Ibid.

³⁾ Cf. Хр. Чочков. Спом. место, стр. 12.

управа од 6 члена (два епитропа, два члена — надзиратели, еден касиер и еден библиотекар).¹⁾ За библиотекар бил избран просветениот трговец и „великиј любител Књижества“ Ангелко Палашов, кој веднаш после изборот за библиотекар сериозно се зафатал да ги среди сметките на училиштето и да ја уреди училишната библиотека,²⁾ во која веќе имало многу ракописи на пергамент и хартија, црквени и други книги печатени во Солун, Москополе, Самоков, Белград, Будим (Пешта), Венеција,³⁾ и т. н. Факт е дека А. Палашов вложил многу труд и старание да је среди и обогати училишната библиотека, која била сместена во една соба на училиштето,⁴⁾ што се гледа и од споменатите податоци од списоците на претплатниците на разни книги што се печателе во Австрија, Унгарија и др.

Во случајов, важноста за нас е тоа дека дел од книгите од библиотеката на Џинот, после неговата смрт, биле пренесени во училиштето над параклисот св. Ѓорѓи, каде што биле приклучени кон книгите од училишната библиотека.⁵⁾ Таа библиотека останата е таму сè до 1912—13 г. кога, како последица од балканската војна, престанува да суштествува како таква.

Во периодот од 1884—1912 год., во разни времиња и од разни лица (главно учители и членови на градската училишна управа) дел од книгите на библиотеката при старото училиште св. Ѓорѓи бил пренесен во новото училиште св. Ѓорѓи, до Вардар, каде што, до 1912 год., работела прогимназијата. К. Дошен, кој во 1912 г. е дојден во Велес како гимназиски преподавател, вели дека „према књижници доцнијег славено-сербског училишта Свето-Георгиевског, коју смо 1912 год. затекли у бившој бугарској прогимназији истог имена“ суштествуела школа во која што

¹⁾ К.: *Сегашното и недавното минало на гр. Велесъ* (Пер. спис., книга XL (1892), стр. 557—559); Хр. Чочковъ: *Гр. Велесъ*, стр. 11.

²⁾ Пак таму: К., стр. 557; Чочков, стр. 21—22; И. Иванов: *Бълг. старини изъ Македония*, стр. 80.

³⁾ Чочков, *Ibid.*, стр. 12.

⁴⁾ *Id.*, *Ibid.* стр. 11.

⁵⁾ К. Дошен, вели: „Неће бити без интереса да споменем неколико књига, које се данас налазе у нашој данашњој књижници, а које смо ми затекли у егзархиској прогимназији. На свакој од тих књига налази се подпис власника Ј. Х. Константиновића, или запис Славено-српског училишта, коме су раније припадале а на многима и један и други. На многима се налазе и подаци ученика који су из нѝх учили као и имена учитеља који су по нѝма радили у школи“. [К. Дошен: *Славено-Сербско училиште св. Георгија у Велесу* (Летопис Матице Српске, књ. 310 (1926), св. 1, стр. 71. За нас е важен фактот дека имало книги со потпис на Џинот и записка за сопственост на старото училиште св. Ѓорѓи, кој докажува дека вистина дел од книгите на Џинот, како што тоа го раскажуваат и неговите родини и очевитци, бил пренесен во училиштето св. Ѓорѓи и таму приклучен кон училишната библиотека.

работел Ј. Хаџи Константинов.¹⁾ Од това произлегува дека книги од библиотеката на старото училиште св. Ѓорѓи се најдени во новото училиште св. Ѓорѓи (прогимназијата), кога се инвентарирани и потпечатени со гимназиски печат со текст „Српска краљевска гимназија — у Велесу“. Но, извесен дел од книгите бил закопан во дворот на параклисот од страна на клисарите и соседите, кои се побојале да не се уништат во време на војната. Антон П. Стоилов, кој во време на првата европска војна бил во обиколка по Македонија, расправа дека во октомври 1915 год. присуствувал при откупувањето на тие книги²⁾, ама, за сожаление, не соопштава колку и кои книги биле откопани. Соопштава само тоа дека меѓу книгите било најдено „едно малко псалтирче“ со пришиени на крајот ракописни листови, чиите записки ги објави.

Не е познато што е станато со тие книги, но може да се претполага дека повеќето од нив се пренесени во новото училиште св. Ѓорѓи и приклучени кон другите книги што се порано таму однесени. Како и да е, после 1918 год., преостанатите книги од училишните библиотеки во Велес, заедно со тие на Џинот и од училиштата св. Ѓорѓи (новото и старото) собрани се во „наставничката књижница“ при Велешката гимназија, инвентарирани се и потпечатени со гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија — Велес“.³⁾

Во 1941 год. голем дел од гимназиската библиотека во Велес е уништен. Меѓу спасените книги е издвоен само извесен дел за кој се претполага дека припаѓал на Џинот или дека тој евентуелно се служел со нив. Сега тие книги се чуваат во Музејот при Народната гимназија во Титов-Велес. Мојот опис на книгите од библиотеката на Џинот е направен, во главно, според нивното состојание во 1942—46 год.

Во своето проучување на документите во врска со културното возродување во Македонија утврдив дека еден дел од книгите на Џинот, непосредно после неговата смрт, е пренесен од

По кажување на Кузман Попданилов, некогашен учител во училиштето св. Ѓорѓи (новото), сега свештеник, во 1909 г. во училишната канцеларија била донесена вреќа полна со ракописи и стари книги, за кои чул да се зборува оти биле од библиотеката на Џинот, а дотогаш се чувале во бив. училиште „Благовештение“ („Горно чколо“). Возможно е дека тие ракописи и книги биле донесени од куќата на Аци Евка, која е во близината на споменатото училиште.

¹⁾ Пак таму, стр. 6.

²⁾ Антон П. Стоилов: Документи и бџезки отъ миналото на бџлг. въ Македония (Сборникъ на Бџлг. акад. на наукитџ. Клонъ истор. фил., кн. IX (1918), стр. 11).

³⁾ За сожаление, инвентарите на гимназиската библиотека во Велес не се сочувани. Ако донеска ги бевме имале тие инвентари, многу нешто од состојанието на библиотеката на Џинот ќе ни беше појасно.

сестра му Аџи Ефка и зета му Зафира во куќата на последниов.¹⁾

Во домот на Зафира односно Аџи Евка, освен донесените од Јордана книги, имало и други со кои таа редовно се служела. Факт е дека на некои книги, што не се инвентирани порано во гимназиската библиотека (после 1912 и 1918 год.), се навоѓаат потписи Илија Панев Зафиров, внук на Аџи Евка, или пак во 1947 год. се подарени на Гимназискиот музеј во Велес од страна на децата на Ангел Шурков, кој ја купил куќата од синовите на Зафира и Аџи Евка. Веруетно, од таму се и книгите што, од време на време, се пронајдуваат и во други велешки фамилии.

Макар дека, за сожаление, голем дел од книгите, сите ракописи (со исклучение на еден, № 16 од описот) се изгубени, уништени или загурени некаде, сепак има сочувано немалку книги од библиотеката на Џинот, кои представуат голем многувиден научен интерес и голема историско-културна драгоценост.

Меѓу книгите за кои што се смета дека произлегуваат од библиотеката на Џинот, а кои што денеска се чуваат во Музејот при Велешката гимназија, има и такви кои не се од Џинот, но несомнено има такви кои произлегуваат од неговата библиотека и со кои тој и неговите ученици редовно се служеле. Тоа се книгите од следниот опис, кои се нумерирани под: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 22, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 45, 47, 50, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 69, 70, 74, 76, 82, 84, 85, 87, 88, 97, 107, 109, 119, 125, 126, 128, 131, 133,

¹⁾ Има сведенија дека друг дел од книгите сестра му Маца пренела во црквата св. Спас, каде што таа постојано одела, но таму не можев да најдам никакви трагови од книгите на Џинот. Но, интересно, една книга од библиотеката на Џинот, со печат и своерачни маргинални белешки на нејзиниот сопственик и денеска се навоѓа во библиотеката на црквата св. Пантелемон во Велес (№ 9 на нашиот опис). Како доказателство за усмените сведенија, според кои еден дел од книгите на Џинот бил пренесен во велешката црква св. Спас, може да послужи книгата (тефтер) во која се забележувани подароците што се правени на таа црква. На стр. 2, под ред. бр. 52, во таа книга пишува: 52. **Йорданъ Х. Константиновъ Джинотъ една библиотеа** [подарува?]. Оваа книга (тефтер), во вид на список, нема насловен лист, нити дата кога е установена, нити пак сведенија за тоа кога и колкава библиотека е подарена на споменатата црква. Книгата (тефтер) сега е сопственост на Семинарот за јужнословенски литератури при Филозофскиот факултет во Скопје. (Овој податок ми го даде проф. Х. Поленаковиќ). Второ доказателство за тоа дека дел од библиотеката на Џинот е пренесен во црквата св. Спас е **Генералнајя карта Европы**, пронајдена во велешката црква св. Богородица, а пренесена од св. Спас. Види № 15 од описот!

134, 135, 137, 141. На сите тие книги има своерачни маргинални белешки од Џинот или негов своерачен потпис или пак отисок од неговиот печат. Но, не е исклучено дека и голем број од останитите книги што се споменати во описот припаѓале на Ј. Хаџи Константинова, макар дека на нив нема нити потпис нити пак отисок од печатот. Това особено важи за книгите што имаат отисок од гимназискиот печат со текст „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

II.

О П И С¹⁾

НА ПРЕОСТАНАТИТЕ КНИГИ ОД БИБЛИОТЕКАТА
НА ЈОРДАН ХАЏИ КОНСТАНТИНОВ ЏИНОТ

¹⁾ Книгите во описот се подредени според јазикот на кој се напишани,
на постова по годината на изданието.

I.

РУСКИ РАКОПИС И РУСКА ГЕОГР. КАРТА И СЛАВЈАНСКИ СТАРОПЕЧАТНИ КНИГИ

а) РУСКИ

1. Преподобнагѡ оца нашегѡ Іѡанна Дамаскина, изложѣніе
вѣстоим'тельное правосл'вныа вѣры. [И Пѣба (1771) года од „Кз
читателю“].

Стр.: листови ̑ – р̑л̑з. Размер 19.5 × 23 см Подврзија од
кожа, со натпис на грбот: богослов ꙗ Іѡанна ꙗ Дамаски ꙗ .

Оштетена книга. Без насловен лист и крај.

Во книгата има многубројни маргинални ракописни
записки со мотив, како: всемогу ꙗ шество ꙗ Божіе (лист ̑);
един е ꙗ Богъ (л. ̑); свое и – ꙗ маѣ (л. ̑); „вопросъ“ - кон
следниот печатен текст: „Никогдѡ во ѡскѡдѣ Отцѡ Слово, ни
Слово Дѣхъ (л. ̑); отъветъ (л. ̑ гесто); отецъ (л. ̑ гесто); Сынъ
(л. ̑); чрезъ ꙗ лучу ꙗ сїаніе (л. ̑); „вопросъ“ – кон следниот
печатен текст: „Чрезъ Очесѡ оубѡ вѣѡа, ѡ вѣжди, ѡ видѣніе, на
вск'хъ призрачельнѡю ѡгѡ силѡ, ѡ неѡтленное ѡгѡ знаніе да
развѣм'емъ: гѡкѡ да тѣмни же чѡкѡствами совершѣннѣйшее и извѣ'ст-
нѣйшее знаніе полѡчимъ“ (л. з̑); пролетъ (л. л̑ гесто); Лѣто ꙗ Есенъ
ꙗ Зима (л. л̑); зодій (л̑ гесто); „вопросъ“ - кон следниот печатен
текст: „Ѣще же ѡ земля самѡ собою плодѡ ѡношаше на потребѡ
подрѣцныхъ ѡмѡ животныхъ (л. ̑); Богъ че- ꙗ лоѣка ꙗ созѡа (л. м̑);
безгрешна ꙗ Душа (л. м̑ гесто); „вопросъ“ – кон следниот пе-
чатен текст: „Тѣло же ѡ'стѡ, ѡ'же ѡз' трѡйствѣнни агѡ размѣра
состѡитъ: сирѣчь, ѡ'же ѡ долготѡ и ширѡтѡ и глѡбинѡ, ѡлѡ паче
рѡши, дѡвѣлѡстѡ имѡтѡ, ѡ всѡкое тѣло ѡзъ четѡрѣхъ стѡхій соста-
влѡетсѡ: живѡтныхъ жетѣлесѡ ѡзъ четѡрѣхъ благъ“ (л. м̑); чув-
ства 5 (л. м̑) гесто) собственѡсть души ꙗ послушлива частъ
(л. м̑); питател ꙗ ныѡ сыли 4. сѡтъ (л. м̑); 4. видѡ ꙗ 6. родѡе
ꙗ 3. видѡ (л. м̑).

2. Теофана Прокоповича архіепископа великаго Новаго-
рода и Великихъ Лукъ, ЧЕТЫРЕ СОЧИНЕНІЯ, А именно:
I. Исторія о начатіи и продолженіи раздора между Греками

и Римлянами о исхожденьи Святаго Духа. II. Православное Христианское ученіе о Хулѣ на Духа Святаго. III. Православное христианское ученіе о благодатномъ чоловѣка грѣшнаго чрезъ Исуса Христа оправданіи и IV. Особенное разсужденіе о грѣхѣ смертномъ и простительномъ. Выбранныя изъ Богословской его системы, съ латинскаго на Россійской языкѣ переведеніи императорскаго московскаго университета студентомъ Матвѣемъ Соколовымъ, и по указу Святѣйшаго Правительствующаго Синода. Напечатаны въ Москвѣ 1773 года. Въ Университетской типографіи.

3 листа + стр. 1-284. Размер 13×20-5 см. Подврзија од кожа на грбот со нагпис: *Ееофана* || *Прокопович*.

На првиот бел лист (пред насловниот) има потпис:

Константинъ Икономовъ

На листот што иде после насловниот има потпис со модро мастило: *Ј. Х. Константиновъ*. Веднаш под него пишело нешто друго, но това е изгребено и не може да се прочете.

3. *Лѣтѣиоисъ иже во святѣихъ оиѣца нашего Димитрія Митрополиѣа Росіѣовскаго Чудотворца, сказующая Дѣянїа оиѣ начала міробыїїа до Рождестїва Христѣова*, собранная изъ Божественнаго писанїа, изъ различнїихъ хронографовъ и Исторїографовъ Греческихъ, Славенскихъ, Римскихъ, Польскихъ, Еврейскихъ и иныхъ, съ присовокупленїемъ богоугоднаго житїа сего Святителя, духовной граммати, келейныхъ записокъ и гравированнаго его портрета. Вторымъ тисненїемъ съ настоящаго подлинника писаннаго собственнаго Святителя рукою, издалъ Василїй Сопиковъ. Часть первая и вторая. Напечатано съ разсмотренїа и дозволенїа святѣйшаго Правительствующаго Синода. Въ Санктпетербургѣ, при Императорской Академіи Художествъ 1796 года.

Стр. I-XVI + 1-56 + 1-328 + 1-418. Размер 13.5×21.6 см. Подврзија од кожа.

На насловниот лист и на стр. 65 има печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

На првиот бел лист, пред насловниот, во горниот дел има ракописна белешка со мастило:

1861 года Айриля 20. Куплена || сия книга лѣтописецъ вгородѣ || Кіевѣ Вїенского купца Алексѣя || Хотяковского ценою шестѣ рублей ||

мнѣ папа ѿисѣла: за : гр : × 3 =

На белиот лист пред задната корица, во десниот агол доле, има потпис:

Міхаилъ || Јеромонахъ. ||

4. *Крайско е историческо описаніе Кіевопечерскія Лаврї.* Печатано въ Тирографіи Академіи Кіевской, при Лаврѣ Печерской, 1805 года.¹⁾

Стр. 1 лист „Оглавление“ + стр. 1-271. Размер 10×16.5 см. Подврзија целата од кожа.

На внатрешната страна од предната корица има записка со мастило: *ена анѣтрѣно санѣ || анапарѣ прѣпи нааниди || прѣпи нато досисѣ || ипѣнѣптонѣ · мня пѣтирѣ хѣвино · сїя книга болгарїи на || монаха грѣгорїя ||*; потоа, со друго мастило и со други карактеристични црти на ракописот (од поново време) има потпис: *Орданѣ Андреевѣ.*

На преднасловниот бел лист има записка: Инв. бр. 60/sign. I/34 (инвентарен број и сигнатура на Музејот при Народната гимназија во Велес).

На насловниот лист, на самиот негов горен раб, има потпис со хемиски мотив: *Илија П. Зафировѣ*, кој се навоѓа и во средината на истиот лист. Под него има потпис со црн молив: *Јорданѣ Х. Константиновѣ.*

На последниот лист има записка со мастило: *тѣзи книгѣ ази пѣхо || мнѣ подзрих ѣз вчи · Сава Крастѣвѣ.*

6. *Сочиненїя прѣосвящаннаго Тихона*, епископа воронежскаго и елецкаго. Томъ II. Изданіе второе Санктпетербургѣ, въ Типографіи Ивана Глазунова, 1825 года.

Стр. I-XII + 1 лист + стр. 1-275 + 1 лист. Размер 13.5×21.5 см. Подврзија од мек картон, а на грбот печатена етикета со натпис: *С · Тихѣ || на · томъ || II. ||*

На насловниот лист има потпис со модро мастило:

Јорданѣ Х. Константиновѣ

На белиот лист после корицата има записки со мастило: *Петко Ангелко || Петро раковѣ || Стоянѣ Петрев ||*.

На насловниот лист и на стр. 31, 83, 85, 119, 147, 235 и 275 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и „Државна реална гимназија — Велес —“

¹⁾ Оваа книга е подарена на Музејот при гимназијата во Велес 1947 г. од еден ученик. На неа нема гимназиски или друг печат како на останатите книги, што докажува дека книги заостанати од Ј. Хаџи Константинов има растуруени секаде во градот. Веруемно дека оваа книга произлегува од оние книги што биле во кук'ата на Зафиро, зетот на Ј. Хаџи Константинов, а сега сопственост на Ангел Шурков. Тоа го докажува потписот на Илија, син на Панета Зафиров, четврто дете на Аџи Евка, сестрата на Цинот.

7. *Полный греческо-российский словарь*, по руководству лучших и известнейших в семь родѣ образцовъ, в четырехъ томахъ, составленный прежде бывшимъ Профессоромъ, Статскимъ Совѣтникомъ и Кавалеромъ Семеномъ Ивашковскимъ, и напечатанный иждивеніемъ Любителей Отчественнаго Просвѣщенія, Греческихъ Дворянъ, Брашъевъ Зосимъ. Томъ первый. А. – Д. Москва, в типографіи Августа Семена, при Императорской Медико-хирургической Академіи. 1838. Ова заглавие се навоѣа на вториот лист verso, а на третиот лист recto се навоѣа истиот текст на грчки јазик:

Λεξικόν Ἑλληνο-Ῥωσικόν ἐντελές, πρὸς τὰ ἀριστα καὶ ἐκπρῆλη ἀρχετύπα, ἐν τομοῖς τεσσαρσι, ... Моѣха, ἐν τυπογραφίᾳ Αὐγουστοῦ Σέρβεν. 1838.

Том I стр. I-II + 1-988. Потова том II стр. 1-494 со истото заглавие. Размер 23 × 27 см. Подврзија картонена, а на грбот кожа. Истата е малку скината. Двоколонен текст.

Во горниот дел на насловниот лист има записка „бр. 117“, во средината на истиот лист потпис: „Николай Поповичъ“, а десно од него пишува „князскій“. Покрај тој збор има овален печат, кој претставува човек кој што со перо в рака пишува на маса и под него 1840. Во горниот дел пишува:

Сл. 5. Отпечаток од печатот на Захарија Петрович.

Сл. 6. Втор отпечаток од печатот на Захарија Петрович.

Захарија Петрович. л. з. п. На крајот на вториот том, на стр. 494, се навоѣа истиот печат и ракописка белешка „князскій“.

8. *Курсъ чистой математики*, составленный, по порученію Белявена профессорами математики: Аллезомъ, Билли, Пюиссаномъ и Будро. Съ францусзкаго перевелъ, значительно измѣнилъ и пополнилъ П. Погорѣльскій. Изданіе четвертое. Москва. Въ Университетской Типографіи. 1839.

Стр. 1-180. Размер 13.6 × 21 см. Неподврзана.

Гимназиски печати со веќе споменатиот текст има на насловниот лист и на стр. 23, 37, 51, 67, 75, 99, 115, 127, 163 и 176.

На насловниот лист има потпис: *Ј. Х. Кон[ст]антинѡвъ*. Се гледа дека и на последниот лист (стр. 180) имало потпис, но тој со нож е иструган.

9. *Гочинѣнїа Евлатѣгу Димїтрїа, митрополїта Ростѡвскагѡ-Часть вторая, содержащая въ себѣ починѣнїа на воскресные дни Москва. Из Гѣнодальнѡй Тѣпографїи. аѡмѣ года [1842].*

Стр. *а*—*хос*. Размер: 25.5×16 см. Подврзана во кожа (првата корица е изгубена). На грбот има натпис: *Гочинѣнїа св. Димїтрїа*.

На насловната страница, во левиот агол горе, има приписка со сино мастило „Инвентар № 238“ и два тркалести печата со натпис: „Српска православна црква св. Пантелејмона у Велесу“ (истиот печат е отиснат и во долниот дел на насловниот лист, на стр. *сд*, *ѹмн*, *хѡа* и на крајниот лист). Во средината на насловниот лист има потпис со сино мистило *Георги Петровъ*. Во дното на насловниот лист има отисок од печатот на Џиот, на кој што фигурите се распознаваат, но текстот не може да се прочете (види сл. бр. 10).

Во книгата ги има следните своерачни маргинални белешки на Џиот, направени со црн молив: на стр. (*рѡ*) „храмъ | Господенъ | не е храмъ | но быта | лице | разбой | ническо“; на стр. (*рѡв*) „Нестъ здѣ Хрї | стосъ“ и малку подоле „Нестъ здѣ“; на стр. (*рѡг*) „Основниѣ | синъ Хрї | стосъ“; на стр. (*рѡз*) „Каквы хрїстяны?“ и на стр. (*рѡз*) „въ Духов— | ныте | лица“.

10. *Гочинѣнїа Евлатѣгу Димїтрїа, митрополїта Ростѡвскагѡ-Часть патла, содержащая въ себѣ: Зерцало православнагѡ испокѣданїа, Краткое Хрїстїанское правоченїе, ѣ разными словѣ. Москва. Из Гѣнодальнѡй Тѣпографїи, аѡмѣ [1842] года.*

Стр. *а*—*рд* (1-134). Размер 15.5×25 см. Подврзија од кожа.

На насловниот лист и на стр. *ѡе* има печат со текст: „Српска краљевска гимназија—у Велесу—“.

На насловниот лист има турски потпис и уште два печата. Едниот е сосем мал тркалест печат со црно поле во кое се врежани две иницијални букви *Ј. О.* Другиот печат

Сл. 7. Печат на *Ј. О.* (недешиѡриран).

има овална форма, со големина 1.5×1.9 см. кој претставува исправен гол човек со шлем на глава, пред голем крст на средината на кој што се скрстени лук, ленгер и секира. Зад човекот е претставен голем штит на кого што е

нарисуван орел со растворени крилја. Зад штитот стои, со глава во профил, исплазен лев на кого што опашката му е дигната и свиткана во вид на буквата S. Во горниот дел на печатот врежан е текстот во полутркалесто положение: *Јорданъ Х. Констадиновъ*, а во долниот дел, во водорамно положение: *Б. Чиовъ*. Целиот печат е во црно поле со врежани фигури и текст како што е покажано горе, та затоа се бели (види слика бр. 10). На насловниот лист има и трет мал печат, големина 1.2×1.9 см., со бели врежани шарки и текст, кој не може да се прочете.

11. [*Греческо – рускиѣ словарь* отъ К. А. Коссовичъ и Игнатій Коссовичъ. Част первая. 1847 (?)].

Кориците и насловниот лист ги нема. Заглавието се утврвуа од кусото „Предисловие“, кое е датирано: 1847 года, Юня 14-го « Москва.

Стр. 1-1093. Размер 15×22.5 см. Речникот бил подврзан, но кориците се уништени.

На првиот лист и на стр. 7, 115, 205, 279, 547, 1067 и 1033 има печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

12. *Словарь църковно – славянскаго и русскаго язѣика*, составленный вторъемъ отдѣленіемъ Императорской Академіи Наукъ. Томъ I. Санктпетербургъ. Въ Типографіи Императорской Академіи Наукъ. 1847.

[Два тома заедно]. Том I стр. I-XXII + 1 – 415 и том II стр. 1-471. Размер 23×29.7 см. Кожена подврзија, оштетена на грбот. Двоколонен текст.

На првиот бел лист гесто има ракописна белешка со мастило:

{852: Года Велесъ 22: Ноемврју ~.} =

Утой иста Годѣна Даскаль Ебилъ Димитрјѣ Илјевъ Пешовиѣъ ~ отъ Тиквешъ.

Азъ Даскаль Димитрјѣ Илјевъ || Пешовиѣъ отъ Тиквешъ.

{857 Года 1: Мартъ: [не се чете] || Епитропъ Естаналъ отъ тая иста Годѣна питропъ: || Костандиѣъ Тр: Тульковиѣъ служилъ е = || до: 1859: Година.

Азъ х Јорданъ Ђ: Пульковиѣъ || Еписалъ тјој писменци тукъ.

На вториот бел лист има печат: „Српска краљевска гимназија у Велесу“.

Во долниот дел на насловниот лист има ракописна белешка со мастило:

Надлѣжатъ велешкомъ Славено Бљрскому [овој збор е преправан!] Училища Свято-Георгиевскомъ ꙗ промышленнъ ꙗ принесеннъ Господиномъ Оиодоромъ Мискиновичемъ $\frac{1850}{16}$ ѡвн¹⁾.

На стр. I во горниот дел има печат: „Управление на българскиѣ училища – Велесъ“. Печат со текст „Државна реална гимназија – Велес – Краљевина Југославија –“ има на стр. 1, 81, 145, 219, 329, 387 (том I) и на стр. 45, 131, 219, 287, 385, 437 и 471 (том II).

13. *Словарь церковно – славянского и рускаго языка*, составленнѣи вторымъ отдѣленіемъ Императорской Академіи Наукъ. Том III [и IV]. Санктпетербургъ. Въ Типографіи Императорской Академіи Наукъ. 1847.

Стр. том III 1-589 а том IV 1-487. Размер 23×29 см. Картонена подврзија со кожа на грбот, со натпис: *Lexicon ꙗ Linguae slovenicae ꙗ Томе 3 = 4 ꙗ л. р. ꙗ*.

На насловната страница, во средината, има два печата со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу“ и „Државна реална гимназија – Велес – Краљевина Југославија“. Таков печат има и на стр. 49, 123, 129, 171, 415, 503 (том III) и на стр. 23, 137, 255, 383 и 487 (том IV). Во десниот агол горе на стр. 1 има печат со текст: „Управление на българскиѣ училища – Велесъ“.

14. *Къ войросу о сходствѣ восточно – шюркскихъ сказокъ со славянскими ꙗо сказкамъ*, записаннѣи Н. О. Катановѣи и И. П. Рогановичемъ. Казань. Типо-литографія Императорскаго Университета 1847.

Стр. 1-16. Размер 16×24 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 1, 13 и 16 има печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

15. *Генеральная карта Европы*, составленная Л. Лангеромъ. Изданная Комиссионеромъ Императорской Академіи Наукъ и Департамента народнаго просвѣщенія Ильею Иванов. Глазуновѣи. Санктпетербургъ 1849. Съ дозволенія Военно-Топографическаго депо.²⁾

1) Cf. K. Дошен: *Loc. cit.*, стр. 9.

2) Оваа карта е подарена на Музејот при Велешката гимназија во 1947 г. До сега беше непознато да припаѓала на Џинот. Не е исклучено дека Џинот се служел со оваа карта, уште повеќ'е дека Хр. Чочков, во својата книга за гр. Велес (стр. 14), вели дека „Географическата карта на Европа е била на руски езикъ“ (збор е за училишната програма на Џинот

16. (Ракопис) *Собрание стихотворений разных Авторов*¹⁾ 1854 год.

1 лист нумериран + стр. 1-245 + 2 стр. нумерирани. Размер: 10·7 × 16·2 см. Подврзија целата од кожа, а на надворешната страна од првата корица натпис со жолти владбени букви: *сја книга и принадлежишь Магомеду Авашову* (?) – последните два збора се истриени и едвај се четат.

На внатрешната страна од првата корица има записка со мастило: Инв. бр. 59 /sign. I/33 (инвентарен број од Музејот при Народната гимназија во Титов Велес). На стр. 2 (вториот лист од „Оглавление“ – то) во долниот дел има два замачкани печати на Ј. Хаџи Константинов, а на насловната страница има пет печата, три во горниот дел и два во долниот (види сл. бр. 10).

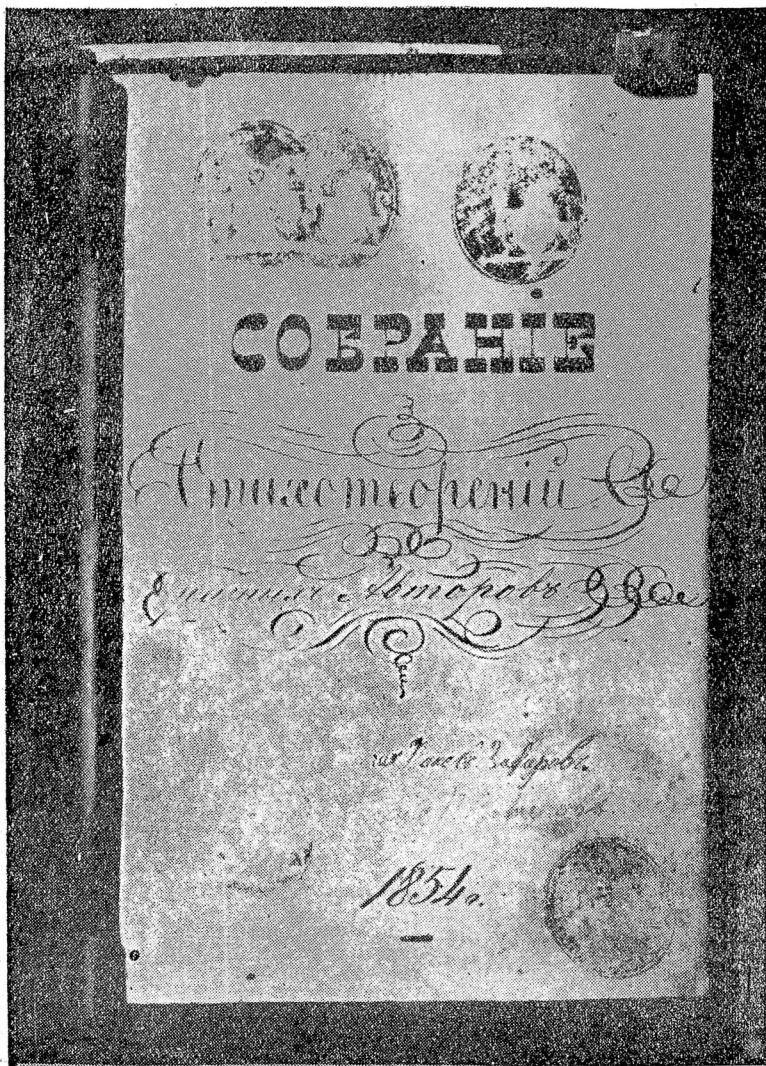
Под заглавието на насловниот внатрешен лист има потпис со молив, кој едвај се чете: *Јорданъ Х. Констанъ тиновъ*. Под него пишува: *Илија Паневъ. Зафировъ* (со мастило) и уште еднаш *Илија П. Зафировъ* (со молив).

Ракописот е составен од следните 99 стихотворби и 1 строфа на руски поети: Четворостишна строфа од непознат поет (стр. 5); *Романсъ изъ Донъ-Жуана* од Пушкин (стр. 7 и 8); *Къ М...* од Пушкин (стр. 8-11); *Къ Х...* од Пушкин (стр. 12-14); *Горнія вершини* од Л... (стр. 15); *Безъ васъ, хочу сказать вамъ много*, од Л... (стр. 16); *Въ альбомъ Курдюковой*, од Л... (стр. 17); *Жалоба*, од Аџ Булатъ (стр. 18); *Я любилъ всемя сердцемъ*, од непознат поет (стр. 19); *Люди често болтають*, од непознат поет (стр. 20); *Два мужика*, од непознат поет (стр. 22); *Палей*, од Р... (стр. 23-27); *Счастье мира, что? – Мечта*, од Х... (стр. 27-28); *Мой другъ хранитель, ангель мой!* од непознат поет (стр. 28); *Требование справки* (Сумарокова) (стр. 29); *Онъ такъ великъ!*... *Предъ нимъ смиришь*, од Козлов (стр. 30-31); *Позвольте съ шумомъ поздравлений*, од непознат поет (стр. 31-33); *Какъ пусты дни его*, од непознат поет (стр. 33); *Во всыхъ ты душенька нарядахъ хороша*, од непознат поет (стр. 34); *Свѣтлица*, од Воронов (стр. 34-37); *Пѣсня*, од В... ъ

објавена во 1852 г. во *Цариградски весник* № 68). Картата е најдена во Велес, во црквата св. Богородица, каде што порано била донесена од црквата св. Спас. Ордан Сараулев, сега старец од околу 60-65 години, знае оти во црквата св. Спас имало книги од Џинот. Тој знае дека и оваа карта била меѓу тие книги.

¹⁾ Овој ракопис, кој несомнено бил сопственост на Ј. Хаџи Константинов, во 1947 год. подарен е на Музејот при Народната гимназија во Титов Велес од страна на син му на Ангел Шурков, сегашен сопственик на куќата на Зафира, зет на Ј. Хаџи Константинов, каде што, после купувањето на куќата од страна на Ангел Шурков, е најдено големо количество книги останати од Аџи Евка, сестра на Јордана, како и од самиот него.

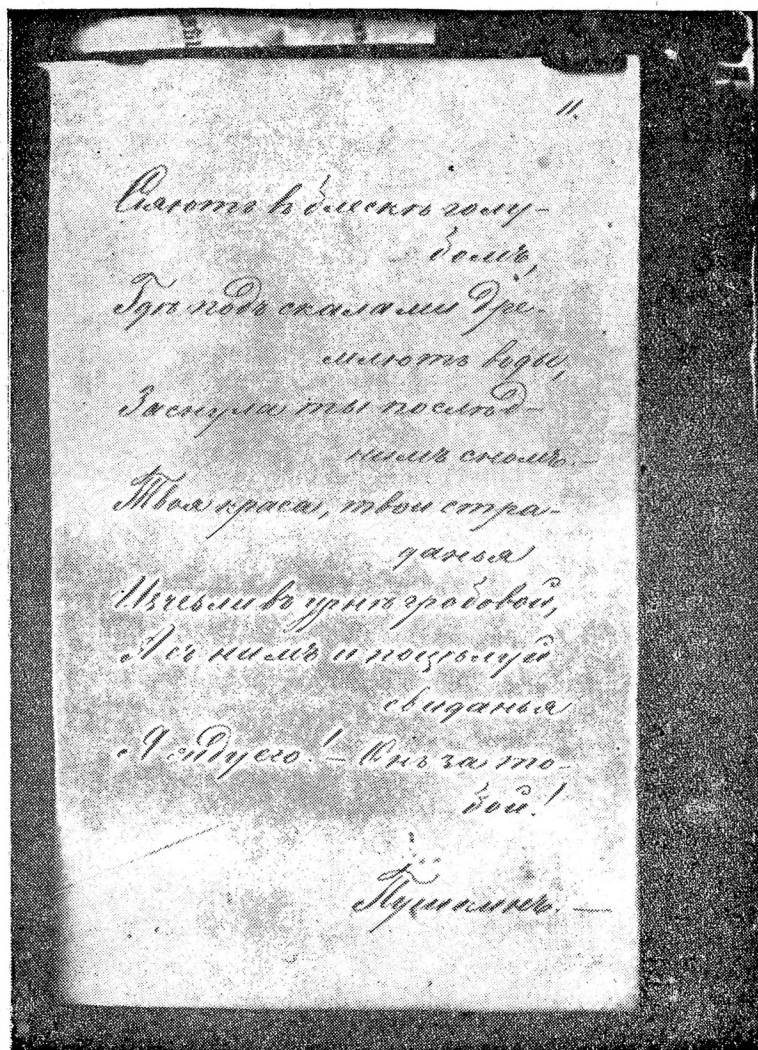
(стр. 37-41). *Въ Альбомъ*, од В...ъ (стр. 41-44); *Пѣсня*, од В...ъ (стр. 46-48); *Къ Льву А. П...* ну, од В...ъ (стр. 48-51); *Солдатская пѣсня*, од В...ъ (стр. 51-54); *Къ Дѣду* —

Сл. 8. Паслѣвниот лист на рускиот рукопис.

Гусару, од В...ъ (стр. 55-57); *Пѣсня*, од В...ъ (стр. 58-60); *Я помню*, од В...ъ (стр. 61-63); *Кве тѣ*, од непознат поет (стр. 63-65); *Локонь*, од непознат поет (стр. 65-68); *Пѣсня*,

од непознат поет (стр. 68-70); *Тайная грусть*, од непознат поет (стр. 71-73); *Пѣсня*, од непознат поет (стр. 74-75); *Къ дѣвѣ*, од непознат поет (стр. 75-78); *Да и нѣмъ*, од непознат поет (стр. 78-80); *Пѣсня*, од В...ъ (стр. 81-83); *Жальба*, од

Сл. 9. Текст од стр. 11 на рускѣот р.копис.

В...въ (стр. 83-86); *Веселый пиръ*, од Пушкин (стр. 86-87); *Не плѣняйсъ бранной славой*, од Пушкин (стр. 88-89); *Въ Альбомъ*, од Лермонтов (стр. 89-90); *Изъ Байрона* (въ Альбо-

мъ), од Лермонтов (стр. 91-92); *Въ альбомъ*, од Лермонтов (стр. 92-94); *Смѣть*, од Лермонтов (стр. 94-96); *Къ Лилѣ*, од Пушкин (стр. 97); *Избави Боже отъ лѣтнихъ мушекъ*, од Лермонтов (стр. 98); *Къ...*, од Пушкин (стр. 98-100); *Ты и Въ*, од Пушкин (стр. 100-101); *Къ Баратынскому*, од Пушкин (стр. 102); *Друзьямъ*, од Пушкин (стр. 103-104); *Красавица предъ зеркаломъ*, од непознат поет (стр. 104); *Романсъ къ...*, од Пушкин (стр. 105-106); *Уединеніе*, од Пушкин (стр. 107-108); *Дружба*, од Пушкин (стр. 108); . * *, од Лермонтов (стр. 109-111); *Движеніе*, од Пушкин (стр. 111-112); *Нереида*, од Пушкин (стр. 113); *Свиданіе (послѣднѣ С. М. Ю. Лермонтова)*, од Лермонтов (стр. 114-121); *Летвчъ поръ въ тово мновенья*, од непознат поет (стр. 122-123); *Пророкъ*, од Лермонтов (стр. 124-127); *Русская простонародная пѣсня*, (стр. 128-131); *Заклинаніе*, од Пушкин (стр. 131-134) *Э играма*, од Пушкин (стр. 135-136); *Друзьямъ*, од Пушкин (стр. 137-140); *Предчувствіе*, од Пушкин (стр. 140-143); *Три путника*, од непознат поет (стр. 143-146); *Родина*, од Лермонтов (стр. 147-149); *Паусъ*, од Лермонтов 150-151); *Изъ водевиля*, од непознат поет (стр. 152-154); *Сонъ*, од Лермонтов (стр. 155-157); *Къ товарищамъ передъ выпускомъ*, од Пушкин (стр. 158-162); *Разныя вина*, од Г. Державин (стр. 162-165); *Хмѣль*, од Державин (стр. 165-167); *Мореходцъ*, од Державин (стр. 167-169); *Крезовъ Эротъ*, од Державин (стр. 169-171); *Пиръ Петра Великаго*, од Пушкин (стр. 172-177); *Я пережилъ свои желанья*, од Пушкин (стр. 177-179); *Телега жизни*, од Кольцов (стр. 179-184); *Городъ чудный, городъ бѣдный*, од Пушкин (стр. 185); *Споръ*, од Лермонтов (стр. 186-194); *Ахъ тѣ ночь-ли, ноченка!* од Дельвичъ (стр. 194-197); *Я васъ любилъ!*, од Пушкин (стр. 197-198); *Лѣсъ*, од Кольцов (стр. 199-205); *Грусть*, од непознат поет (стр. 206-207); *Договоръ*, од Лермонтов (стр. 207-210); *Военная пѣсня (посвященная К. П. А. Вяземскому)*, од А. Кольцов (стр. 210-213); *Пробужденіе*, од Пушкин (стр. 214-215); *Адели*, од Пушкин (стр. 216-217); *Here's a health to thee Mary*, од Пушкин (стр. 217-219); *Предчувствіе*, од М. Л... (стр. 219-221); *Одна*, од О. Глинка (стр. 222-223); *Молитва*, од Лермонтов (стр. 223-224); *Любовь мертвеца*, од Лермонтов (стр. 225-228); *Узникъ*, од Лермонтов (стр. 229-231); *Она*, од непознат поет (стр. 232); *Въ горахъ я встрѣтила Черкеса (Романсъ)*, од Долорочо (стр. 233-238); *Гусарская пѣсня*, од Давидов (стр. 239-242); *Къ...*, од В. Красов (стр. 243-244); *Завѣщаніе*, од Лермонтов (стр. 245-247).

17. *Творенія иже во свяшыхъ отца нашего Ефрема Сирина*. Часть первая. Москва, въ Типографіи В. Готье. 1858.

Стр. 1-82 + 1 - 616 + II - IV. Размер 15.5 × 23 см. Подврзија од кожа со натпис на грбот: Ефрема II Сирина.

На насловниот лист има потпис: *Јорданъ Х. Констан* и *тиновъ* и гроша 50.

На насловниот лист и на стр. 33, 27, 113, 277, 339, 442, 591 и на последниот лист има гимназиски печати со натпис: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“ и „Државна реална гимназија – Велес –“.

18. *Слова и рѣчи* синодалнаго члена Филарета, Митрополита Московскаго. Мото: „Учаще ихъ блюсти вся елика заповѣдахъ вамъ.“ Мато. XXVIII. 20. Издание второе, дополненное. Часть первая. S. A.

Стр. I-VI+1+128 [без крај]. Размер 26.2×19 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. I и III има печат со текст: „Управление на бѣлгарскитѣ училища – Велесѣ“. На насловниот лист има и печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу“.

19. *Размышленія о сѣваданіяхъ Господа нашего Иисуса Христа* (?). Старопечатна руска книга без насловен лист.

Стр. 3-60. Размер 14×22.8 см. Неподврзана.

На стр. 3 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

20. *О истинномъ христіанствѣ* (?), од „преосвященнаго Тихона“.

Оштетена старопечатна книга (без насловен лист и крај).

Стр. 3-176. Размер 15×23 см. Неподврзана.

На првиот запазен лист и на стр. 161 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

6) СРПСКИ

21. *Нѣма или процвѣтующіи Римъ съ русскаго превъзвѣщеннаго Григоріемъ Терланцемъ. Въ Кадимѣ градѣ, 1801.*

Стр. 1-271. Размер 11×18 см. Неподврзана.

22. *Ј. Вуичъ: Увеселишелне басне Какасена сина глувог Бершолдина. 1809.*¹⁾

¹⁾ Овие податоци се земени од статијата на К. Дошен: *Слав. – Серб. учил. св. Георгија у Велесу (Лешојис Мај. Срп, књ. 310, св. 1. стр. 7)*. Не се знае каде се навог’а сега оваа книга.

23. *Содружесѣтво древныхъ боговъ* отъ Ефрема Лазаровичъ, Славено — сербскія Юности Нормалнаго Учителя, и Кралевства Маѣарскаго Пенсіоналнаго Института Со-члена. Въ Венеци, 1810. Писмены Греко — Иллурическія печатни Паны Феодосіа.

Стр. III-XII + 1 — 138. Размер 11.2 × 17 см. Пеподврзана. Во средината на насловниот лист има потпис со модро мастило:

Јорданъ Х. Константиновъ.

И на втората страна на насловниот лист имало записка, но таа е избришана.

24. *Жиѣіе Іисуса Христѣа*, за дѣцу списано, и ко употребленію устроено, либо: ручная книжица за учителитѣ и родителитѣ и за дарѣ трудолюбивой дѣчици списана во Виеннѣ. Подѣ покровителствомъ Его Вѣсоко и Благородні Господине Уроша Стефано[виѣа]. Въ Будимѣ градѣ. Писмены Кралевскаго Всеучилища Пештанскаго. 1812.

10 листа + стр. 1-166. Размер 11.2 × 19 см. Неподврзана

На насловниот лист има примитивен црн печат со бели иницијални букви: J.O.

На листот што е после насловниот, има печат од гимназијата во Велес.

На стр. 47, во долната маргиналија, има ракописна записка со молив:

Никола ха Михаи...

24а. *Измененіа воскресныхъ и праздничныхъ еѣлїи ради оупотребленіа въ оѣчїищахъ изданаа благословенїемъ православноау архїеѣкпа карловачкаау и митрополїта господїна Стефана. Въ Будимѣ. Писмены Кралевскаау Оѣнїверситѣта Пештанскаау 1823¹⁾*

Стр. 6 нунумерирани + а — сѣд. Размер: 12.7 × 21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На предната страна на белиот преднасловен лист има записка: Инв. бр. 62/sign. I/36 [на Музејот при гимназијата во Велес, каде што книгата се навоѣа].

На задната страна на истиот лист има потпис со мастило:
Јорданъ Х. Констан тїновъ.

¹⁾ Оваа книга е подарена на Музејот при гимназијата во Велес во 1947 г. од некој ученик. Во неа нема стар гимназиски печат или некаква записка како на останатите книги, што исто така докажува дека книги заостанати од Ј. Хаѣи Константинов има растурени во разни кук'и по градот.

Во долниот дел на насловниот лист, преку целиот лист, има потпис со црн молив: *ЈХКонстантиновъ*, кој доста многу се различава од горниот.

25. *Руководство къ славенской грамматици*. Содержаще праволаголаніе, гласоудареніе и правописаніе. На употребленіе Часловаца и Псалтираца. Сочинено Георгіемъ Захаріадсомъ. У Шабѣ градѣ Сербскомъ, лѣта 1824. *Einleitung zur Slawischen Grammatik*. У Будиму, Словима Крал: Свеѣч: Пещанскогъ 1830.

Стр. III-X+11 - 137+8 листа „споспѣшествователъ“ и „Прибава къ руководству“. Размер 13×20·8 см. Подврзија целата од кожа.

На насловниот лист, во левиот агол горе, пишува: *Іле М. Кр.*

На насловниот лист и на тој по него има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија – Велес –“.

26. *Руководство къ славенской грамматици*. Сочинено Георгіемъ Захаріадсомъ (1830) [?].

Оштетена книга, без насловен лист. Горното заглавие е напишано со молив на еден од белите листови.

Стр. III-X+11 - 137+8 листа. Размер 12·7×21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На внатрешната страна од предната корица има записка:

Георгіа Тевчевичъ || Георгіа Јлиевичъ.

На првиот бел лист после корицата има записка:

Господи помлюй Госп || Траиче Оцевичъ.

На првиот печатен лист има записка: *Дѣрменѣя || Георги Илиевичъ || е училиъ вая Граматика.*

Освен овие, и на другите бели листови и внатрешни страни на корицата има разни белешки и записки, без значење, како:

Тоде || Тоде || Тодѣ || Саздо || Тоде || Саздо || почита || Тоде || Јане, и др.

27. *Руководство къ славѣнской грамматици*

Оштетена книга, без насловен лист. Стр. III-XVI+1 - 192. Размер 10·5×17·8 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На белиот преднасловен лист има записка со мастило: *славосновеніе || Богъ* и белешки со молив: *Господи || Богословска || речъ || Славославосновеніе || Слави || Славенъ || словесносло... || Господи || Богосовска || речъ || Слави... ||*

На стр. IX, 57 и 183 има гимназиски печат како на другите книги.

28. *Немачка грамајшика* [за употребление србске младежи, Димитрием П. Тироломъ изјаснена. У Будиму, 1830].

Стр. III-XIV + 1 – 365. Размер 14·3 × 23 см. Неподврзана, оштетена книга; насловниот лист е изгубен.

Според К. Дошен (*Слав.-Серб. учил. св. Георгија у Велесу*, стр. 8), на насловниот лист имало записка: *Јорданъ Х. Константиновъ*.

Печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“ има на стр. XI, 61, 199 и 347.

29. *Славинска граматика содржаща етимологију и Ѓинтаксисъ* сочинена Георг: Захарѣјдисомъ · У Шабѣ градъ Србскомъ, лѣта 1824. На употребленіе повѣренне мѣ юности Србске · *Grammatik der Slawischen Kirchensprache*. У Будиму · Писмени Кралѣвскога Всеѣчилища Пештанскога · 1832.

Стр. III-XVI + 1 – 263. Размер 13 × 22 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На внатрешната страна од првата корица има ракописна белешка со мастило: „Школска « училище Скопска ». Исто така има и други белешки, обикновени драсканици, како: „Господару « Димитрију“; „Јорданъ“; „Торговля“; „Торго « иѣ Торговлѣ“; „школска“, и др.

Во средината на насловниот лист има автограф: *Јорданъ Х. Константиновъ*, а во левиот агол горе се чете *Јордана*. На задната страна од насловниот лист, горе, се чете: *Чколска Грамматика*.

На средината на насловниот лист и на стр. IX, 53, 147, 151, 169 и 257 има печат со текст: „Државна реална гимназија – Велес...“.

На стр. 256, на крајот на граматицата, во долниот дел има ракописна белешка со мастило:

Антонѣй К. Ј. Сидовъ « ученикъ » « прваго класа у учителя « Јордана Х. Константинова.

На стр. 260, долу, има друга ракописна белешка со молив: *Антонѣй К. Ј. « Сидовъ « ученикъ « Прваго класа у уч. Јордана.*

На крајот од списокот на пренумерантите има ракописна белешка со молив: *Панче Здравевъ*.

На внатрешната страна од задната корица има ракописна белешка:

Почте « народому; учи « лице; Почтеноро « дному; Јорда [нъ] Константиновъ.

30. *Словенска Грамаџика*, састави Сава Сретеновић, у Београду, 1836¹⁾.

31. *Ле Сажовъ Жилъ Блазъ Санџиланаџ*. Съ немачкога превео Лазо Зубанъ, секретаръ Княжевско-Србскога Управителнога Совѣта. Часть пета. У Београду, у Княжевско-Србској Типографіи. 1936.

1 лист + стр. 5 – 150 + 1 лист „Содержанъ“ + 5 листа „Г. Г. Пренумеранти“. Размер 13.5 × 21 см. Неподврзана.

Во средината на насловниот лист има записка:

Јорданъ Х. Константиновъ ||
Болгар новъ.

32. *Огледи умне науке; или Забава за разумъ и срце*. IV књига. Одъ Докт. Иована Стеића бившегъ Нь. светлости, Србскога Княза, дворногъ, садъ практ. лекара у Земуну. *Wissenschaftlich moralische Unterhaltungen*. У Будиму, печатано у Типографіи Кр. Унивѣр. Унгарс. 1836. На надворешниот печатен лист има уште: Трошкомъ Матице Србске²⁾.

Стр. III – VIII + 1 – 211. Размер 14 × 21.3 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. I, 71 и 103 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу“,

33. *Примери добродѣтели изъ Разны Лажински Подлиника* изведени Матеемъ Костичъ, /.../ Јерарха Администраторомъ. Quatenus nobis negatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur. Plin. L. 3 Epis. 7. Будући да нам е дуго живети одречено, оставимо штогод, кое ќе сведочити да смо живили. Часть II. У Новомъ Саду, Писмени Павла Јанковича, Ц. К. привил. Типографа. 1840.

Стр. 1 – 168 + 4 листа „г. г. предчисленици“. Размер 11 × 17.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа (оштетена од влага).

На преднасловниот бел лист има гимназиски печат со веќе споменатиот текст.

34. *Примери добродѣтели изъ Разны Лажински Подлиника* изведени Матеемъ Костичъ, Парохіе Ново – Садске при

¹⁾ Цитирано според К. Дошен: *Слав. – Срб. учил. св. Георгија у Велесу (Лаж. Маж. Срп.)*, књ. 310, св. 1, стр. 8). Не се знае каде е сега оваа книга.

²⁾ И К. Дошен, во својата статија *Слав. – Срб. учил. св. Георгија у Велесу (Лаж. Маж. Срп.)*, књ. 310, св. 1, стр. 8), констатира дека оваа книга произлегува од библиотеката на Ј. Хаџи Константинов.

Церкви Альмашкой Администраторомъ. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Curtius Lib. 7. cap. 25. Ништа ни е природа тако високо поставила куда добродѣтель доспети не бы могла. Часть III. У Новом - Саду, 1844. Писменъ Иоанна Каулицій, Ц. К. привил. Типографа.

Стр. 1-184 + 6 листа „г. г. предчисленици“. Размер 12×20 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На насловниот лист има потпис со модро мастило:

Јорданъ Х. Константиновъ.

На насловниот лист, на стр. 75 и на последниот лист има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

35. *Морална писма за изобразенъ срца*, на немачкомъ езику написана отъ Г. J. J. Душца а на нашъ Србскій езыкъ преведена Димитриемъ Гериѣ Ц. К. Унтерлайтенантомъ Архидукса Леополдъ Лудвика пошачкогъ полка броја 53^{гер}. Друга часть У Новомъ Саду Печатана писменъ I. Каулицие и Орт. 1846.

3 нумерирани листа + стр. 1 – 252 (изгубен е листот стр. 223-224). Размер 14×22 см. Неподврзана, без првата корица.

На насловниот лист и на стр. 93, 97 и 251 има печат со текст: „Државна реална гимназија – Велес – ...“.

На насловниот лист има автограф:

Јорданъ Х. Константиновъ.

На крајот на текстот, на стр. 252, е отпечатено: „У Петроварадину 4 септемврија 1844. преве || дено, а у Темишвару 19. Марта 1845. препи || сано чрезъ || Димит: Гериѣ || лайтенант: у 53 п. полку“.

Во книгата има многу ракописни маргинални записки: *кой може постоянно благополучен да буде* (стр. 92); *Непоујатели който се раждатъ отъ насъ* (стр. 94); *своелюбие* (стр. 94); *случай* (стр. 98); *Ратъ* (ibid.); *Премена* (стр. 99); *Още свой пріятељ не самъ посталъ* (стр. 121); *Единъ будила казни другега* (ibid.); *За науката жадностъ на Бога радость* (стр. 123); *Номентан заключава за душа...* (стр. 125); *Небо* (ibid.); *Читай съ умъ* (стр. 126); *Глуттон* (стр. 129); *Что е наша натура?* (стр. 132); *внимавай+* (стр. 132); *Никој не е среѣенъ* (стр. 133); *Четыры основателны сили* (стр. 133); *Први страсти* (стр. 134); *Нема мера овой вѣкъ* (стр. 136); *Разумъ* (стр. 139); *безъ разумъ нищо не быва* (стр. 140); *Разумъ* (стр. 142); *непрестана распра на живот* (стр. 143); *Что е честь* (стр. 144); *Тражишь богатство* (стр. 144);

Достојнство што е? (стр. 145); *вредност и покой* (стр. 145); *внутрелни непријатели?* (стр. 146).

36. *Пушованѣ младогъ Анахарсиса ѿ Грециѣ околѣ 400 год. ѿредѣ обичнимъ лѣтосчисленіемъ.* Сочиненіе господина Бартелеміа съ франѣузкогъ на немачки, и съ овогъ на србски езикъ преведено лѣта 1845. Часть пета. У Новом Саду, Нар. кнѣгопечатна Дан. Медаковића. 1851.

Стр. 3-288 (без крај). Размер 12·7×20 см. Неподврзана.

На насловниот лист, во десниот агол горе, има записка со мастило „297“ а во средината на листот со црн молив: *трудно получилъ ѿ Јорданъ Х. Константиновъ.*

Во книгата има многу маргинални ракописни записки со црн молив, како: *цвѣтія* (стр. 9); *Пчела ѿ жито* (стр. 12); *муд- | реѣи* (стр. 13); *Храмъ | Нема сила* (стр. 22); *Маратонъ* (стр. 23); *Храм | Мине | рвинъ* (стр. 28); *Платонъ | Богъ* (стр. 31); *Душу* (стр. 33); *вѣчностъ ѿ створителъ* (стр. 35); *изре | ченіе | него* (стр. 36); *Богъ* (стр. 39); *Заки | нтѣ ѿ Діонъ ѿ Бес- ѣда* (стр. 40); *Миное ѿ Сици- ѿ лии* (стр. 41); *Походъ ѿ Діони | зія* (стр. 42); *Діонъ* (стр. 43); *Лука- | вст- | ва | Діони- | зія* (стр. 44); *Ираклидъ* (стр. 45); *Флота* (стр. 46); *Леон- | тя- | на* (стр. 48); *Посла | ниѣи* (стр. 49); *обсада* (стр. 52); *изгна | ніе И- | полодо | ры* (стр. 53); *Кали | нъ* (стр. 56); *Атина ѿ Изреченіе* (стр. 59); *Кари | иска | го кр | аля* (стр. 61); *ам- | фик- | тіо- | нски* (стр. 62); *Арта- | ксерксъ ѿ Дімо | стень* (стр. 66); *Мало | душию ѿ Фили | нъ ѿ Фили | нъ* (стр. 67); *Ире- онъ ѿ Архидамъ* (стр. 68); *ритъ* (стр. 69); *Плано | ве* (стр. 70); *Небла | годар- | ность* (стр. 71); *Демо | стень* (стр. 73); *Туки- | дидъ ѿ Хрисо | филъ* (стр. 75); *Мав- | солъ* (стр. 76); *Хали | карна | съ ѿ Арте | мисія ѿ Јсок- | ратъ* (стр. 77); *гробъ ѿ Идрей* (стр. 78); *Кралъ ѿ Перси- | искій* (стр. 79); *Анти- | патръ ѿ Парме- | ніонъ* (стр. 81); *изгуб- | леньі | греѣи ѿ Филипъ* (стр. 83); *Жена* (стр. 87); *онъ и | ма пра | во ѿ хулу* (стр. 88); *клю | чъ* (стр. 89); *Персе- | поль ѿ Суза | и Екба | танъ* (стр. 90); *Арса- | месъ* (стр. 91); *Киръ* (стр. 92); *Олин- | тъ* (стр. 95); *Хал- | киди* (стр. 96); *Харисъ* (стр. 97); *Илири | и нео- | ныі* (стр. 98); *Евбей ѿ Фокіонъ* (стр. 99); *Ешинъ* (стр. 100); *Обма- на* (стр. 101); *+ тужба ѿ Сати | ръ* (стр. 102); *Аполо- | ниоа* (стр. 103); *зли | конецъ ѿ Ешинъ* (стр. 104); *Смртъ | Плато- | нова ѿ Тес-таме-нтъ* (стр. 105); *Спеуса | нъ ѿ Ар | ци- | медъ* (стр. 106); *Фило-кратъ* (стр. 110); *Мидія* (стр. 112); *Трони- | умъ | Нике- онъ | и Алпенъ* (стр. 116); *Акте | ре. ѿ помош- | ниѣи* (стр. 117); *Пито | нъ ѿ Димо- | стень* (стр. 119); *Миоъ ѿ Анти- | патеръ ѿ Парме- | ніонъ ѿ Пѣсла- | ниѣи* (стр. 124); *Амфиполь* (стр. 125); *Демо | стень* (стр. 127); *глав- | ни | точ- | ки* (стр. 128); *Пели* (стр. 130); *Парме- | ніонъ* (стр. 132); *Фило- | кратъ* (стр. 136); *союзу ѿ Декре | тъ ѿ Скуп- | щина | Пиреа* (стр. 137); *Око-*

ло | Термо- | пила (стр. 139); Питий- | ски и | гри (стр. 142); сокро | вице (стр. 143); Арка-дiонъ || Кола (стр. 145); Сици | лий (стр. 146); Хип- | понъ || Тира- | нство (стр. 147); муче | ни (стр. 149); Меан- | дра || Карі- | она (стр. 153); Скама- | ндра (стр. 154); Фринъ (стр. 155); Ипери | дъ (стр. 157); Пис- | мо (стр. 160); Крале- | вска | властъ (стр. 164); Държа- | вопра | вленіе (стр. 166); Деспо- | тство (стр. 167); Деспо | тство (стр. 168); Арис- | токра- | тія (стр. 170); Демо- | кратія (стр. 177); Коле- | гиумъ | отъ 104 | лица (стр. 181); Мо- | нар- | хія Деспо | тизмъ || Аристо | кратія || Олигар- | хія || Демокра- | тии (стр. 183); Монар- | хичес- | ки. | Аристо- | кра- (стр. 184); Зако- | нодаве | цъ (стр. 186); Олигар- | хія (стр. 187); слобода || Добродъ- | тель || Богат- | ство (стр. 189); Фалея (стр. 190); Образъ | прав- | ленія || три | рода | власти || Миръ | ратъ | союзъ (стр. 191); Обща | скуп- | щина (стр. 193); Остра- | цизмъ || священ- | ницьи (стр. 195); Закон- | никъ || Женска || Мужа (стр. 196); Закони || кодъ | Лок- | ріяна (стр. 201); Нрави (стр. 202); Зале | вкъ и | Хорон- | да (стр. 203); заповѣди (стр. 204) вопро- | си (стр. 206); Зато- | ченіе | Діонеза (стр. 207); Діогенъ (стр. 208); Діонизъ | у Корин | ту (стр. 209); рече (стр. 210); Филипъ || вопросъ (стр. 211); Икита (стр. 212); Метон | Инакса- | рхъ (стр. 218); Демо | критъ || Емпе- | докле || Египтъ (стр. 220); Ари- | стоте- | лъ (стр. 221); Повѣсни | ца | приро | де (стр. 222); Планъ || + (стр. 223); Анак- | сархъ | Месе- | цъ (стр. 224); Мудре- | цы по | тврдоу | о свему (стр. 225); Вѣч- | ность (стр. 226); Божес- | тво (стр. 227); Силу | движе- | нія || + (стр. 230); + || Богъ (стр. 231); Емпе- | докле- | сова | систе- | ма || Богъ | визоча- | йший Духъ (стр. 233); Чети- | рѣ Еле- | мента || Хаосъ | Бого | ви и Духо- | ви (стр. 234); Богъ || на небеса. || Чети | рѣ | главне | причи | не (стр. 235); Богъ || + || Мнѣніе | Души | Душа || Муче | ніе (стр. 236); Муче- | ніе | Емпе- | доклео- | во || + || + || системе (стр. 237); Егип | ту || Море | осуши- | ти || + (стр. 238); Море || + || Мео- | тиско || Езеро || + (стр. 239); Нилъ || Даріе || при- | клю- | ченія || Понте | Евкли- | йски (стр. 240); Атлан | тиче- | ски О- | кеанъ || Азія || и Афри- | ка (стр. 241); Аргоса || Ликоні || я. || Нилъ | и Та- | намъ (стр. 242); Особена | наука | Приро- | де (стр. 243); тѣ- | леса || Костъ (стр. 245); веще- | ства || веще- | ства || стихій (стр. 246); сти- | хіе (стр. 247); стихія || сти- | хій || земле- | тресе- | нія (стр. 248); Повѣ | стни- | ца | При- | роде (стр. 249); Раздѣ | ленъ || въ об | зиру || небоок- | ружія (стр. 252); Небоо | бкружіе || 2. || Пли- | це. || Равно | нощіе || Жера- | ви (стр. 253); Пиг- | мей || Пресе- | лива- | нъ || 3. || Животъ || Живот | ини (стр. 254); 4. || каме- | ня (стр. 255); Духо- | въи (стр. 256); Духови || Че- | ты- | рѣ гла- | вны | кла- | са Духовы (стр. 257); Жово- | тъ Ду- | хова || Теле- | сиклесъ (стр. 258); Дуси. (стр. 259); Ду- | хови || Духо | въи || Ата || Раздо- | ръ (стр. 260); Богиня | среѣе

|| Два | Силна | Божес- | тва || Духо- | ви || Душе (стр. 261);
 идѣ си ходилъ || Дуси || Душе || Душе (стр. 262); Духо- | ве ||
 Улисесъ | Атле- | тъ (стр. 264); Спи- | сате- | ли (стр. 265);
 Фере- | кида || Ика- | тей | и Кса- | нтъ (стр. 267); Туки- | ди-
 дъ (стр. 269); Иродо || дъ (стр. 272); Соло- | нъ (стр. 273);
 Ефъвъ (стр. 274); варвар- | ские | народы || Египта (стр. 275);
 Иберія (стр. 278); Ефъвъ (стр. 280).

37. *Обширна трговачка рачуница* списана Јованомъ Вукосавлѣвиѣмъ. Налази се у на продаю у трговини г. г. Браће Павловића · У Београду, 1852.

Без насловен лист. Стр. 1-153+3 стр. Содржаніе. Размер 19×25 см. Подврзија од картон. На задната корица одвнатре има автограф со црн молив

Јорданъ Х. Константиновъ

(Собственост на Атанас Димев Зафиров, правнук на Цинот, од Велес).

38. Јована Ст. Поповића: *Позовишна дела*. Београд, 1853 (со записка: „Изъ књигъ Јордана Х. Константинова“¹⁾).

39. *Правиѣлстїивујуци Совѣтъ Сербски*, од В. С. Караџића—Беч 1860²⁾.

40. *Систѣма целокујне философіе*. Књига VIII. Дикологиа · Списао Михаилъ Хр. Ристићъ, професоръ исторіе и философичне Пропедевтике на Гимназиі Сремско-Карловачкој · У Карловцы · Митрополитско – Гимназиална Типографіа. 1860.

Стр. 5-147. Размер 15·5×23 см. Неподврзана.

На насловниот лист, во горниот десен агол, има записка со мастило „Бр. 8“ а под него „Бр. 49“, кој е прецртан. На истиот лист, во долниот дел, има потпис со црн молив преку целата страна: *ЈХКонстантиновъ*.

Гимназиски печати со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“ и „Државна реална гимназија – Велес –“ има на предната корица, на насловниот лист и на стр. 7, 37, 59, 143 и 145.

Во книгата има многубројни ракописни маргинални записки со црн молив, како: *Дружтво || комунизъм | градско*

¹⁾ Овие податоци се од статијата на К. Дошен: *Славено–сербско училиште св. Георгија у Велесу* (in *Лешојис Машице Српске*, књ. 310, св. 1., стр. 7). Не се знае каде е сега оваа книга.

²⁾ Овие податоци се замени од старијата на К. Дошен: *Слав.–серб. учил. св. Георгија у Велесу* (*Леш. Маши. Срп.* књ. 310, св. 1, стр. 7). Не се знае каде е сега оваа књига.

или селско общество (стр. 21); Дужень е гося (стр. 25); Предметъ Дикологій (стр. 27); Интересъ на интересъ || Мѣни-
цѣте | постали въ времето на крстоно | снѣте войны (стр.
28); Право долозно (стр. 33); На странцы (стр. 37); Ратъ
противъ неприятеля || Ратъ за вѣра. | Неутрал | ностъ || По-
буна [рево | уција] (стр. 49); Право Ек | скомуника | цій на
Ана | тема Цр | ковная (стр. 61); Не смее | Даржавата | да
го осуди [заради „мѣние свое о цркви своіой“] || Прозели- |
тизмъ || Дружество | Црковно (стр. 62); Държава || Области
(стр. 67); Море || страна (стр. 68); Политич | нѣ крѣвци (стр.
69); Пристан | цѣ поли- | тичнѣ || Пристан | цѣ поклона |
1807 (стр. 72); Ратъ са | мо Мира | ради (стр. 75); Манири
(стр. 76), союзъ (стр. 77); Тракци | ратъ. Миръ (стр. 78);
Организмъ (стр. 81); уставъ (стр. 83); Предста | вниці на |
роднѣ (стр. 85); 30, „Буджетъ (стр. 86); Цензоръ || Монар- |
хія (стр. 88); Тиранъ (стр. 8.); Полиар- | хія || Аристократъ
(стр. 90); Демокра- | тія (стр. 91); Мини- | стеріумъ (стр. 94);
Апела- | ционалнѣ судъ (стр. 96); судіа немо- | же да има |
верна наме- | тѣ (стр. 97); отъ 1,000,000 (стр. 98); предъ 20,
години (стр. 99); Иск а ора- | ничена влада (стр. 101); Нече-
сти- | ви лю- | ди (стр. 102); За Руссія | и Франция (стр. 103);
Что е | Дипло- | мати- | ка? (стр. 104); Меркан- | тилна |
Система (стр. 107); Физиокра- | тична [система] (стр. 108);
Ученъ Реално (стр. 112); Лихва (стр. 114); Полити- | чна
Аретмети-ка. — || Държава и Школа (стр. 117); просяци ||
Земледѣл- | ство (стр. 118); Папирнѣ | новци || Ситнѣ (стр.
125); Банки | 1407 || Асси- | ниція (стр. 126); Концессіо- | налнѣ
(стр. 138); Противъ | прозели- | тизма (стр. 139); блудни- | цѣ
(стр. 140); Щилен- | дія (стр. 141); Школска властъ (стр. 143);
Устне- | но (стр. 145).

41. *Найшанъ мудрѣй*, одъ Г. Е. Лесинга. Драматска спѣ-
вка у петъ действия. Преводъ одъ Јована Хацића, у книже-
вству названого Милоша Светића. У Новоме Саду, на трошакъ
и корыстъ Матице Србске — 1861.

Стр. I-IV + 1 — 216. Размер 13.5 × 21 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 1, 105, 137 и 216 има гим-
назиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија - у Ве-
лесу -“ и „Државна реална гимназија - Велес -“.

42. *Православно нравствено богословѣ*. Съ благословомъ
Нѣвога Високопреосвештенства, Архіепископа Београдскога
и Митрополита целе Србіе, Господина Михаила. У Београду.
У Државной штампариі — 1871.

6 листа + стр. 1-180. Размер 12.5 × 19 см. Подврзија од
картон, а на грбот од платно.

На преднасловниот бел лист пишува со мастило: *Ал. Димитријевиќ* || уч. || *В. Стојановиќ* || *Зора Серафимовиќ* || уч. || *Крајово*.

Потова иде една записка на турски јазик. На стр. 85 во маргиналијата, десно, пишува со мастило: *Јован Јориќ Мил. Димитријевиќ*.

На внатрешната страна од задната корица пишува со молив: *Господину* || *Глигорију Дракаловиќу*, и потова записка на турски јазик.

43. *Речник од три језика* с македонски, арбански и турски. Књига II. Написао Ђорђе М. Пуљевски, Мијак Гвлички. У Београд, у Државној штампарији, 1875.

Стр. I-II + 5 - 162 + I - V. Размер 16 × 25 см. Неподврзана. На насловниот лист и на стр. 73 и 129 има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија - Велес - ...“.

44. *Гласник Друштва Српске Словесности*. Св. I-IX (1849-1857). (Со записка: Ј. Х. Константинов⁴).

45. *Лешојис Мајице Српске* (неколку свески)².

46. [Турско - српски речник со српска транскрипција]. Оштетен.

Стр. 3-96. Размер 12 × 19 см. Подврзија од картон, на грбот од платно.

47. *Писма обз историји Сербовъ и Болгаръ...*³. Оштетена книга (без насловен лист и без корици).

Стр. 1-242 + 1 лист „погрѣшности“. Размер 12.5 × 20 см.

48. Старопечатна српска книга, оштетена (без првата корица, без насловен лист и без почеток).

Стр. 3-398 + 7 листа „пренумеранты“. Размер 11 × 18 см. Била подврзана во картон, но првата корица е изгубена.

1) Овие податоци земени се од К. Дошен: *Слав.-Серб. учил. св. Георгија у Велесу*. (Леш. Мај. Срп., књ. 310, св. 1, стр 9) Споменатите свески од ова списание не се знае каде се сега. Требе да се спомене дека Ј. Хаџи Константинов бил сотрудиник на ова списание.

2) Цитирано според К. Дошен: *Сјом. место* (стр. 9).

3) Според К. Дошен: *Сјом. место* (стр. 9), Ј. Хаџи Константинов се служел со оваа книга за своите предавања по историја.

49. Старопечатна српска книга. Многу оштетена (без почеток и крај).

Стр. 5-480. Размер 17×22.5 см. Без подврзија.

На стр. 79, 195, 329 и 480 има гимназиски печат.

50. Оштетена старопечатна српска книга, во почетокот на која се чете:

„Высокоблагородномъ ꙗ Господану ꙗ Јовану Ниниѣу ꙗ . . . посвеѣуе ꙗ Преводитель“, што значи дека тоа е преведена книга.

Книгата има морално содржание, полна со морални препораки, мисли, сентенции и сл. Речиси пред сите тие има знак +, сличен на таков во книгите со кои Јордан Хаџи Константинов се служел и во кои правел маргинални записки.

Стр. 1-80. Размер 11×18 см. Неподврзана.

На стр. 42, отстрана, има потпис со молив: *Јорданъ Х. Константиновъ*.

На стр. 64, на истото место, има друг потпис пак со молив: *Јорданъ Х. Константиновъ*.

51. Петаръ Стойшиѣъ: *Еликонъ* [?].

Горните податоци се замени од „Објавленіе“-то на крајот на книгата, кое е потпишано од Петаръ Стойшиѣъ и е датирано во Сента, на 1 мај 1826 г.

Оштетена книга, без почеток. Стр. XVII-XXXII + 1-198 + 9 листа. Размер 12×19.5 см. Неподврзана.

52. *Фенелонов Телемах* превод од француски на српски од Стефан Живковиѣ (?).

Оштетена старопечатна српска книга, чиите стр. I-VII се изгубени.

Стр. VII-XVI + 1-602 + 7 листа „пренумеранти“. Размер 11×18 см. Неподврзана.

53. Нов. . . ꙗ Євѣімія Івановиѣа. ꙗ 2. ꙗ . . .¹⁾

Оштетена старопечатна српска книга, без почеток. Во неа се изнесени биографски податоци за познати и прочуени личности од сите епохи, како: Солон, Езоп, Анакреон, Тукидит, Помпеј, Катон, Сенека, Трајан, Атила, Отон Велики, Тамерлан, Жишка, Гутемберг, Лутер, Филип II, Галилеј, Кеплер, и многу други.

¹⁾ Може би оваа книга е *Содружество древнихъ Боговъ*, од Ефрема Лазаревича што ја споменува К. Дошен во својата статија: *Славено—серб. училишѣе св. Георгија у Велесу (Лей. Маш. Срѣ., 310, св. 1, стр. 8)*.

Стр. 3-204. Размер 15×23 см. Неподврзана.

На грбот може да се прочете само: Нов... «Евѳеіміа Ивановиѳа. » 2. » ...

54. *Геометрїя, Землѳмѳрїе* (планиметрїя, тригонометрїя површна и стереометрїя), од Атан. Николиѳа. Крагујевац¹⁾.

Старопечатна српска книга (оштетена, без насловен лист). Горното заглавие се утврвува од содржанието.

Стр. 1-215 + 1 лист „содржанїе“. Размер 15×27.5 см. Неподврзана, без прва корица и насловен лист.

На стр. 3 и 55 има печат со текст: „Државна реална гимназија – Велес –“.

В. БУГАРСКИ

55. *Арїѳметїка или наука числїиѳелна* расположена на три части и окончавајуќа с един мѳсяцослов праздничен. За Бугарските деца кратко и весма јасно сочиненна от суѳаго из Дупница Македонска Хрѳсанѳа Павловича, Учителја в Славено-Ѓлиинското в Сиѳов училище. Кој то и на свѳт сега перво издава ја, помоѳщ земав от любоученните единородны. Предстојвал и исправјал негов ученик, Хрїстодул Костович В Белиград, У Княжевско-Сербска-та Типографїа. 1833.

Стр. 1-118. Размер 11.5×18 см. Неподврзана.

На првата корица со молив е напишано:

Јорданѳ Константиновѳ.

На насловниот лист има печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу –“, а во долниот дел на истиот лист има примитивен тркалест црн печат со врежани, бели, иницијални букви: *Ј. О.*

На внатрешната страна од задната корица пишува:

Јорданѳ Х. Констан- | тїновѳ

а на надворешната страна од истата корицата:

Јорданѳ || К. [онстантиновѳ].

56. [Богословско сочинение] од „сѳвѳицинојнокѳ Ѓларїѳнѳ“.

Оштетена книга, без насловен лист. Од „Ѓглавленїе“ – то се гледа дека има два дела: „Чаѳть А' за Ѓѳїѳственното Богорознѳнїе“ и „чаѳть Б' – За Ѓвѳангѳелска-та вѳра“.

¹⁾ Може би оваа е книгата *Землѳмѳрїе* од Атан. Николиѳа, што ја споменува К. Дошен во својата статија: *Слав.–серб. училишње св. Георѳија у Велесу (Леш. Маѳ. Срѳ., књ. 310, св. 1, стр. 8).*

5 листа + стр. 1-232 + 14 листа „Расписъ на Спомощество-
вателѣ-те“. Размер: 14.3 × 22.3 см. Подврзија од картон, а
на грбот од кожа.

На првиот бел лист има ракописна записка со мастило:
*Надлѣжитъ на: Дамаскинъ рѣлуѣ. въ Плавдинъ 1845 „фев-
рваріа 5“.*

Меѓу „спомоществователи“-те од Велес фигурира и „Г.
Јорданъ Х. Кочовъ оучитель“, што покажува дека Јордан Хаџи
Константинов, понекогаш, се претставувал и со презиме *Х.
Кочовъ*.

57. Угнѳноміа сирѣчь правила за да си вѣрдимъ здравіе-то,
сочнинѣна Грѣчески и фрѣнски отъ цѣлитель-атъ Ирѣгина Гарант-
евъ; а превѣдена на Бѣлгарскій атъ ѣзыкъ отъ Савва Х. Или-
вича Доброплоднаго Сливнанина. Изданіе перво. Въ Цариградѣ. Въ
патрїаршеиска-та Типографїа. 1846.

1 лист + стр. 1-201 + 14 „листа Таблица и расписъ“. Размер
13.5 × 21 см. Подврзија од картон, а на грбот од платно.

На насловниот лист и на стр. 43 има гимназиски печат
со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

58. *Зерцало или Оглѣдало христїанское*, което содер-
жава мысли спасительны и увѣщанїя душеполезны и весьма
нужны за всякаго христїанина, кой то желае да познай свое
то христїанско живѣянии евангелската истина. Превели отъ
славѣнскій на бѣлгарскій ѣзыкъ съ дополненїе, Афонско-
зографскаго монастыря Монахъ Нафанаилъ и Братъ его За-
харїй Княжескїй 1844 года. Москва. Въ Университетской ти-
пографїи. 1847.

Стр. III-VIII + 1 – 170. Размер 12 × 19 см. Подврзија од
картон, а на грбот од кожа

На преднасловниот лист има испишани цифри, сметки и
потпис: *Ангелевъ М.* На другата страна од истиот лист пишува
едноподруго: *Господару Иоанъ Г. Георшовъ || Господару Иоанъ
Георшовъ.*

На насловниот лист и на стр. 83 има печат со текст:
„Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

На белиот лист пред задната корица ги има следните
записки:

$$\begin{array}{r}
 3\frac{1}{2} \text{ хиндатъ по } 63 = 220 - 20 \\
 33 \text{ Едду, по } 2 \cdot 30 = 90 - 20 \\
 \hline
 311 - 10 \\
 110 - - \\
 \hline
 \text{рестъ } 201 - 10
 \end{array}$$

Другъ хесапъ

9 аршина басма по 3	= 27
3 ду. бела	- 1·20 = 7·20
3 богасія	= по 2·30 = 8·10
22 драма вълница	- 10 = 5·20
	<u>48 10</u>

Потова има записка со молив:

3 шамий
12¹/₂ др. вълница.

59. Свѣтѣтельское поученіе къ новопрѣвѣннаго свѣщѣнника кобѣто ѣ исписано ѣзъ правна та на свѣткѣ Апостола ѣ на свѣтъ, Оѣн. Прѣвѣлз ѣ славено-Росейскѣа на Балгарскетѣй азыккѣ. Ёзъ пбѣлза на Балгарско то Дѣховѣнство, Моноѣхъ Наданѣназ Идонско-вогрѣфскѣй. Москва. Ёзъ Сѣнодальной Тѣпогрѣфѣи аѣмѣз года [1847].

Стр. 4 – 4з [1-96]. Размер 12 × 19·7 см. Неподврзана.

Во средината на насловниот лист има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу –“, а в дното на истиот лист печат на Јодран Хаџи Константинов со текст: *Јорданъ Х. Констандинвоѣ || Б. Чиовѣ* (види сл. бр. 10).

59-а. Любословіе или повсемѣсѣчно списаніе 1844-1846 число.

Стр. 5-24. 65-192 + 1 – 192, [заедно подврзано со] Мирозрѣнѣ списаніе помѣсячно. Число 5 – Іѣнѣа 1851.

Стр. 69-84.

Размер 21 × 27·7 Картонена подврзија со кожа на грбот на која има натпис: *любо || словіе*.

На стр. 65 има печат со текст: „Управление на българскитѣ училища – Велесѣ“.

60. *Простѣранный хрѣстїанскїй кѣиѣхизисѣ ѣ православныя, кѣволическѣя, вѣсточныя цѣркѣви*. Отѣ Русскїй (отѣ четѣрие-сѣто и – шесто издание), сличѣнѣ съ Грѣцкїй, отѣ сѣщѣаго прѣвообраза (отѣ второто, одобренїи и отѣ Великѣ-тѣ цѣрковѣ), за преподаваніе вѣ Училищата, и за употребленіе на Православнытѣ Хрѣстїане, на славяно – Балгарскїй азыкѣ, прѣведенѣ отѣ Н. Х. Касапскаго. Напечатанѣ же сѣ иждивенїето на Х. Найдѣна Јованова. Тагарѣ Пазарджичанина. Изданіе прѣво. Вѣ Бѣлградѣ. Вѣ Правителственѣ-та Книгопечатнѣ. 1852.

Стр. 5-152. Размер 11 × 18·5 см. Неподврзана.

На внатрешната страна од првата корица и на стр. 16 има записка: *Лазарѣ*, а на стр. 17, спрема името *Лазарѣ* пишува *Арсовѣ*.

На корицата, на насловниот лист и на стр. 77 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија у – Велесу –“.

60-а. Басни Ђсвпоки ѝ ѿ прѡдѡвѡченїиѡ Пѡдонїа Мѡдрѡца ѝ Гаврїа Ђалиначѡтѡ... стишиа. Прикѡдїни ѿ Іѡанна Ђмманѡило-вїча. Главенно – Ђѡлгарскагѡ ѡчитїла Татарѡ Пазарѡджїчанина ѝ печѡтани сѡ ѡждивенїиѡмѡ Найдїна Іѡаннѡвїча Пѡклоннїка. Татарѡ Пазарѡджїчанина ѡздїнїе пѡрко. Ђз Ђлградѡ, Ђз Правїтелствѡ-нїкї Книгѡпечатнїѡ. ѡѡѡѡ [1852], Індїкта Іѡѡца Іѡнїи.

Стр. ѣ – ѡг. Размер 12.5 × 19.2 см.

61. Сѡятїтѡлскоѡ поѡчїнїе кѡ новѡпѡставленѡмѡ сѡлценїкѡ коѡто ѡ испїсано ѡзѡ правїла та на сѡлты Пѡстолаѡ ѝ на сѡлты те ѡтѡы. Прикѡлѡ ѡтѡ сѡлѡно Россїскїа на Ђлгарскїиѡ ѡзыкѡ кѡ полѡза на Ђлгарскѡто Дѡѡовенство Мѡнаѡѡ Наѡананѡл Пѡонско-ѡграфскїиѡ. Новїи Садѡ. Вѡ Книгѡпечатна-та Дра Дан. Медѡковїча. 1856 гѡда.

3 листа + стр. 1-46 + 1-96. Размер 12 × 17.8 см. Неподврзана.

На предната и задната (мека) корица и на насловниот лист има печат со текст: „Ученическо дружество Просвѡщенїе вѡ Велесѡ“.

На листот што иде после насловниот, има записка: „Дарѡ на ученическѡто дружество „Просвѡщенїе“ ѡ ѡтѡ ѡ Ат. Стоѡновѡ Пѡруѡ. ѡ вѡ Пловдївѡ ѡ 1873“.

62. Трѡвѡвско Рѡководстѡво за ѡтрѡвѡване, ѡромїшленѡстїѡ, морѡплаванїе ѝ за ѡтрѡвѡвскїиѡ дѡланиѡ. Собствѡнно пакѡ за вѡществѡ-то на трѡвѡвїѡ-тѡ. За сѡстоѡнїе-то на трѡвѡвїѡ-тѡ, на земѡдѡлїето ѝ на промїшленнѡстѡ-та вѡ Европѡвскїиѡ дрѡжавы. За монѡты-ты, камѡѡѡлты, теглїлѡ-ты ѝ мѡркѡ-ты по трѡвѡвскїиѡ граѡве. За дрѡжанїе на трѡвѡвскїиѡ книгѡ, за трѡвѡвскїиѡ смѡтѡкѡ ѝ писмѡписаниѡ. За сѡчинѡнїе на главнїи трѡвѡвскїиѡ записѡ сѡ нужднїи-ты ирїмѡри. ѡ... ѡ Прѡвѡдено ѝ печѡтано сѡ ѡждивенїе на Хр. Л. Хамамѡѡїѡвѡ. Прѡвѡѡ А. П... сѡ неколѡ прибѡвленїѡ. Царїградѡ. Вѡ печѡтнїцѡ-тѡ Д. Дївїтѡѡнѡва. 1858.

Стр. I-IX + 1-749 + 19 листа „спомѡщѡствовѡтели“. Размер 14.3 × 22 см. Подврзїѡ ѡд картѡн, ѡ на грѡбот ѡд коѡа.

На насловниот лист има печат со текст: „Ученическо дружество Просвѡщенїе вѡ Велесѡ“ ѝ два гимназискїиѡ печѡта со вѡѡе познѡтїиѡт текст, кої се наѡѡѡѡѡѡ ѝ на стр. 105, 243, 389, 571, на последнїиѡт лист ѝ на две таблїци.

На стр. 3, во горнїиѡт дел на листот, се ѡѡе: „Подѡрено ѡтѡ Г. А. Мїхѡїловѡ на Ђлгарскѡ-то Чїтѡлїще то „Просвѡщенїе“.

63. *Учебникъ за българскій языкъ*. Прѣведенъ и прѣработенъ отъ подобенъ русскій учебникъ отъ С. Радулова. Година първа. Болградъ. 1863.

Стр. V-XX + 1-150 + I-IV [„Списокъ“]. Размер 15·5 × 24·2 см. Неподврзана.

Печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“ има на првиот бел лист, на насловниот лист и на стр. XIII, 49, 69, 77, 136 и 148.

Печат со текст: „Управление на българскитѣ училища – Велесъ –“ има на стр. V и IX.

64. *Уроци за Търговска аритметикъ*, или нај прости способности за исчисленieto на лихвитѣ и печалбитѣ, за сѣкиго, койго познава четиретѣ Аритметически дѣйствиа. Нарѣдили И. Христовичъ и С. Илиевъ. Русчюкъ. Въ Печатницата на Дунавска-та областъ. 1868.

Стр. 5-55. Размер 14 × 22 см. Неподврзана.

На насловниот лист има печат со натпис: „Ученическо дружество Просвѣщение въ Велесъ“.

На првата корица, на насловниот лист и на стр. 19, 23 и 55 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

65. *Началны книжки за дѣцата въ първоначалниѣтѣ ни, народны училища*. Книжка VI. Малко политическо землеописанiе, съставено отъ Ив. Н. Момчилова. Книгопродавница Момчилова и С-и^е въ Търново. 1869.

Стр. 3-71. Размер 14·5 × 22 см. Неподврзана.

На корицата (мека) има печат со текст: „Ученическо дружество Просвѣщение въ Велесъ“ и гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“, кој се навоѣа и на стр. 13, 17 и 69.

На внатрешниот насловен лист има записка со молив: *На г-на Ст. П. Радославовъ || Ив. Н. || Момчиловъ*.

66. *Догматическо Богословие на православниѣтѣ каѣолическа восточна црква* – св. притурка на общо-то введенiе въ краѓъ-тѣ на богословскитѣ науки, съставилъ ректоръ-тѣ на Киевската духовна академѣа Архимандритъ Антонiй, а превелъ отъ рускiй-тѣ на българскiй языкъ Јеромонахъ Мелетiй Зографскiй. Напечатано въ даръ и польза на православно-тѣ българскѣ црквиж отъ Святогорскитѣ Славяно – Българскiй общежителниѣтѣ манастир Зографъ. Г. Кишиневъ. Въ Печатницѣж тѣ на Акима Попова. 1869.

Стр. I-IV + 1-322 + Оглавление 1-10. Размер 19 × 25·5 см. Неподврзана.

На внатрешниот насловен лист има овален печат со текст: „Ученическо дружество „Просвѣщеніе – въ Велесъ“. Во средината на печатот е претставена отворена книга и две раце, кои, стискајќи се, се поздравуат. Под него има и друг печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу“. Таков печат има и на стр. 59.

67. *Первоѣ оученіе отрокѣмъ, въ нѣмже бѣквы и слоги.*

117 листа. Размер 17·5×21·8 см. Подврзија од картон, а на грбот од платно.

Оштетена книга. Без насловен лист.

Гимназиски печат има на следните листови: 1, 2, 29, 37, 44, 56, 67, 71, 79, 84, 94, 100, 104, 1126 и 117.

г) ХРВАТСКИ

68. *Nova Slavonska, i Nimacska grammatika. Neue Slavonisch und Deutsche Grammatik in drei Theile getheilet.... Darnach folget ein Vocabularium, oder Wörterbuch für die slavonische Jugend sowohl, als für die deutschen Liebhaber dieser Sprache verfasst durch. Mathiam Antonium Relkovich... Dritte Auflage. Wien bei Joseph Eolen von Kurzbeck 1789.*

Стр. III-XX+21-535. Размер 11×18·5 см. Подврзија од дрво завиено во хартија (оштетена).

На првата корица има гимназиски печат.

На преднасловниот лист, во горниот дел, има потпис: *Mathe Krajachich.*

69. *Saltjer Slovinski spevan po D. Ignaciu Gjorgji, opatu Melitenskomu... Drugo izdanje. Troškom Matice zagrebačke. U Zagrebu... 1851.*

Стр. 8 нумерирани +I-XXVIII+1-248. Размер 14·3×23 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа (оштетена).

На насловниот лист има записка со модро мастило: J. X. Кон- || станті- | новъ и печат на истиот:

Сл. 10. Отпечаток од печатот на Цинот.

Печатот на Ј. Хаџи Константинов, непознат досега, е од големо значење. За сожаление, самиот тој не е сочуван, макар дека се знае оти е бил во куќата на Ангел Шурков, ѕидарски мајстор од Велес, ул. Даме Груев бр. 48. (види сл. бр. 4). Кога Шурков, во 1938 год. ја купил куќата, во која што денеска живее, од Андреја, Димета и Пана, синови на Зафира, кој бил зет на Ј. Хаџи Константинов (сестра му Аџи Евка била омажена за Зафира), тие му оставиле и едно поголемо сандаче полно со старославјански книги, ракописи, писма и др. Сандачето било обложено со жолта кожа и, веруетно, било еден вид старовременски куфер останат од Аџи Евка, а може би и од самиот Џинот. Во това сандаче, меѓу книгите, децата на Ангела Шурков го нашле и печатот на Џинот. Тој бил многу убав. Целиот бил од метал, од „жолт туч со многу пријатна и убава боја“. Печатот бил мал, но масивен. Тој бил висок 5—6 см. Неговиот отпечаток, кој има јајцевидна (овална) форма, голем е 2.1×2.5 см., и претставува вкусно смислена и содржајна компонирана изработка. До 1940—41 год. печатот се чувал во семејството на А. Шурков, но пред војната, од предпазливост, тој бил скриен во некој ѕид и до донеска не е пронајден.

За видот и сижилографските елементи на печатот на Џинот ние денеска можеме да зборуваме благодарение на неговиот отпечаток, кој за прв пат во оваја студија се објавува, и можеме да констатираме дека тој е од големо културно библиофилско-библиотечно и сижилографско значење.

Смислено компонираната изработка на печатот покажува, од една страна, дека Џинот имал истанчен вкус и, од друга страна, дека тој во него си го изразил својот духовен и идеен светоглед.

Џинот, учен културно-просветен трудбеник и смел борец за духовна и политичка слобода на нашиот народ, со овој предмет се претставува и како голем библиофил и како човек кој, по примерот на ретките библиографи од другите балкански и вонбалкански земји, внесува организациони елементи во библиофилството и библиотекарството. Тоа е знак на неговата широка култура, на неговиот широк духовен интерес, на неговиот богат духовен живот.

По сè изгледува дека печатот на Џинот е европска изработка, за разлика од другите печати (со исклучение на печатите на Анг. Палашов и на Захарија Петровиќ), што се објавуваат во овој труд. Уште нема достаточни веродостојни документи да се тврди, но има основание да се мисли дека печатот е изработен во Австрија или Унгарија, веруетно во Пешта, со посредството на Ангелка Палашов, со кого Џинот бил во пријателски и, според некои уште недокажани сведенија, родниски врски. Ангелко Палашов, кој, како син на богат трговец од Велес што тргувал со Австрија, Унгарија и др. источноевропски земји, образованието си го

добил во Земун и Пешта,¹⁾ се здобил со световни знаија (за разлика од своите немногубројни школуени сограѓани кои, воглавно, имале религиозно-црквени), бил опфанат од просветителските идеи на Србите од преку Дунав и, по примерот на тамошните училишни легатори и културни мецени, почнал да помага на „Прцоречкото училиште св. Георги“ во Велес. Во почетокот, тоа помагање било во пари и во книги, а подоцна и организационо. Во 1843 год. тој станал *ейишрој*, „училиштен настојател“, и како таков активно учествувал во неговото уредување и унапредување.²⁾ Важното во случајов е тоа дека Палашов имал исто така печат,³⁾ со исто таква овална форма, со некои сжилографски елементи како и во печатот на Џинот. Знаеме дека Ангелко и Јордан, едниот епитроп и покровител на училиштето, вториот учител и библиофил, обајцата смели борци против двојното — духовно и политичко — грчко и турско ропство, сотрудничеле, се помагале и заедно работеле. Голем дел од книгите на Џинот, по сведенија од стари велешани, бил испратен од Ангелка. Не е исклучено дека и печатот на Џинот е направен негде во Австрија или Унгарија, веруетно во Пешта или Виена, каде што Ангелко имал трговски и други врски.

Во секој случај, печатот на Џинот е направен во некој голем културен центар каде што имало голема опитност и прецизност во изработката на такви предмети.

Печатот како таков претставува важен и смислено изработен сжилографски објект. Составен од четири различни елементи, печатот хармонично ги поврзува и од нив создава убава композиција. Текстот („Јорданъ Х. Констадиновъ Б. чиовъ“), како и фигурите во печатот, слично на повеќето такви случаи, се издлабени во метал. Во отпечатокот на печатот, текстот и фигурите се бели а останатото црно. Целиот печат е заобиколен со една бела линија. Во средината, централниот дел на композицијата од печатот, во левата страна, се навоѓа крст, тукуречи во височината на човек. На него, во средината, се закачени прекрстени лук (симбол на сила, мошност), котва (симбол на спасение и почивка) и сноп со стрели и секира (во единството е силата). Со свртена глава кон крстот, со свиена десна нога и подигната свиена десна рака (може би за крстење), стои човек без облекло (симбол на морална чистота и чедност). На главата има шлем, во видд на антич-

¹⁾ Види: К[аранфилович]: *Сегашното и недавното Минало на гр. Велесъ* (in *Периодическо списание на Бълг. кн. дружество*, VII (1892), стр. 564—566; И. Ивановъ: *Бълг. старини изъ Македония*. Софиа, 1931, стр. 80; Хр. Чочковъ: *Градъ Велесъ*. Софиа, 1929, стр. 21.

²⁾ Види дел од тефтерите што ги водел во врска со тоа училиште публикувани од К[аранфилович] во спомената статија, стр. 565. Cf. И. Иванов: *Спом. место*, стр. 80; Чочков: *Спом. место*, стр. 21—22.

³⁾ Отпечаток од тој печат на Палашов за прв пат е публикуван од К. во споменатиот негов труд, стр. 564.

ните шлемови (символ на историско минато, благородство, рицарство, машкост). Тој човек, што си го оставил оружјето, стои пред крстот, знакот на верата, и како да се крсти. Со левата рака како да се опрал на својот голем штит, зад кој се навоѓа лев. На самиот штит е претставен орел со раширени крилја (символ на сила, мошност и победа). Зад штитот стои лев, претставен во профил со назад свртена глава, исплазен јазик и високо свиена опашка. Се знае дека левот, „царот на животните“, често се јавува во хералдиката и сижилографијата (тој се навоѓа и во печатот на Ангелко Палашов, кој што е централен сижолографски елемент во композицијата на тој печат).¹⁾ Левот е претставуван во разни пози и му се даваат различни значенија. Обикновено тој симболизира благородство, сила, смелост, гордост и великодушност.

Општо земено, печатите на Џинот и Захарија Петровиќ, што сега се објавуваат, како и тие на Ангелко Палашов и велешкото училиште од 1845 год. објавени порано, за разлика од печатите што произлегуваат од другите градови во Македонија, составени се, главно, од световни елементи, имаат световно содржание, го покажуваат новото време, новата епоха на духовно, просветно и општо културно возродување на народот. Како и содржанието на голем дел на книгите од библиотеката на Ј. Хаџи Константинов, и содржанието на составните сижилографски елементи од спомнатите печати има световен карактер, се одраз на просветната и културната преродба на нашиот народ.

Во книгата има и извесен број маргинални ракописни записки со црн молив, како: *катизма прва* над печатниот текст Piesan I (стр. 1); *отъ три врсти | дѣца Бога | славиле* (стр. 10, бел. 1); *катизма втора*, над Piesan IX (стр. 11); *Катизма 3* над Piesan XVII (стр. 24); *за звѣз- | дите и | фирма- | мента* (стр. 28, бел. 1); *за Ино- | роигѣ* (стр. 35, бел. 1); *светилище* (стр. 35, бел. 2); *св. крщеніе* (стр. 36); *св. крстѣ и св. законѣ* (стр. 37); *Родѣ Јеея Давидѣ и пр. Дѣва* (стр. 38, бел. 1); *Три чинове Ангелскии* (стр. 38, бел. 3); *Катизма 4*, над Piesan XXIV (стр. 39); *Божјите пугове са полны истини* (стр. 39); *Душе п светне* (стр. 46); *поплачъ и радостъ* (ibid); *плачъ у радостъ* (стр. 47); *вси въ зло време бегатъ* (стр. 48); *всегде е Богѣ* (стр. 49, бел. 2); *грешницѣте внутренно се мучатъ и пр.* (стр. 50, бел. 3); *каковъ былъ Псалтирѣ* (стр. 51, бел. 1); *катизма 5*, над Piesan XXXII (ibid.); *Душа наша* (стр. 52); *ангелъ Божи того брани кой Бога се бой* (стр. 53); *кой мрзи на праведника* (стр. 54); *костите на пра-*

¹⁾ Според К., Спом. место, стр. 564, Ангелко Палашов често го објаснувал значението на левот од неговиот печат, што е доказ дека сопствениците на печатите и кај нас го знаеле симболичното значение на одделните фигури од печатите. Не е исклучено дека тие ги сугерирале на печатаресците и идеите, скиците, елементите од кои што требало да се состави печатот.

ведниците чувачы ще будатъ до вѣка (стр. 54). Со следната записка Џинот покажува дека кон лектирага се однесувал критички. Кон печатниот текст: „Odi mnozi bogoslovci razumiu, da je zarečeno otajstvo preslavnoga Trojstva. Vir od života jes otac: život je sin: zrak po komu ćemo videti u raju zrake otca i sina, duh je sveti; pokli bez po moči duha svetoga naša slabos nemože dielovat ništa varhnarav o. Ili otac, ili sin jest vir od života, to jest od duha svetoga, koj od obadva izhodi“, од кој последните два збора (obadva izhodi) ги прецртал и над нив напишал: *не отца*, во маргиналијата напишал: *не исходи отъ оба два но само отъ Отца* (стр. 58, бел. 1); *на злите челоѡвѣцы незавиди* (стр. 60); *кой любви путъ Божию не пѣда* (стр. 60); *Богъ прав дника безъ тѣлесна храна не о тава* (стр. 60 бел. 2); *Видѣхъ нечественаго* (стр. 61); *катизма 6*, над Piesan XXXVII (ibid.); *слава*, над Piesan XLI I (стр. 71); *Катизма 7*, над Piesan XLVI (стр. 76); *Катизма 8*, над Piesan LV (стр. 91); *и точный прехъ* (стр. 93, бел. 1); *аспида* (ibid.) *человѣчката наравъ после Адата* (стр. 96, бел. 1); *Катизма 9*, над Piesan LXIV (стр. 105); *Da воскреснетъ Богъ* (стр. 109); *Катизма 10*, над Piesan LXX (стр. 118); *Катизма 11*, над Piesan LXXVII (стр. 131); *Хамъ сынъ Ноевъ внукъ неговъ Ме раимъ* (стр. 134); *476., години въ Силуамъ* (стр. 135); *Дванадесетъ сынове Јаковъы* (стр. 136); *за блаженството* (стр. 139); *отъ Исмаила проишелъ е Мухамет* (стр. 144); *Асирія* (стр. 145); *Амонски народъ* (ibid.); *Мидіаны* (ibid.); *Катизма 12*, над Piesan LXXXV (стр. 149); *Катизма 13*, над Piesan XCI (стр. 150); *Змѣя васлицъ* (стр. 150); *Катизма 14*, под Piesan CI (стр. 162); *Неясита Птица* (стр. 162); *Катизма 15*, над Piesan CV (стр. 171); *Катизма 16*, над Piesan CIX (стр. 182); *Катизма 17*, над Piesan CXVIII (стр. 194); *Катизми 18*, над Piesan CXIX (стр. 204); *Катизма 19*, над Piesan CXXXIV (стр. 217); *Катизма 20*, над Piesan CXLIII (стр. 229).

70. Uspomena na Mirka bar. Ožegovića Bazlabaševačkoga, biskupa senjskoga i modruškog (braću Stojanu u znak bratinske slavinske ljubavi i štovanja pisac Ivan Kostrenčić – Beč, 1869¹).

71. Bečke Pedagogijske slike. Napisao Ivan Filipović. U Zagrebu 1870. Tiskom Lav. Hartmana i družbe.

Стр. 7-206. Размер 11.3×18 см. Неподврзана.

На внатрешната страна од насловниот лист има ракописка записка со мастило:

¹) Цит. според К. Дошен: *Слав.—Серб. училишње св. Георгија у Велесу* (*Леш. Маџ. Серб.*, књ. 310, св. 1, стр. 8). Не се знае каде е сега оваа книга

Из књига Полексије Томановићеве уче. IV раз. вне школе Београд.

На насловниот лист и на стр. 7 и 206 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

г) ЧЕШКИ

72. Filipa Stanislava Kodyma Úvod do hospodářství. Hospodářská čítanka, poctěná cenou (s 83 vyobrazeními). Heslo: „Přičiňte se!“ V Praze 1869. Nakladem kněhkupectví: Mikuláš f. Knapp v Karlíně.

3 листа + стр. 1-312 (без крај). Размер 12.5 × 19 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 175 и 197 има гимназиски печат.

II. ГРЧКИ КНИГИ

73. Τύχαι Τηλεμάχου υίου τοῦ Ὀδυσσεως Ἀφιερωθέντα εἰς τὸν Εὐενέφατον, καὶ λογιώτατον κύριον κύριον Ἀθανάσιον Καραϊωάννην. Καὶ τυπωθέντα, Ἐνετίῃσιν, 1742¹⁾.

Стр. 5 ненумерирани листа + 1 - 310. Размер 14 × 22 см. Неподврзана. На насловниот лист има гимназиски печат.

74. Εὐαγγελικὴ σάλπιγγε. Ἐκφωνηθεῖσα παρὰ τοῦ πότε σφωτάτου ἱεροδιδασκάλου κυρίου Μακαρίου. Καθηγέμονος χρηματίσαντος τοῦ κατὰ τὴν Νῆσον Πάτρου Ἑλληνομουσίου. Τὸ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν τῇ Βενετείᾳ, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε λατίνων τῷ πορὶ ἀναλωθεῖσα κατέκαη. Αὐθις δὲ τὸ δεῦτερον τύποις ἐδόθη πρὸς πεισιμονὴν τοῦ χαϊρεθανου, δαπάνη μὲν τῆς Σεματίας, καὶ Βασιλικῆς μονῆς τῆς ὑπὲρ ἀγίας Θεοτόκου, τῆς κατὰ τὴν Νῆσον Κύπρον τοῦ πίκλην Κύκκου. Σπουδῆ δὲ, καὶ ἐπιστασία τοῦ Πανοσιολογιωτάτου κυρίου Σεραφεῖμ τοῦ Πισσιδείου. Τοῦ καὶ τῆς αὐτῆς Μονῆς ἀρχιμανδριτοῦ. Παρὰ Ἰωάννη Γόττλοπ Ἑρμανουὲλ Прέйтκοпф 1758.

Стр. I XXIV + 1-380. Размер 15,3 × 21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа. Подврзијата е многу растурена.

На стр. III горе има печат: „Државна реална гимназија — Велес — . . .“, како и на стр. 63, 153, 219, 301 и 373,

На стр. 194 има ракописна белешка со прн молив: „Благодаиѝ св. Духа оиѝ шриѝте лице.“ Овде — онде има марги-

1) Поради това што печатницата не располага со достаточо количество верзални букви, заглавијата на грчките книги од описот се отпечатени со обикновен гармонд.

нални белешки со црн молив без особено значење, како: „Јустинџ“, „Јаковџ“, „Историкџ Јоџлџ“, „Јовџ“, „џророкџ Јеремиџ“, „Јоаннџ“, „Окровење Јоаново“ и др.

75. Παγκόσμιος Ἱστορία τῆς Οἰκουμένης Νὺν πρῶτον συλλεχθεῖσα Τῷ, ἐκλαμπροτάτῳ, εὐγενεστάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ ἄρχοντι κυρίῳ, κυρίῳ, Κωνσταντίνῳ, τῷ Μπραγκοβάνῳ . . . Τόμος πρῶτος. Ἐνετίησι, 1759.

7 листа + стр. 1—303. Размер 12 × 19 см. Неподврзана.

На преднасловниот, на насловниот и на понасловниот лист и на стр. 12, 81, 99, 148, 209, 275 и 303 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу“ —

76. Ὁρθόδοξος ὁμολογία τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Πάλαι μὲν προτυπωθεῖσα ἄλλοθι καὶ ἐν Πεζουπόλει, νῶ δεμετατυπωθεῖσα ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Σοφωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, κυρίου Ἐφραῖμ, Ἐν τῇ Νεοσυραδεῖσῃ Τυπογραφίᾳ τοῦ Ὁρθοδόξου Γένους τῶν Ρωμαίων, Ἐν Βουκουρεστίᾳ. Ἐτει τῷ Σωτηρίῳ α ψ ζ ζ [1767]

16 листа + стр. 1—296. Размер 13 × 19 см. Неподврзана.

На преднасловниот лист има потпис:

Јорданџ Х. Константиновџ

77. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Νὺν πρῶτον καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ ὑψηλοτάτῳ, Εὐσεβεστάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Αὐθέντῃ, καὶ Ἠγεμόνι πάσης Μολδοβλαχίας κυρίῳ, κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ Κωνσταντίνου Βοεβόδα, τῷ, Μαυβροκορδάτῳ. Τόμος Β'. Ἐν Βιέννῃ, τῆς Ἀουστρίας 1783.

9 листа + стр. 1—445 + 15 листа. Размер 19 × 24 см. Подврзија целата од кожа.

На насловниот лист има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија — Велес —.“

78. Στοιχεῖα τῆς λογικῆς, Μεταφυσικῆς καὶ Ἠθικῆς, νεωτέρα τινὶ μεθόδῳ συντάχθεντα εἰς τῶν Ἱταλικῶν Διάλεκτων ὑπὸ Φραγκίσκου Σοανίου κληρ. κανονικ.—σομ. Βασιλικοῦ Διδασκάλου. Μεταφρασθέντα μὲν εἰς τὴν ἡμετέραν Διάλεκτον παρὰ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Κωνσταντῆ τοῦ Μηλιώτου εἰς χρῆσιν τῶν αὐτοῦ μαθητῶν Ἐπιστάσις Σπυριδῶνος Βλαντιῆ, Ἐνετίησιν 1804. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. *Con regia approvazione.* Τόμος Γ' (3).

Стр. 7—12 + 1—336. Размер 14 × 22 см. Подврзија од кожа, на грбот со натпис: Στοιχεῖα || τῆς || Φίλοσοφίας, || 3. ||. (првата корица е изгубена).

На преднасловиот и на насловниот лист има записка со мастило „Бр. 246“ и печат со натпис: „Српска краљевска гимназија – у Велесу –“.

И:

Στοιχεῖα τῆς λογικῆς, . . . || како горе || Τόμος Δ' (4).

Стр. 7–378. Размер 13,6×22 см. Подврсана, на грбот натпис: Στοιχεῖα τῆς Φιλοσοφίας 4.

На насловниот лист и на стр. 161 и 377 има гимназиски печат со текст како горе.

79. Λεξικὸν τῶν φράσεων εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου φιλοπονέθεν, καὶ τύποις ἐκδοθὲν παρὰ Νεοφύτου Δοῦκα τόμος δέκατος ἐν Βιέννῃ παρὰ Ἰωάννα Σχραϊμβα, 1806.

Стр. 3–283. Размер 13.5×21 см. Подврзија од картон.

На насловниот лист и на стр. 35, 53, 119, 161, 195, 235, 247 и 263 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

80. Ἱστορία Καρόλου τοῦ ΙΒ'. Βασιλέως τῆς Σουεδίας. . . . παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Τζιγάρα. Ἀφιερωθεῖσα δὲ τοῖς Ἐντευξομένοις φιλογενέσι καὶ φιλοϊστόρσι, . . . Ἀνθίμου Γάση Μηλιώτου ἐν Βενετία, 1806. *Con Regia Permissione*.

6 листа + стр. 1—445. Размер 12.3×19.7 см. Подврзија од картон, на грбот од кожа со натпис: Στορία Καρόλου τοῦ ΙΒ'.

На насловниот лист има гимназиски печат.

81. Βιβλιοθήκης ἑλληνικῆς βιβλία δύο περιέχοντα κατὰ χρονικὴν πρόοδον τὰς περὶ τῶν ἐξόχων Ἑλλήνων Συγγραφέων Βεβαιοτέρας εἰδήσεις. Σενερανιδέντα ἐκ παλαιῶν καὶ νεωτέρων κριτικῶν καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ Ἀνθίμου Γάση τοῦ Μηλιώτου. Τόμος Β'. Περιέχων τὸ Δεύτερον βιβλίον. Ἐν Βενετία 1807.

Стр. 5—331. Размер 13.2×20.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Βιβλιοθήκη || Γάση || 2. ||

На насловниот лист има печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“

82. Βικεντίου Δαμῶδου πράξις κατὰ συντομίαν εἰς τὰς ρητορικὰς ἐρμηνείας ἐκδοθεῖσα μὲν χάριν τῶν εὐσεμῶν Ἱεροκηρύκων παρὰ Ἐμμανουὴλ Δημητριάδου προσφωνηθεῖσα δὲ τῷ ἐντιμοτάτῳ ἐφόρῳ τῆς ἐν Πέστῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς κυρίῳ, κυρίῳ, Νικολάῳ Μπέκελλα. Ἐν Πέστῃ τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Τ. Ἰωάννου Τράττνερ 1815.

6 листа + стр. 1–111 + 2 листа. Размер 12×19 см. Неподврсана.

На преднасловниот и на насловниот лист има гимназиски печат.

На насловниот лист има примитивен тркалест печат, црно поле а во средината врежани бели букви Ј. О.

На последниот запазен (бел) лист се чете:

Јорданџ Х. К. [онсѿанѿиновџ].

83. Μάρκου Ἀντωνίνου Αὐτοκράτορος τῶν εἰς Ἑλυτον βιβλία Β'. Ὁν προτέθειται τὸ ὑπὸ Θωμᾶ τοῦ ρήτορος Γαλλιστὶ γεγραμμένον Ἐγκώμιον Μάρκου. Φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν ὁμογενῶν Χίων. Ἐν Παρισίῳ, ἐκ τῆς τυπογραφίας I. M. Ἐβεράρτου. Se trouve chez Théophile Barrois, père, libraire, rue Hautefeuille № 28. 1816.

Стр. α - μδ + I - LIV + 1 - 146. Размер 12×19 см. Била подврзана, но кориците се изгубени. Нема крај.

84. ΓΕΩΡΓΙΟΥ [избришано] [избришано] ΠΟΙΗΜΑΤΙΑ. Προσωνηθέντα παρ' αὐτοῦ τῷ Ἐντιματώτῳ κυρίῳ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ Τακιάζῃ, οὗ τινος καὶ τῆ δαλάνῃ τύποις Ἐξεδόθησαν. Ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Ἰωάννου Σνεϊρερ 1817 ἐν μῆνι Νοεμβρίῳ.

1 лист + стр. 1 230. Размер 12×19.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа (скината).

На насловниот лист има потпис со модро мастило:

Ј Х Консѿанѿиновџ

Името на авторот на книгата во насловниот лист и во предговорот грубо е замачкано со мастило и не може да се прочете.

Меѓу стр. 4 и 5 има картина која ја претставува Меллоревнџ. На грбот на картината напишани се со црвено мастило следните иницијални букви:

Ј. [орданџ] Х. К. [онсѿанѿиновџ]

На стр. 43 во маргиналијата пишува со молив:

Јорданџ Х. К. [онсѿанѿиновџ] || Болгарџ

На стр. 38 во маргиналијата пишува со мастило:

Досѿойнорыдателный || беседи || кашел [?] || ох! хоо! ||
повседневно.

На стр. 53 има ракописна маргинална записка со мастило:
тенковидна || уловлюю.

На стр. 72 испишани се следните зборови:

<i>благъ</i>	<i>смыривало (?)</i>	<i>почнѣ (?)</i>
<i>трудъ</i>	<i>благоузященъ</i>	<i>немужесѣвенъ</i>
<i>дѣлность (?)</i>	<i>уменьша се</i>	<i>убожесѣвуе</i>
<i>лесно слободно</i>	<i>случуе се</i>	<i>высѣпрѣромно (?)</i>
<i>крепость</i>	<i>радоста</i>	

85. Μελέτη τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου παρὰ Παναγιωτάκη Καγκελλαρίου Κόδρικα τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν πρώην μεγάλου γραμματικοῦ τῆς Αὐθεντείας Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἐκδοθεῖσα φιλοτίμῳ Δαπάνῃ τῶν εὐγενῶν καὶ φιλογενῶν κυρίων Ἀλεξάνδρου Πατρίνου καὶ ἀδελφῶν Ποστολάκα. Τόμος Α'. [I] Ἐν Παρισίῳ, ἐκ τῆς τυπογραφίας I. M. Ἐβεράрту. Ἀωψ [1818]

Стр. α—ол+1—397. Размер 13×21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Μελέτη || Ελλ. Διαλέκτου.

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 200“ и печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и ракописна записка со молив: *Куџилъ за 30 „ гроша Јорданъ Х. Конџан* = || *џиновъ* || *вз Цареградъ*.

Во книгата има многу маргинални ракописни записки со молив, како: *оџусѣо* || *шеніе наяз ...* || *оџъ Рим* — || *ланеѣ* (*сѣр. iv*); *5400 „ чужесѣран* — || *ны речи* (*сѣр. iv*); *колива* (*сѣр. iv*); *Пелаз-гѣя се* || *именова* || *ла днешна* || *Елада* || *Коиѣо* || *били* || *сѣанов* — || *ниѣы вз* || *Елада* (*сѣр. 3*); *Пеларгы* (*сѣр. 5*); *Омиръ* || *незнае* || *коѣ язы* — || *кѣ говори* — || *ле Пела* — || *зкиѣ* (*сѣр. 8*); *Писмена* || *Греки* (*сѣр. 9*); *Греѣы* (*сѣр. 10*); *Реки* || *или* || *Раѣы* (*сѣр. 11*); *Діалек — ѣе* (*сѣр. 13*); *хемиѣ* — || *скиѣ народъ* (*сѣр. 24*); *Пелазги* — || *искиѣ* || *языкъ* || *ѣ. е.* (*сѣр. 55*); *Славян* — || *скиѣ* (*сѣр. 56*); *Плаѣонъ* || *говори* || *за Язы* || *кословіе* (*сѣр. 60*); *Македо* — || *искиѣ* || *Языкъ* (*сѣр. 102*); *Иродоѣъ* || *говори* (*сѣр. 104*); *Поливил* || *говори* (*сѣр. 105*).

86. Ἡ ἐλευθέρωσις τῶν Θηβῶν. Τραγωδία εἰς πέντε πράξεις ὑπὸ Γεωργίου τοῦ Ροτσιάδου Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ κατὰ τὸ πρωτότυπον τοῦ χορίου Κ. Φ. Βαῖσσε. Ἐν Βιέννῃ, τῆς Ἀουστρίας 1820.

4 листа + стр. 1 — 183. Размер 13×20.3 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Ἐλευθέρω || Λ. Ρ. ||

На насловниот лист има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и една ракописна белешка со мастило на грчки.

87. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς βιβλίον ψυχαγωγικόν, διὰ Παῖδας καὶ Νεανίσκους. Δηρηένον εἰς Τρεῖς Τόμους ἐκ τῆς ὑπὸ

Ι. Ε. Καμπέ, εις τὸ Γερμανικὸν Πέριτης ἐπιδιορθωθεῖ — 6ης Ἐκδόσεως, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καθομιλουμένῃ Διαλέκτῳ μεταφρασθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Μπυλιάρου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐπιθεωρηθὲν δὲ καὶ διορθωθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ρουσιάδου καὶ νῦν τὸ πρῶτον Τύποις ἐκδοθὲν Δαπάνῃ καὶ προκαταβολῇ τῆς φιλοκάλου Κυρίας Α. Χέτζενдорφερ. Τόμος πρῶτος... Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας... 1820.

Стр. 2 ненумерирани + 1—291 + 1 слика + 1 карта. Размер 12.5 × 19.5 см. Неподврзана.

На насловниот лист, во средината на горниот дел, има записка „Бр. 259“, во средината има печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу“, а во долниот дел потпис:

Ј Х Констџанџиновџ

На стр. 137 има маргинална ракописна записка со мастило, која не може да се прочете.

Од истата книга има уште два егземплара со потпис на насловниот лист: *Ј. Х. Констџанџиновџ* и печати од гимназијата во Велес. Едниот има записка „Бр. 213“ а другиот „Бр. 259“.

87а. Исто како под 87. || Тόμος δεῦτερος.

Стр. 1—284 + 1 карта. Размер 11 × 19 см. Неподврзана.

На насловниот лист има записка „Бр. 235“ и печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

88. Ἡ ἠθικὴ ἐφαρμοσθεῖσα εἰς τὴν πολιτικὴν διὰ τὴν χρησιμεύσῃ ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπάνω εἰς τὰ ἤθη τῶν Γάλλων κατὰ τὸν 19. αἰῶνα. Παρὰ τοῦ Ἐ. Ζιούη, μέλους τοῦ πρὸς τελείωσιν... Τόμος πρῶτος 1822.

Μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ παρὰ τοῦ Ν. Σπηλιάδου. Καὶ ἐκδοθὲν. Κατὰ τὸ ἄωκῆ.

6 листа + стр. 1—270. Размер 12.5 × 20 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис:

Ἡ || ἠθικὴ || καὶ || πολιτικὴ || I. ||

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 225“ и два гимназиски печата со споменатиот веќе текст. В дното на насловниот лист има записка со молив:

Јорданџ Х. Констџанџиновџ || куйилџ за 20,, гроша || во Айдинџ.

Во книгата има многу ракописни маргинални записки, но тие се, речиси сите, или избришани или пак уништени при исечувањето на белите маргинални полиња на книгата кога таа била подврзана. Од това може да се заклучи дека кни-

Κ ΗΘΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ Ε. ΖΙΩΤΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1822

Μεταφρασθεν δι του Γαλλου
του Ν. Σαυλιζου.

ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΣ

Καθη το τυπω.

Сл. 71. Насловна страница од грчки учебник по етика со потпис на Циот.

гата била неподврзана кога Јордан Хаџи Константинов се служел со неа и ги правел маргиналните записки по неа и дека, подоцна, веруетно по своето враќање од заточение, таа била подврзана и маргиналните белешки донекаде уништени.

Сега можат да се прочетат следните маргинални записки: *Още* || *се чи* || *нишъ* || *хрис* || *ѿиляннъ* (сѿр. 21); *Омеръ* (сѿр. 24); *Волѿ* [*еръ*] (сѿр. 25); *Арис* || [*ѿо*] *фанъ* (сѿр. 27); *Корадин* (сѿр. 68); *Петеръ* || *великѿи* (сѿр. 74); *Јаковъ Руссо* [*J. - J. Rousseau*] (сѿр. 76); *Десѿ* [*а*] *елъ* (сѿр. 79); *змиа* || *многo* || *глави...* (сѿр. 97); *Буха* [*намъ*] || *Беко* [*нъ*] || *Гро* [*ѿо*] || *Бу...* (сѿр. 107); *Вил* (сѿр. 121); *Дворя* || *не* (сѿр. 124); *Мон* [*ѿе*] *ски* (сѿр. 125); *Некеръ* || *Мале* [*се*] *рбинъ* (сѿр. 126); [*Л*] *удовикъ* || *XV* (сѿр. 128); *Додродѿшель* (сѿр. 146); [*Че*] *ловѿ* - || *колюбѿе* || ... (сѿр. 150); *Илири* [*ѿ.*] *е*. *Бол* [*га*] *ры*, *Ср* [*бы*] ... *Баши* [*бозлу*] *цы* ... (сѿр. 154); *im* [*ora*] *lité* (сѿр. 157); [*В*] *ѿоросѿе* [*п*] *енѿѿе* *сили* (сѿр. 158); *Вол* [*ѿе*] *рѿ* (сѿр. 167); *Вол* [*ѿеръ*] || *Вол* [*ѿеръ* ..] || *смо...* *ви.* || *Бур* [*далу*] (сѿр. 171); *Руссо* (сѿр. 173); *Добро* [*де*] *ѿель* *бл...* *уѿрав* [*лени*] *еѿо* || *inter...* [*intérêt*].. (сѿр. 175); ... *Филиѿ II* ... *Вол* [*ѿеръ*] || *Пас* [*калъ*] (сѿр. 175); *Прусѿя* (сѿр. 194); *Руссѿя* (сѿр. 196); *Воено* [*нача*] *лниѿѿе* (сѿр. 198); *Волѿер* (сѿр. 200); *Мар* [*къ*] *Авр* [*елѿй*] (сѿр. 207); *Общи* *Размыш* [*л*] *енѿя* (сѿр. 206); *Десѿо* [*ѿ*] *измъ* (сѿр. 208); *Раздѿление* || *ѿолиѿѿик...* || *ни...* (сѿр. 209); *за* *суѿѿн...* || *ѿодлежащ...* (сѿр. 213); *Лордъ* *Вѿлямъ* (сѿр. 221); *за* *Власѿелиѿе* (сѿр. 222).

На последниот бел лист има ракописна записка на грчки со мастило.

89. Παιδαγωγικά μαθήματα. Συντεθέντα παρὰ Στεφάνου Κορμητᾶ τοῦ ἐκ Φθίας, ἐκ Χωραρχίας μὲν Κοκοσίου, Κώμης δὲ Κωφῶν. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία,..... Ἐν Πέστῃ, 1827.

Стр. V—XIV + 1—257. Размер 14×22 см Подврзија од картон, а на грбот етикета со печатен текст: Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 252“ и печат со натпис: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“. В дното на истиот лист има стар печат со црно поле, во средината на кое се врежани две иницијални букви Ј. О.

90. Παιδαγωγικά μαθήματα. Συντεθέντα παρὰ Στεφάνου Κορμητᾶ τοῦ ἐκ Φθίας,..... Ἐν Πέστῃ,..... 1827.

Стр. 1—62+75—76 [без крај]. Размер 13×21.6 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На насловниот лист има печати со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и „Државна реална гимназија — Велес — ...“.

91. Παιδαγωγικά μαθήματα. Συντεθέντα παρὰ Στεφάνου Κομητᾶ τοῦ ἐκ Φθίας, Διδακτικά: Ἀριθμητικὴ, περιέχουσα, Ὅσα συμβάλλουσιν εἰς ἐπινοήσιν τῶν λογαριασμῶν, ὅσοι εἰσι χρήσιμοι ἐν τῷ βίῳ. Ἐν Πέστῃ, 1827.

2 листа + стр. 1—71. Размер 13.5×22 см. Неподврзана.

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 224“ и црн примитивен тркалест печат со бели иницијални букви: J. O.

На насловниот лист, на трите први листа и на стр. 55, 71 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и „Државна реална гимназија — Велес —“.

92. Ἡ νέα διαθήκη τοῦ κυρίου καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἀπλὴν τῶν Ἑμῶνων διάλεκτον ἀδεία τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπιθεωρηθεῖσα ἀκριβῶς ἐξεδόθη ἐν Λόνδρῳ. Ἐτυπώθη παρὰ I. Τυλλίψου. Ἐν ἔτει ἀωκῆ [1828]

2 листа + стр. 1—364. Размер 14.5×22.3 см. Подврзија од кожа.

На внатрешната страна од првата корица има разни сметки, белешки, рисунки и др. Белешките се на грчки, но повеќето се потполно избришани и не можат да се прочетат. Едната рисунка претставува светец кој со своето долго копје убива човек што лежи на земјата. Има и други рисунки, кои претставуваат коњ, човек и др.

На првиот бел лист има рисунки, сметки, цифри и белешки на славјански и грчки јазик. Од нив поважни се: 1832 и кон средината на листот: 1834 : Въ лѣто ѿрѣта сіѡ' вѣтовнаѡ кнѣга ѡплѣ ѡ еѡлѣ

1834 Μήνας ἀθνοερεθῖ || φήλων. εἰενο. . . (?) На истиот лист има и примитивен тркалест црн печат со бели врежани букви кои се четат од десно на лево и го составуат името (и веру-етно презимето): *Велко Филип*:

Отисок од тој печат има в дното на тој лист, на вториот преднасловен бел лист, на насловниот лист (на пет места) и на стр. 210, 212. На стр. 212, над печатот, има 1835.

На првиот бел лист има и две рисунки со мастило: едната претставува учител како седи на скамија, со прачка во левата рака, кон кого идат деца – ученици со отворени книги в раце; втората рисунка претставува жена, веруетно мајка, која за рака води едно дете кон друго, кое в рака држи ученичка торбичка.

На вториот преднасловен бел лист, во горниот дел, има записка: Φηληπ и неколку стари грчки ноти. Отстрана има печат со споменатиот текст: ВЕЛКО || ФИЛИП, а под него се чете: Φῆλιπος υἱος θου θο Βε || λυοδ ἀπὸ θο καπάροβο

На насловниот лист, во горниот дел, се чете: Φῆλιπος υἱος θο Βελον ἀπὸ θο. Под таа записка има печат со текст: ВЕЛКО || ФИЛИП а кон средината на листот гимназиски печат.

На последните два бели листа има исто така многу цифри, сметки, белешки на грчки, грчки ноти, разни рисунки и др. драсканици. Така, на втората страна од претпоследниот бел лист има цела страна стари ноти, а во долниот дел записка: Φῆλιπος υἱος τοῦ Κῆλυοῦ ἀπὸ τοῦ κα || πάροβο. На втората страна од последниот бел лист, исто така, има многу цифри и белешки на грчки без некакво особено содржание. Во горниот дел има рисунка, која претставува човек со брада и дигната рака за благослов. Во долниот дел на листот има убава рисунка, која го претставува Архангел Михаила на коњ како со своето дигнато копје го убива змеот, кој си ја искривил главата нагоре.

На внатрешната страна од втората корица има неколку записки без значење: цифри, сметки и рисунки. Една од тие рисунки претставува светец што на колена се моли и во десната рака држи крст, а во левата — венец. Под него се нарисувани две птици.

Во горниот дел на листот, десно, има

Ю
 Ю О Ю
 Ю О Т О Ю
 Ю О Т С Т О Ю
 Ю О Т О Ю
 Ю О Ю
 Ю

Во средината на листот има

Ъ
 Ъ П Ъ
 Ъ П И П Ъ
 Ъ П И Л И П Ъ
 Ъ П И Л И Л И П Ъ
 Ъ П И Л И Ф И Л И П Ъ
 Ъ П И Л И Л И П Ъ
 Ъ П И Л И П Ъ
 Ъ П И П Ъ
 Ъ П Ъ
 Ъ

(Овака е претставено и името „ΚΥΡΙΛΛЪ“ во *Οὐσίβιον* Грѣшнымъ од Кирил Пејчиновиќ. Види: А. М. Селищев: *Полог и ево бол. население*. Софија, 1929, стр. 161, бел. 2.)

93. Παιδαγωγικά μαθήματα, Σεντεθέντα παρὰ Στεφάνου Κομητᾶ τοῦ ἐκ Φθίας, ἐκ χωραρχίας μὲν Κοκοσίου, Κάμης δὲ Κωφῶν. Ἑλληνικὰ Γραμμικὴ περιέχουσα..... καὶ περὶ Ἀνωμάτων ἡμεράτων. Ἐν Πέσθῃ, παρὰ τῷ εὐγενεῖ Ματθαίῳ Τράττηνερ τῷ ἐκ Πετρῶσας ἀκκῆ [1828].

Стр. V—XVI+1—313+3 листа. Размер 13×22 см. Подврзија цела од кожа.

На првиот бел лист има цифри и некакви забелешки на грчки, кои не можат да се прочетат.

На преднасловниот лист има недовршен потпис:

Μιχαὴλ Χ Γ.

и гимназиски печат, со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ кој се навоѓа и на насловниот лист и на стр. 141.

На насловниот лист, горе, има записка „Бр. 228“ а близу до средината има записка направена со мастило: *Μ. Γ Χ Δ ι.*

Во долниот дел на насловниот лист има црн печат тркалест со споменатите две бели иницијални букви: *Ј. Ο.*

На стр. 34, во горната маргиналија, има записка со мастило: *Μιχαὴλ Χ Γ.* а на стр. 35 *Χ Β ι.*

На последниот бел лист пред втората корица, на првата негова страна, има голема рисунка, која претставува човек, верујќи Езоп, со книга в рака. Над рисунката пишува:

ὁ μυθολόγος Αἰσώπος

На втората страна од истиот лист има многу цифри без значење.

94. Παιδαγωγικά μαθήματα. Συντεθέντα παρὰ Στεφάνου Κορμητᾶ τοῦ ἐκ Φθίας, ἐκ χωραρχίας μὲν Κοκοσίου, κάμης δὲ Κωφῶν. Ἑλληνικά συλλεψέντα μετ' ἐκλογῆς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀριστῶν Συγγραφέων οἷς προσετέθησαν..... Τόμος Α'..... Ἐν Πέσθῃ παρὰ τῷ εὐγενεῖ Μαιδαίῳ Τράττνερ τῷ ἐκ Πειρόσας ἀωκῆ [1828].

Стр. V—VIII+1—463. Размер 14×22 см. Подврзија од картон.

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 201“ и гимназиски печат со текст „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“, а во долниот дел на истиот лист мал овален црн печат со бели иницијални букви: *J. O.*

95. Συμφωνία τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νεοκάρου ἐν Ἐρμούπολει αὐλς. [1836]

Стр. 1—468+1—2. Размер 13.5×21 см. Подврзија од картон, на грбот од кожа.

Има гимназиски печат на насловниот лист и на стр. 31, 185, 389 и на крајот.

96. Συμβουλή τριῶν ἐπισκόπων ἐπισταλθεῖσα, κατὰ τὸ 1553 ἔτος, πρὸς τὸν πάπαν Ἰουλίον τὸν τρίτον, μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ σημειώσεις ἐξηγηθεῖσα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά. 1836.

Стр. α—κυ+1—84. Размер 12.2×18.5 см. Подврзија од мек картон, со натпис како на насловниот лист.

На насловниот лист и на стр. 41 има гимназиски печати со споменатиот веќе текст.

На задната корица има записка:

ω черешница Јωβάνъ

97. Ἐπιτομή τῶν βίων τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, ὁμοῦ μὲ τὰ δόγματα, τὰ συστήματα, τὸ ἠθικὸν τῶν, καὶ συλλογὴν τῶν ὠραίων γνῶμων αὐτῶν. Σύγγραμμα καθιερωμένον εἰς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας ὑπὸ Φενελώνος. Ἐκδοθὲν Δαπάνη τοῦ Β. βιβλιοπωλείου,..... Μετάφρασις Α. Ποδήτου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς βασιλικῆς τυπογραφίας. 1837.

Стр. 3—255+3 листа со слики на грчки филозофи. Размер 12.5×20 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: ΒΙΟΙ || ΦΙΛΟΖΟΦ.

Во средината на насловниот лист има печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ врз ракописна белешка со молив: „Јорданъ X. Кон || сѣнанііновъ || Куїилъ за 25 гроша.“

Во книгата има неколку маргинални записки со молив: *огинџ* || *Душы* (стр. 38); *Душа* (стр. 101); *Хврлися* || *vi ѿла* — || *мены на* || *Еѣна* (стр. 102).

На третиот лист со слики verso се чете следната ракописна белешка на грчки која во превод гласи:

„Чудеса на православието во два тома со засебна иконографија на грчки јазик. Книга многу полезна за секој православен христијанин, а нарочно свештенството. Двата тома се продаваат за 30 гроша.

Грчка митологија скратена со иконографија на боговите и героите. Книга многу полезна воопште за сите училишта во земјата, гроша 5.“

98. Παιδαγωγικά μαθήματα, Συντεθέντα παρὰ Στεφάνου Κομητᾶ τοῦ ἐκ Φθίας,.... Ἑλληνική Γραμματική,.... καὶ περὶ Ἀνωμάτων Ῥημάτων. Ἐν Πέεστη, 1837.

7 листа + стр. 1—287. Размер 13×21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: ГРАММАТИК || КОΜΗΝΤΑ.

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 195“ и два печата со текст: „Државна реална гимназија — Велес —“ и „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

99. Ἐορτοδρόμιον ἦτοι ἔρμηνεῖα εἰς τοὺς ἀσματικοὺς κανόνας τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν. Συνεραδισθὲν ἐκ διαφόρων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων πλουτισθὲν μὲ πολλὰς σημεώσεις, καὶ συντεθὲν τὴν κοινὴν γλῶσσαν ὑπὸ Νικοδήμου ἐν Μοναχοῖς ἐλλαχιστοῦ τοῦ Ἀγιορείτου. Νῦν δὲ τὸ πρῶτον ἐκδίδεται δαπάνη μὲν τῶν καταγεγραμμένων φιλοτίμων συνδρομιτῶν, διὰ σπονδῆς, πόνον καὶ μακρᾶς ἀποδημίας Στεφάνου καὶ Νεοφύτου τῶν ἱερομονάχων ἐκ τῆς μεγιστῆς λαύρας τῶν ἱερομονάχων ἐκ τῆς μεγιστῆς λαύρας τῶν ἐπονομαζομένων Σκουρταίων. Ἐπιστάσις δὲ φιλοπόνω τε καὶ φιλογενεῖ τοῦ πανιερωτάτου καὶ φιλογενεστάτου ἀρχιεπισκόπου πρώην Δαλαματίας κτλ. κτλ. Κυρίου Βενεδίκτου Κραλίδου. Διορθώσει δὲ καὶ ἀκριβεῖ καὶ πολυπόνω Πολυχρόνιου Φιλιππίδου. Πρὸς ὠφελείων τῶν ἀπλουστέρων ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Ἐν Βενετία. Ἐκ τῆς τυλογραφίας Νικολάου Γλύκου. 1838.

Стр. Y—KS+1—750. Размер 22×30.3 см. Картонена подврзија со кожа на грбот на која пишува: ΕΩΡΤΟΔΡΟΜΙΟΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ.

На средината на насловниот лист има белешка на грчки, која не се чете и печати: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и „Државна реална гимназија — Велес — Краљевина Југославија“, кој се навоѓа и на стр. 69, 147, 235, 349, 489, 581 и 697.

100. Ἐγκυκλοπαιδεία ἑλληνικῶν μαθημάτων, Συλλεγεῖσα ἐκ τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν μετὰ τῶν ἀναγκαίων ὑποσημειώσεων, παρὰ Στεφάνου Κομμητᾶ. . . . ὑπὸ Κωνσταντίνου Γκάρπολα. Τόμος τέταρτος ἐκδοσις δευτέρα ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ ἐκδότου Κ. Γκάρπολα. 1839.

Стр. 3—304. Размер 13×20 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Ἐγκυκλόπαι Κομμητᾶ Τόμος 4. Λ. Ρ.

101. Ἐγχειρίδιον περιέχον γνώμας, ἀποφθέγματα, ἱστορίας ἀστείαι, μύθους, ἐπιστολάς. Ἐκοθεν ὑπὸ Δημητρίου Καλαξακίδου Μελενικίου εἰς χρῆσιν τῆς ἐν Μελενίκῳ Νεολαίας. Ἐκοσις πρώτη. Ἐν Μελενίκῳ. Ἐκ τῆς τυπογραφίας Δημητρίου Κααβακίδου, αὐθθ. [1839]

Стр. 1—22. Размер 12×16 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 22 има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија — Велес —“.

102. Ἐπιτομή ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἐκ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ γερμανῶν συγγραφέων ἐρανισθεῖσα ὑπὸ Κωνσταντίνου Κωντοτόνη. . . . ἐχθίδεται παρὰ Κωνσταντίνου Γκάρπολα τοῦ Ὀλυμπίου ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Κωνστ. Γκάρπολα 1840.

3 листа + стр. 1—197. Размер 14×21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Μυθολογία || Λ. Ρ. [со-сем в дното]. Картонот на кориците е оштетен од влага.

На насловниот лист има печат од гимназијата во Велес.

103. Ἡ μέλισσα ἦτοι χρυσοῦν ἀπάνθισμα. . . . Ἐπὸ Χριστοδούλου Εὐθυμιάδου. Ὀλυμπίου. . . . Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Κ. Ράλη 1840.

1 лист + стр. 1—251. Размер 14×20.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: ΜΕΛΙΣΣΑ Λ. Ρ.

На насловниот лист и на стр. 1 има гимназиски печат.

104. Κηπος Πολυανθῆς, ὅστις περιέχει φυτὰ πολυποίκιλα, τριαντάφυλλα ἀμάραντα, ἀνθη ἀφάρτα, δένδρα θεοφύτευτα, Μαθήματα οὐράνια, γνωμικὰ ἀθάνατα, ἀπερ ἠρανίσθησαν ἀπὸ τὰ Συγγράμματα τῶν ἁγίων πατέρων καὶ φιλοσόφων παρὰ τοῦ ταπεινοῦ Ἰωάννου Συμεωνίδου, τοῦ ἐκ τῆς κατὰ Μακεδονίαν χώρας Ταρλιζίου, καὶ πρώην Διδασκάλου τῆς ἐν Μεγάλῳ Τουρνόβῳ Σχολῆς. . . . Ἐν Πέστη τῆς Οὐγγαρίας, παρὰ τῷ εὐγενεῖ Τράτνερ τὸ καὶ Καρόλω. 1840.

2 листа + стр. 1—221. Размер 13.5×21 см. Неподврзана.

На насловниот лист има печат со натпис: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

105. Ἀποθήκη τῶν παίδων ἤτοι Διαλόγοι ματαζῦ Διδασκάλου καὶ Μαθητῶν. Συγγραμма τῆς κυρίας δὲ Βεαύμοντ Τόμος Δεύτερος. Ἐν Βενέτα 1840.

Стр. 3—148. Размер 9.4×13.8 см. Подврзија од картон.

На насловниот и на последниот лист има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

106. Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας τῶν ἐπιστήμων τῶν ἀρματῶν τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ὠραίων τεχνῶν. Ἐπὶ Νικολάου Καραβιά Γρίβα Ἰθακησίου τοῦ Ἰατροῦ καὶ χειροῦργου. Τόμος Α΄. Κωνσταντινούπολει 1841.

4 листа + стр. 1—310.

Заедно со овај речник е подврзан и:

Λεξικῶν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας τῶν ἐπιστήμων τῶν ἀρματῶν τῆς πολιτικῆς. . . Τόμος Β΄. Ἐν Κωνσταντινούπολει 1842.

Стр. 1—352. Размер 15×21.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Λεξικῶν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν.

На насловниот лист има два гимназиски печата со веќе споменатиот текст.

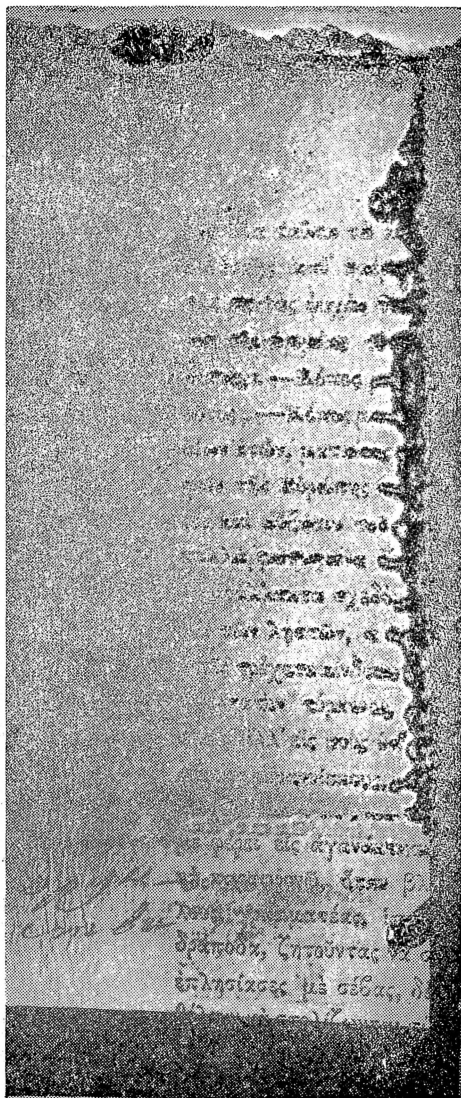
107. Διατριβὴ Αὐτοσχέδιος περὶ τοῦ περιβοητοῦ δόγματος τῶν σκεπτικῶν φιλοσοφῶν καὶ τῶν σοφιστῶν, νόμῳ κάλον, νόμῳ κακόν. Μετατύπώσεις. Ἐν Ἀθήναις, 1842 (на првата корица датата е 1843).

Стр. 1—115. Размер 14×21,5 см. Неподврзана.

На насловниот лист има записка со мастило “Ер. 243“ и печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

Во книгата има многу маргинални ракописни записки со молив, како: *имѣ ра* - || *зорили* || *дѣвствѣ* - || *ѣо на* || *музыѣ* (*сѣр.* 30); *Блудна* || *сѣанала* || *свяѣая* || *црква* || *оѣѣ Епи* — || *скоѣи и* - || *свещенни* || *цы* (*сѣр.* 31); *хула* || *врзѣ гре* - || *цыѣ* (*сѣр.* 34); *Рече без* - || *уменѣ вѣ* || *сердѣѣ сво* || *емѣ нѣсѣ Богѣ* (*сѣр.* 41); *Злы и* || *луди граж* || *даны* || *ищѣѣѣ* || *Сокраѣѣ* || *ѣодѣ яремѣ* || *да го во* - || *враѣѣ* (*сѣр.* 42); *Благо* || *родны* || *коѣ се?* (*сѣр.* 43); *Каѣново* || *Благо* - || *родѣ* (*сѣр.* 44); *Чѣо е* || *люби* || *ближ* - || *наго?* (*сѣр.* 46); *Диогенѣ ла* - || *ерѣѣѣски* || *ѣо добре* || *е да си* || *золѣ ѣра* - || *вда да го* - || *вориѣѣ* (*сѣр.* 50); *Емѣдо* - || *клисѣ и* || *Ираклѣѣѣ* || *Разсуж* - || *денѣѣ* и || *Чувсѣѣѣѣ* (*сѣр.* 51); *Злы гра* - || *жданы суѣѣѣ ѣол* - || *ны зли* || *законы* (*сѣр.* 57); *Природна ѣравда*. || *Дебело* || *неуче* - || *носѣѣ* (*сѣр.* 58); *Дика и Ири* - || *на щр* - || *ки Де* - || *мидини* || *и Дѣви* (*сѣр.* 60); *Волѣѣѣр каже* [кон печатен текст:] „*Si Dieu n'existait*

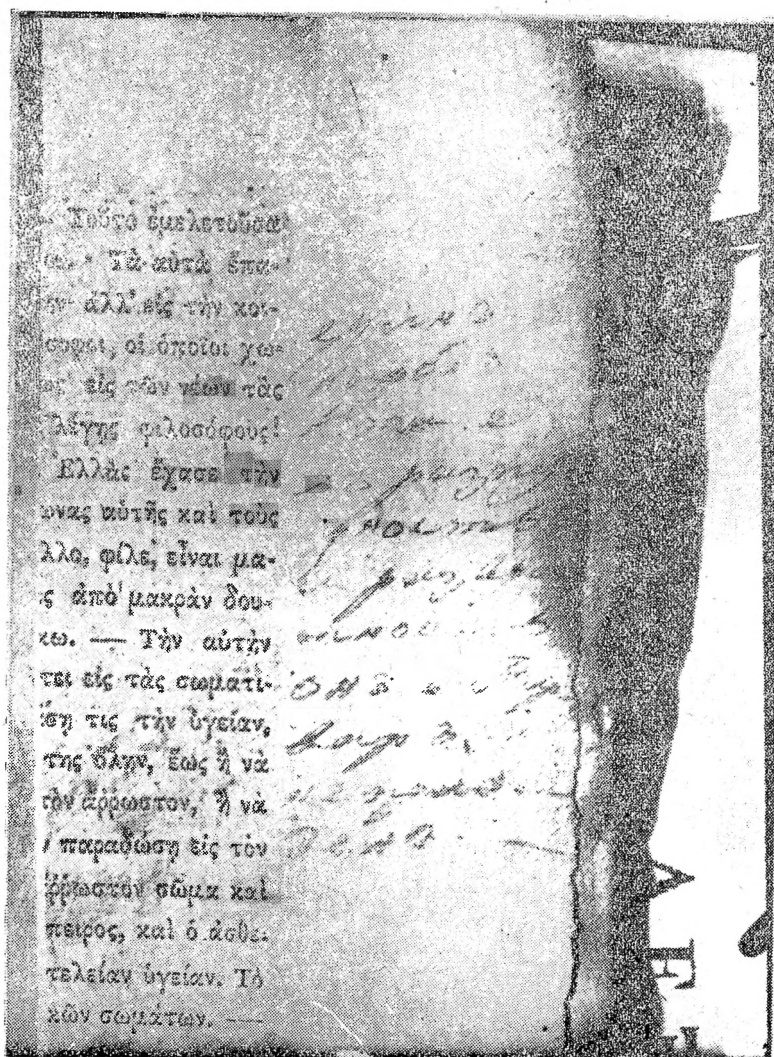
pas, il faudrait l'inventer" (сѣтр. 61); Законъ и без- || законіе (сѣтр. 62); Персіѣ || крово- || щеніе (сѣтр. 63); Платонъ || се.

Сл. 12. Дел од стр. 96 со маргинална записка од Цинот.

шега || съ шья || що се кра- || сайъ Ка- || ко жены (сѣтр. 75); Лаж- || ны Софи- || сѣи и лека- || ви Сокра- || ша ой- || руха (сѣтр. 79); въ вре- || мейо || Сокрайо - || во, было || е ойъ || Софис- || шовъ || Пагубно || сѣля [?]на || нравитѣ (сѣтр. 80); мысле-

ни филозофи (сѣр. 82); закон || и обычаи || Еллински || и варвар || ски (сѣр. 83); Христосъ || сынъ Бо — || жиѣ го — || вори (сѣр.

Сл. 13. Дел од стр. 97 со маргинална записка од Цинот.

86); Римскиѣ || имѣра — || шорѣ || Алексан — || дерѣ се — || Севирѣ (сѣр. 86); сл. 12 Мойсие || въ Десе — || шословіе (сѣр. 87); Нейра — || ведный || нейра — || ведному || сѣомага (сѣр. 88); князе — || ве небо — || юшя ош || нейрав — || ды, но ош || ѣравди || и добро — || ши

3 листа + стр. 10—157.

Потова:

Ἐγχειρίδιον Ἀνθρωπολογίας. Ἐρανισθὲν μὲν ὑπὸ Ε. Μ. Ἐκδοθὲν δὲ κατ' ἔγκρισιν τοῦ Γεν. ἐπὶ τῶν Δημ. Σχολείων Διευθυντηρίου ὑπὸ Σ. Κ. Βλαστοῦ. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον Σ. Κ. Βλαστοῦ. 1846.

1 лист + стр. 1—108. Размер 10.3 × 14.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Διατὶ || Διότι. Идвете корици се оштетени од глумци.

На насловниот лист и на стр. 33, 103 и 108 има печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

112. Μαθήματα στοιχειώδους ἀριθμητικῆς συντεθέντα πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητούντων εἰς τὰ ἀπανταχοῦ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ὑπὸ Χ. Βάφα. Ἐν Ἀθήναις. 1847.

Стр. 1—174. На насловниот лист има гимназиски печат. Во продолжение на оваа книга се навоѓа:

Συμπλήρωμα Ἀριθμητικῆς Ὑπὸ Χ. Βάφα. Ἀθήνησιν 1848. Стр. 1—151.

И Ἀλγέβρας τὰ τοῦ Α' καὶ Β' βαθμοῦ ὑπὸ Χ. Βάφα. Ἀθήνησιν 1851.

Стр. 1—213. Размер 13.5 × 20 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Αριθμητικὴ Βαφα.

На насловниот лист од првата книга има гимназиски печат.

113. Ἐγκύκλιος τῆς μιᾶς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους. Ἐν Κωνσταντινούπολει ἐκ τῆς πατριαρχικῆς τοῦ γένους τυπογραφίας 1848.

Стр. 1—48.

Потова:

Κῶδιξ Ἱερὸς, περιεχῶν τὰ πρακτικὰ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινούπολει ἐπὶ τοῦ Παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντινοῦ. . . .

4 листа + стр. 1—84.

Па потова:

Περὶ παιδαγωγικῆς διδασκαλίας ὑπὸ Κωνσταντίνου Σ. Ξανθοπούλου. Ἐν Κωνσταντινούπολει 1854.

3 листа + стр. 1—80.

И најпосле:

Ἐπιστολαὶ περὶ διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὑπὸ Κωνσταντίνου Σ. Ξανθοπούλου. Ἐν Κωνσταντινούπολει, 1855.

3 листа + стр. 1—114. Размер: 13,5 × 21 см. Била подврзана, но сега кориците се изгубени.

На насловниот лист има гимназиски печат.

114. Πρώτη τροφή τοῦ ὑγιоῦς ἀνθρωπίνου νοоs. Συγγραφεῖσα Γερμανιστὶ παρὰ Καρόλου Траῦγόττου Θείμη, καὶ μεταφρασθεῖσα παρὰ Γ. Γενναδίου, πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπανταχοῦ σχολείων. . . . Διὰ δαπάνης Ἀνδρέου Κορομηλά. Ἔκδοσιs τετάρτη στερεότυπος ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίαις Ἀνδρέου Κορομηλά. 1848.

Стр. 1—93. Размер 13.5×20.3 см. Неподврзана.

На насловниот лист, на стр. 25, 87 и на крајот има гимназиски печат како горе.

115. Ἐγκόλλιον τῶν ἱατρῶν: Ἦτοι ἱατρικὴ πρακτικὴ. . . . Συνεραμισθεῖσα ἐκ διαφόρων Σοφῶν Ἱατρῶν, καὶ προεξηγηθεῖσα εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πρῶτην Ἐπιστημονικὸν Σχολεῖον, παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἱατροδιδασκάλου Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ, Μέλους τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱατρικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἱπότητου τοῦ Βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος. . . . Τόμος πρῶτος. Ἐν Ἀθήναις. 1848.

10 листа + стр. 1—260.

Ποтова:

Ἐγκόλλιον. . . . (како горе) Τόμος Δεύτερος.

Стр. 5—32, 95—264.

Ποтова:

(како горе) Τόμος Τρίτος

Стр. 1—78. Размер 13,2×21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа (без втората корица).

На задната страна од првата корица и на последниот лист има многу цифри, сметања и незначителни белешки.

116. Μαργαρίται ἦτοι λόγοι διάφοροι τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐτέρων ἀγίων πατέρων περὶ ἐπιπέδων εἰς ἀπλὴν γλῶσσαν πρὸς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὠφέλειαν. Ἐν Βενετία ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίαις τοῦ Φοίνικος 1850.

Стр. 1—302. Заедно со оваа книга е подврзана и:

Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ τοῦ ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου τοῦ Θεσσαλονικέως μετὰ προσθήκης ἐν τῷ τέλει ἐτέρων ἐπτά λόγων ψυχοφειλεστάτων καὶ ἐξηγήσεως τοῦ, πάτερ ἡμῶν. Νεωστὶ μετατυπωθεῖς καὶ ἐπιμελῶς διορθωθεῖς ὑπὸ Πολυχρονίου Φιλίπιδου. Ἐν Βενετία. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίαις Νικολάου Γλυκῆ. 1848.

Стр. 1—440. Размер 24.2×18.5 см. Подврзијата е од картон, а на грбот од кожа со натпис:

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΙΝΟΣ.

На насловниот лист има печат: „Државна реална гимназија — Велес — ...“

117. Γαλλική γραμματική, ήτοι νέα μέθοδος προς εκμάθησιν τής γαλλικής γλώσσης, υπό Κ. Καμβιόλου, πρώην καθηγητού τής γαλλικής γλώσσης εν τή Στρατιωτική σχολή των Ευελπίδων. Αναλυτικόν συντακτικόν. Ἀθήνησι, τύποις Μιλτ. Κ. Γκάρπολα 1850.

3 листа + стр. 1—215. Размер 13.5 × 21.4 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Γραμματική

На средината на насловниот лист има печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

118. Ἱστοριογεωγραφική περιγραφή τής ἐπαρχίας Φιλίππου, πόλεως παρά Γεωργίου Τσουκαλά τοῦ Ζακυνθίου. Ἐν Βιέννῃ τής Αὔστρίας 1851.

3 листа + стр. 1—86 + 1 таблица. Размер 16 × 24 см. Не-подврзана.

На двата први листа има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

119. Πλάτωνος μητροπολίτου Μόσχας ὀρθόδοξος διδασκαλία ήτοι σύνοψις τής χριστιανικῆς θεολογίας. Μεταφρασθεῖσα μὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Α. Κοραῆ, νῦν δὲ τὸ τέταρτον ἐκδοθεῖσα στερεότυπος ὑπὸ Ἀνδρέου Κορομηλά. Πρὸς χρήσιν τῶν ἀπανταχοῦ γυμνασίων καὶ σχολείων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τής τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά. 1851.

Стр. α δι' + 1—147. Размер 14.3 × 21.5 см. Подврзија од картон, на грбот од кожа со натпис: ΚΑΤΗ/ΧΗΣΕΙ

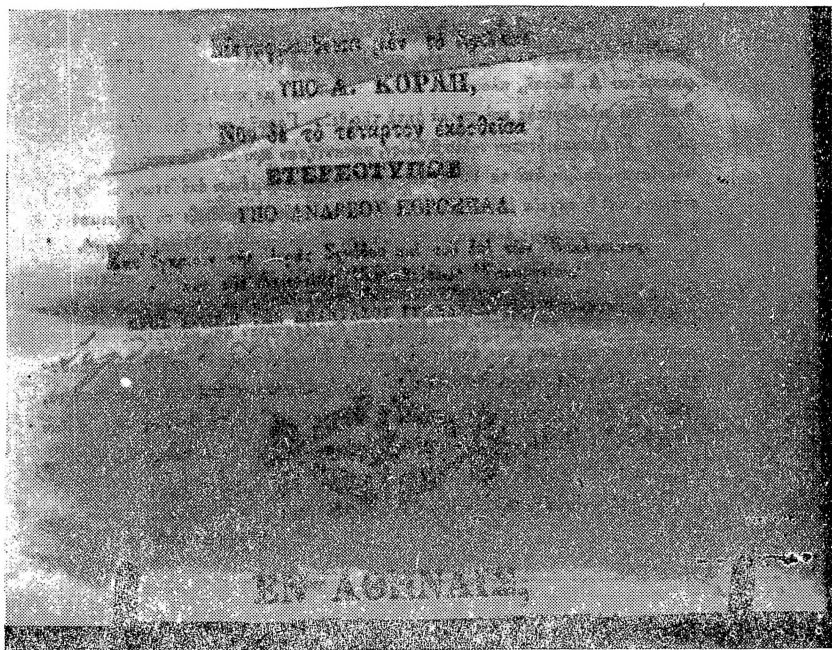
На преднасловниот лист гесто има ракописна записка направена со молив:

Протопапасъ Панагио — || тисъ Пападопулосъ || отъ Јанина, въ Фанеро — || менисъ Егуменъ въ Епар — || хіята Кизическа.

Оваа записка веруетно е направена од Јордан Х. Константинов, затова што ракописот многу личи на оној со кој што се направени неговите маргинални записки во книгата. Разлика е само во тоа што овдека буквите се малку поголеми отколку тие во маргиналните записки.

На насловниот лист има записка „Бр. 204“ и потпис со молив:

Јорданъ Х. Константиновъ || купилъ за 15,, гр. || въ Айдинъ.

Сл. 14. Дел од насловната страница со потпис и записка на Цинот

На насловниот лист има и печат со натпис: „Српска краљевска гимназија — у Белесу —“

Во книгата ги има и следните маргинални записки со молив: *Змијата || и жена - || та || и сѐме - || то и не - || тата* (сѫр. 28); *1. - 2. - 3. - 4. - причи || ни || слезна || Богъ отъ || небесъ* (сѫр. 54); *причина* (сѫр. 56).

120. Грчки речник, оштетен, кој почнува од стр. 35. Со чувани му се стр. 35—1592. Потова иде:

Λεξικὸν ἐπιτομὸν τῶν ἐν τοῖς Ἑλλησι συγγραφεῦσιν ἀπαιτωμένων κυρίων ὀνομάτων συντεθὲν μὲν ὑπὸ Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντίου. Ἐκδοθὲν δὲ στερεοτύπως ὑπὸ Ἀνδρέου Κορομηλᾶ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ ἀριθμ. 215. 1852.

Стр. 1—198. Размер 19.7×26.5 см. Картонена подврзија со кожа на грбот на која има натпис: Λεξικὸν ἑλληνικόν.

121. Τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου μητροπολίτου Εὐχαϊτῶν τοῦ καὶ Μαυρόποδος ἐπιλεγομένου ἐγκάμιον εἰς τοὺς τρεῖς ἱεράρχας... Ἐν Κωνσταντινούπολει, τύποις Ι. Λαζαρίδου. ΑΩΝΒ'. [1852]

7 листа + стр. 1—24.

Ποтова следуве:

Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν καθηκόντων τῆς ἱερωσύνης, συγγραφεῖσαι μὲν Ῥωσιστὶ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Στούρζα, Ἐξελληνισθεῖσαι δὲ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Νεγρῆ. Τόμος πρῶτος. Ἀθήνησι, 1852.

9 листа + стр. 1—213.

Ποтова следува:

Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν καθηκόντων τῆς ἱερωσύνης. Останатото како горе. Τόμος δευτέρος.

Стр. 1—207.

Ποтова следува уште:

Ἐπόμνημα περὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀσυμφωνίας... Ἐκδοσις δευτέρα. Δαπάνη I. Λαζαρίδου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις Λαζαρίδου. ΑΩΝΓ' Стр. 3—55.

И на крајот:

Παπιστικῶν ἐλέγχων τόμος τρίτος. Ἐκδοθεὶς ὑπὸ Ἡλίας Τάνταλίδου Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις I. Λαζαρίδου. ΑΩΝΓ'. Стр. 1—100. Размер 14,5×22 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Διάφορα.

На насловниот лист има гимназиски печат како горе.

122. Χριστομαθна Глѡбѡнскаго ꙗзыка. Χρηστομάθεια τῆς Σλαβωνικῆς γλώσσης Ἐραρισθεῖσα μὲν ὑπὸ Νεοφύτου ἱερομονάχου Ριλλιώτου καθηγητοῦ τῆς γλώσσης ταύτης ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ σχολῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, Ἐκδοθεῖσα δὲ σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνου τοῦ Τυπάλδου Σχολάρχου καὶ καθηγητοῦ τῆς αὐτῆς ἱεράς σχολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ. 1852.

5 листа + стр. 1—350 + 1—357 + 3 листа. Размер 15×22,5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис:

Χρηστομάθεια Σλαβωνικῆ Λεξικὸν Α. Ρ.

На насловниот лист, сосем долу, пишува: Τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἱερομονάχου ῥ. Истиот потпис се навоѓа и на последниот лист во долниот негов дел.

На насловниот лист, на стр. 53, 141, 267, 549, 63, 244, 355 и на последниот лист има гимназиски печат како горе.

123. Ἠδικὴ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κ. Μ. Κουμᾶ. Ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας κατὰ τὸ ἔτος 1819. Νῦν δὲ μεταπωθεῖσα ἀπαραλλάκτως ἐγκρίσει τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς δαπάνη κυρ. Δαρζηλοβίτου. Θεσσαλονίκη, τύποις Κ. Δαρζηλοβίτου. 1852.

Стр. 3—96. Размер 14×21,5 см. Неподврзана.

124. Ἠδικὴ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κ. Μ. Κουμᾶ. Ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας κατὰ τὸ ἔτος 1819. Νῦν δὲ μεταπωθεῖσα ἀπαραλλάκτως ἐγκρίσει τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς δαπάνη κυρ. Δαρζηλοβίτου. Θεσσαλονίκη, τύποις Κ. Δαρζηλοβίτου 1852.

Стр. 1—96. Размер 14.2×21.5 см. Неподврзана. Од оваа книга има уште два оштетени егземплара, од кои едниот има стр. 5—96, а вториот стр. 3—96.

125. Θύρα τῆς μετανοίας ἤτοι βίβλος κατανοητικῆ, καὶ ψυχωφελεστάτη. Περιέχουσα τὰ τέσσαρα ἔσχατα τοῦ Ἀνθρώπου, Θάνατον, Κρίσιν, Ἄδην καὶ Παράδεισον δι' ὧν γίνεται ἡ θαυμαστὴ μεταμόρφωσις παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ νέου ἢ γέννησις. Ἡ τιμὴ βιβλῶν προστετέθησαν καὶ θαύματα τινὰ ἀνέκδοτα, καὶ ὀκτώηχοι κανόνες τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου. Ἐν Βενετία ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος, 1852.

Стр. α—ε + 1—183. Размер 19×25 см. Неподврзана.

На насловниот лист во средината има записка со молив:

Изъ трудовъ Jordana || X. Константинова || Купилъ за 12. гроша въ Айдинъ.

На насловниот лист има два гимназиска печата со текст: „Државна реална гимназија — Велес “ и „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“, кој се навоѓа и на стр. 103 и 181.

На стр. 53 има ракописна маргинална белешка со молив: *легео — || нѹте.*

126. Ἐγχειρίδιον τῆς γενικῆς ἱστορίας. Συντεθὲν μὲν ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου, κατὰ τὰ νεώτερα καὶ δοκιμώτερα βοηθήματα, ἐκδοθὲν δὲ δαπάνῃ Ἀνδρέου Κορομηλά. Βιβλίον δευτέρον περιέχον τὴν μέσσην ἱστορίαν. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά. 1853.

Стр. 12 листа + 1 — 350. Размер 14×22.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Γενικὴ ἱστορία.

На насловниот лист во горниот дел има записка со мастило „Бр. 236“ и печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“, а во средината ракописна белешка со молив: *Jordanz X. Константиновъ || Купилъ за 25 гроша || въ Айдинъ.*

Изгледа дека оваа книга, кога Јордан Х. Константинов ја купил и со неа се служел, била неподврзана. Тоа се гледа од многубројните маргинални ракописни белешки на Хаџи Константинова, од кои повеќето се исечени до половина кога белите полиња (маргиналиите) на книгата биле скусени при подврзувањето на книгата. Самото подврзување е доказ дека Хаџи Константинов со тоа сакал да ја сочува оваа книга, со која многу се служел, што докажуваат многубројните маргинални записки во неа.

Сите маргинални белешки се направени со молив и немаат суштествен, содржателен карактер, ами се само знак за определување содржанието на текстот покрај кој што се направени: *славя [нско] колѣн [о] (сѣр. 5); славон... (сѣр. 7); Риду... и Сал... (сѣр. 15); Мер [овингы] (сѣр. 15); Бург [унды] (сѣр. 15); венди [с] лавянк колѣнъ (сѣр. 20); Пипин || Ерул || Гепи... (сѣр. 23); [ѣ] апа [Гр] игорій (сѣр. 24); св. Б [о] ниф [ацїй] (сѣр. 25); финїюконїя (сѣр. 27); Целт || Индогермана || Англ... (сѣр. 29); Папа Григориу (сѣр. 30); Алфр [едъ] (сѣр.31); Собра с... рыте сны || Едуардъ || Динс [та] нїй (сѣр. 33); Кану [т] (сѣр. 35); Едуардъ III (сѣр. 36); Норманы (сѣр. 37); Папа Никола II (сѣр. 38); Папа (сѣр. 39); Исаву... || Пер .. || Болг... (сѣр. 41); Собор (сѣр. 42); Кодика (сѣр. 44); Авир [ы] || Мавры || Сла [вя] ны || Слав... || Авар... || Огно .. жит... (сѣр. 45); Варак... Али || Зеидъ | Абу || Ошомы || Кїбл... || Рамади (сѣр. 49); проповѣдъ (сѣр. 50); четыр... || калифъ (сѣр. 51); Омиръ || Библиотека [Александриска] (сѣр. 52); Отоме... || Берберы || Кабилы || Али || Мешты || Суниї... || Хума... (сѣр. 53); Арапы || и Исп... || Гевелъ – ал – Тарико (сѣр. 55); Болгары (сѣр. 56); Абдур [ах] манъ || Каролъ (сѣр. 57); Папа Стефанъ I || Папа Адрианъ I (сѣр. 59); Соборъ || Франк || фурт || скїй (сѣр. 63); Каролъ || въ Римъ || на колѣна || седи пред || Папа (сѣр. 64); капиту [ла] || рїй (сѣр. 65); смертъ (сѣр. 66); умре... години... цар 40 (сѣр. 67); първый || везиръ (сѣр. 68); Жафферъ || Раздѣл... || Держав... (сѣр. 69); 1000 || сограды || жамїя || съ хїля || до стол || пове || Амирал || ми кня || зъ на мо – || рето Ад – || миралъ (сѣр. 70); сарацї [ны] || ще се рече || восточ – || ный || Сараки || т.е. вост... || ный (сѣр. 71); Абдурах || манъ | 30, милїу || нї || мечеди || Воевода || ва вѣрнїте || Побѣдите || лъ на вѣр || ните (сѣр. 72); Библи – || отека || отъ б,, || стоти || ны хїля || ди книгы (сѣр. 73); Леонъ || Шивръ (сѣр. 74); Болгар [їя] (сѣр. 75); Болгари || побѣди – || ха Ни – || кифора (сѣр. 76); Царъ || Крумъ || – || Болгар || власы (сѣр. 77); [с] лавяны (сѣр. 82); Слав... || Венд... || Папа || ... ризко... (сѣр. 83); Лажовны || Епископы... (сѣр. 84); Славя || не (сѣр. 86); Болг... || Миж... || свет... || Слав .. (сѣр. 87); Славя || ны (сѣр. 92); Славя || ны (сѣр. 94); Роси || Пол... || Бол... || сли... || Венды (сѣр. 95); ... ернирдъ || ... рбертъ || Славы (сѣр. 96); Боле... I || Алжи... || дарови || чма (сѣр. 97); борби (сѣр. 98);*

Епископы (сѣр. 100); Врат || слав... (сѣр. 101); [Роб] ертъ || Лукавы (сѣр. 102); Архиее || Римск... || Ерр... || Гилы || раны || Пет... || Дам... || Симонъ (сѣр. 103); Анонъ || Бремъ || Адел [бер] тъ || Мално (сѣр. 105); Столпъ || Ериковъ (сѣр. 106); *inve [sti] tura* || *dic [ta] [ta]* || Эррикъ || IV (сѣр. 107); *Petra* || *de [dit]* || [Pet] ro, *Pe [trus]*... (сѣр. 109); Климе || нтъ III || смертъ Григоры || ева || Урбан (сѣр. 110); нечове [ч] ностъ || Папи (сѣр. 111); сvari || между || Папи || и Царіе || Герман || ски (сѣр. 112) Деоба (сѣр. 113); Павли кяны || Россы || Латин || скій Я || зыкъ (сѣр. 114); Леонъ || Болг... || Росси || Царъ || Сим [еонъ] (сѣр. 115); Руссія || Олеъ || Рурикъ || Пленение Солуна (сѣр. 116); недост. . цар... || Болг .. || скій || Сим... || вел [икій] || Сим [еонъ] (сѣр. 117); [Ру] ская || княги... || Длга (сѣр. 118); Свят [то] || славъ || Болга || ри и || Росси (сѣр. 119); [ц] аръ || [Са] муилъ || ... лгарс - || кій (сѣр. 120); Болга || ры || въ || Христ || Бога || Болг... || Царъ || Кирилъ и Медій Бгары (сѣр. 123); Кирилъ || и Методій || юде съ || болгары Фотій (сѣр. 124)

186

Миха [илъ] || Кирул [арій] 1038 (сѣр. 125); три || турски |

823

князовы || Васифъ || Боганъ || и Базеръ (сѣр. 126); Турцы || ѡбѣдоно || сѣы (сѣр. 127); Великолѣние - || то на || Вави - || лонъ и || Кали - || фътъ (сѣр. 128); твердостъ || державъ || толпъ || Держави || благополучія. || Емиръ || - Ом || ра... (128); искус || ва || шей (сѣр. 129); Благополучный || власіе - || линъ || Турци || [се] лсуци (сѣр. 130); Истор [ія] селсуц... (сѣр. 131); Погрул - Бегъ (сѣр. 132); Соли || манъ... (сѣр. 133); смирі || тель || Держа || ви (сѣр. 137); Драчъ || Килид - || же Хр - || сланъ I || въ Кили || кія (сѣр. 142); въ Ант [ио] хія || Султ [анъ] баркіаръ || Лаоди || кія, Три || полъ и || Сидонъ (сѣр. 143); Патриархъ || Јерусали || Дебертъ (сѣр. 144); Балду || инъ I || Дужде || Ата - ... || отъ Т [ур] кист [анъ] ималъ... || Хасанъ || Саба (сѣр. 145); Имамъ... || Царство || ерусалимско (сѣр. 146); Јоанни [тъ] || и Тем || плари (сѣр. 147); Славя... (сѣр. 149); Руссія (сѣр. 150); Пвви [с] лав... (сѣр. 151); Фридрихъ Барбаросъ (сѣр. 152); Фридерикъ (сѣр. 156); Фран || ци (сѣр. 157); Аггл [ія] (сѣр. 161); кресто || носны во || ины (сѣр. 169); Еіубъ (сѣр. 170); Иноценті (сѣр. 179); Срби (сѣр. 182); Бела (сѣр. 183); Нова дър || жава Бол - || гарска (сѣр. 184); Ерикъ Дандолъ (сѣр. 184); Отонъ Деларохии (сѣр. 188); Болгар || скій || Царъ

(сѵр. 188); *Јоанѡ* || *Асенѡ* || *царѡ Бол* – || *гарски* (сѵр. 190); *Самани* || *Чингизханѡ* (сѵр. 196); *чукли* || *чинѡ* || *златни* || *народѡ* (сѵр. 197); *Папа и Фри* – || *дерикѡ* (сѵр. 204); || *Ерто* [грулѡ] || *Османѡ* (сѵр. 295); *Болгарѡ* || *Амур – Бегѡ* || *династія* || *Ауди-нска* (сѵр. 298).

127. Περὶ Ἑλληνικῆς συντάξεως, πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλλ. σχολείων καὶ γυμνασίων, Ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως. Ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου, ... περίοδος πρώτη. Ἐκδοσις τετάρτη ἐπιδιορθωμένη καὶ ἐπιρὺξημένη. Ἐν Ἀθήναις, τύποις καὶ ἀναλωμασί Σ. Κ. Βλαστοῦ. 1853.

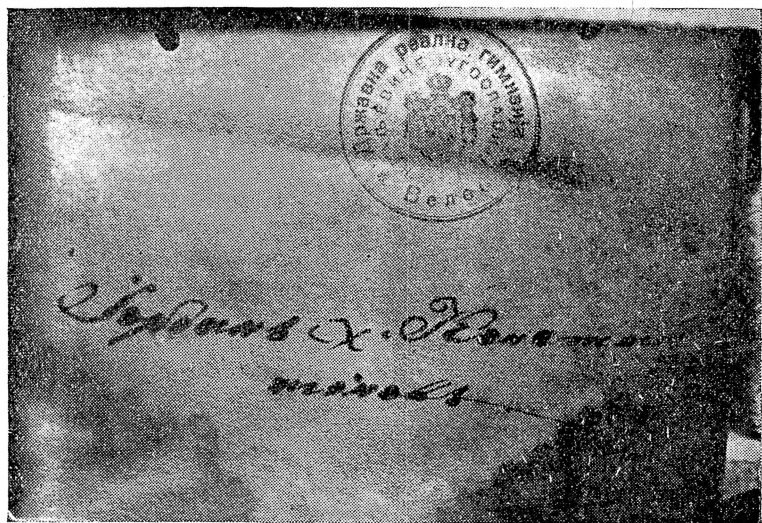
Стр. α—ή+1—224. Размер 15.5×23.5 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 23, 105, 113 и 221 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу —“

128. Ἀνασκευὴ τῆς συνοδικῆς ἐγκυκλίου Ἀνθίμου τοῦ σχιματικοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Λ. Ψυλλιάκου καὶ Λ. Ρουσσέν. 1855.

2 листа + стр. 14—256. Размер 13×20 см. Подврзија од мек картон.

На преднасловниот лист има потпис со модро мастило: *Јорданѡ Х. Констан* || *тиновѡ*,

Сл. 15. Потпис на Цинот

На насловниот лист има записка со молив:
За любопитство || получилъ сѣю кни — || гу отъ Ермено —
Като — ликовъ Ј. Х. Констан || тѣновъ.

Сл. 16. Дел од насловната страна со записка и потпис на Цинот

На истиот лист и на првата корица има записка со мастило „Бр. 226“.

На стр. 100 има ракописна маргинална белешка со молив:
Јоаннъ || Постникъ || 600.

На стр. 101 има ракописна маргинална белешка со молив:
Отъ Фо — тѣа до || руларъ || 17„.

На првата корица, на преднасловниот лист, на насловниот лист и на стр. 163 и 231 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и „ Државна реална гимназија — Велес —“.

129. Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Συνταχθεῖσα μὲν ὑπὸ Γ. Γενναδίου, κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τοῦ κράτους. Ἐκδοθεῖσα δὲ τὸ τρίτον στερεοτύπως. Ἐν Ἀθήναις. 1856.

Стр. 3—140. Размер 14×21 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 93 и 140 има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија — Велес —“.

130. Ἐπιστολάριον, ἦτοι ὑποδείγματα διαφορῶν ἐπιστολῶν Συνταχθὲν μὲν ὑπὸ Γρ. Παλαιολόγου, βελτιωθὲν δὲ καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν δαπάναις Ἀνδρέου Κορομηλά. Ἐν Ἀθῆναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά. 1856.

1 лист + стр. 1—154. Размер 15.5×25 см. Неподврзана.

На насловниот лист и на стр. 73 и 149 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

131. Συμεῶν ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τὰ ἅπαντα εἰς ἕξ μέρη διαιρεθέντα ἐν οἷς περιέχονται διάλογοι ἐκκλησιαστικοὶ ἀρχιερέως καὶ κληρικοῦ κατὰ πασῶν τῶν αἰρέσεων, περὶ τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, περὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν, καὶ μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας περὶ τοῦ Θεοῦ Ναοῦ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων, καὶ περὶ τῆς Θείας Μυσταγωγίας. Ἐκδεις ἐτι ἀκριβεστάτη τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου, ἀποκρίσεις τε πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ μητροπολίτου τῆς Πενταπόλεως κύρ Γαβριήλ. Ἐν οἷς προσετέθη ἡ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Μάρκου εὐγενικοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου, ἐξήγησις τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας καὶ τῆς Διδασκαλίας πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς διακόνους περὶ τοῦ πῶς δεῖ διορθοῦν τὰ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ ἐξ ἀπροσεξίας συμβαίοντα. Ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν καθομιλουμένην μετενεχθέντα Ἑλληνίδα φωνὴν πρὸς ψυχωφελῆ χρῆσιν τῶν εὐλαβῶν ὀρθοδόξων ἱερέων καὶ λαϊκῶν ἐκδίδεται ἐγκρίσει τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δαπάνη καὶ ἐπιμελείᾳ Στεφάνου Κ. Σκαδάρου τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθῆναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰω. Ἀγγελοπούλου. 1857.

Стр. 4 листа + 1—392. Размер 23×29.5 см. Подврзија картонена со платно на грбот, кое е уништено од влага.

На насловниот лист има ракописна белешка: *Купилъ Јординъ || X. Константиновъ || за 40 гроша || въ Аудинъ.*

Има печат „Државна реална гимназија — Велес — Краљевина Југославија —“ на насловниот лист и на стр. 53, 153, 337, 361 и 392.

На преднасловниот лист ги има следните записки со мастило:

}⁸⁵² года Велесъ : 22 Ноемврју ~ · } = || Утай иста Година Даскалз € билз Димитрѣи || Њлѣвз Пешовѣѣз [или Пешовиѣѣз] ~ отз Тиквешз — || Азз Даскалз Димитрѣи Јлѣвз || Пешовиѣѣз отз Тиквешз ||

Во долниот дел на листот пишува.

}⁸⁵⁷ : Года а: Мартъ: || €пнтропз € станалз отз тая иста Година пнтропз: || Констанинз Тр: Пзльковиѣѣз слджилз € = || до: 1859: Година · || Азз х Јордъвз Д: Пзльковиѣѣз || € писалз тѣс писменца тѣка.

132. Ἐορτολόγιον περιέχον τὰ δοξαστικά ἀπολυτικά καὶ κοντάκια τῶν ἑορταζομένων ἁγίων, καὶ τῶν ἑορτῶν τοῦ τριωδίου καὶ πεντηκοσταρίου τὰ δοξαστικά καὶ ἀπολυτικά τῆς ὀκτωήχου τὰ ἑωθινὰ καὶ εὐλογητάρια τὸν πρῶτον παρακλητικὸν κανόνα τῆς Θεοτόκου τὸν ἐπὶ ἐξομολογήσει ἁμαρτωλοῦ καὶ τὸν μικρὸν ἁγιασμόν μεθ' ὅσης πλείστης ἐπιμελείας ἀναθεωρηθὲν καὶ ἐπιδιορθωθὲν. Ἐκδοσις πρώτη. Ἐν Βενετία ἐκ τῆς ἑλλην. τυπογραφ. τοῦ Φοίνικος 1857.

Стр. 3—292. Размер 12 × 18.3 см. Подврзија мека од кожа.

На насловниот лист има гимназиски печат како горе.

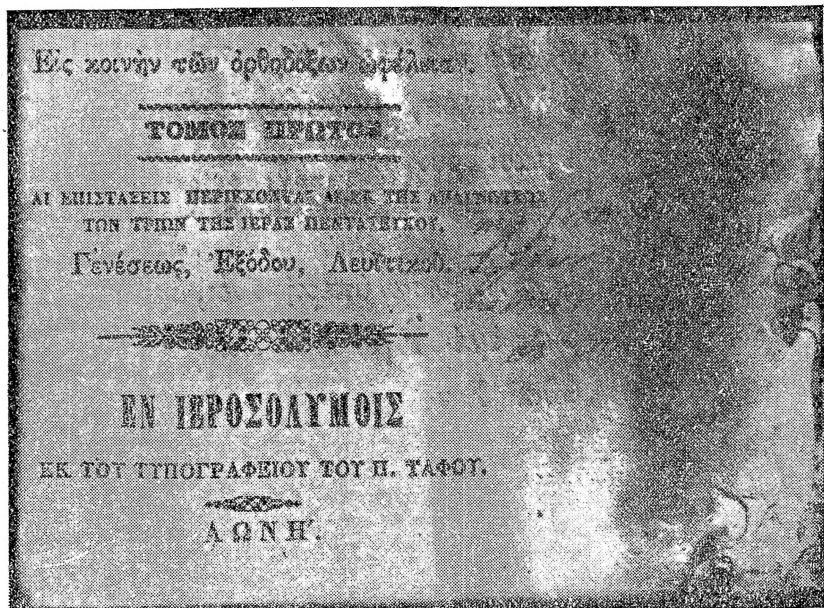
133. Ἀδολεσχία Φιλόθεος ἦτοι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἱερᾶς Μωσαϊκῆς πεντατεύχου βιβλίου ἐπιστάσεις ψυχωφελεῖς τε καὶ σωτηριάδεις ὑπὸ τοῦ αἰοδίου ἀρχιεπισκόπου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως. Ἐκδοθεῖσα μὲν τὸ πρῶτον φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῆς ἀεμνήστου ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμαδῶν.

Νῦν δὲ τὸ δεῦτερον μετατυποθεῖσα κελεύσει τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Κυρίλλου εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων ἀφέλειαν. Τόμος πρῶτος. Ἐν ὧ αἱ ἐπιστάσεις περιέχονται αἱ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν τριῶν τῆς ἱερᾶς πεντατεύχου, γενέσεως, ἐξόδου, λευϊτικοῦ. Ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Π. Τάφου. ΑΩΝΗ'. (1858).

Два дела подврзани во една книга со стр. I—XII + 3—43 + I—XVI + 1—488 + I—IV + 1—408. Размер 24.5 × 15.5 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа со натпис: Ἀδολεσχία Φιλόθεος Τόμος 1—2.

На насловниот лист има записка со мастило „Бр. 232“ а на насловниот лист и на стр. 3, 111, 43 и 395 има печат со текст: „Српска краљевска гимназија у Велесу“. Во долниот дел, десно, на насловната страница има ракописна белешка

со црн молив: Трудно получилъ || Јорданъ Х. Констан || тинѡвъ
за 80 гроша || въ Айдинъ ||| .

Сл. 17 Дел од насловната страница со записка од Цинот.

Листовите на стр. 1—2, 15—16, 191—195 и 45—51 се скинати. На стр. 408 има записка со црн молив:

Милан Стефановић III год. Богослов.

Оваа книга, за разлика од другите, преполна е со маргинални ракописни белешки со молив, како:

слово рече (стр. 3); тма и светъ (стр. 7); слонце, луна и звѣздъ (с. 9); светили церковни (с. 11); различие между челоѡцимъ (сл. 13); челоѡткъ безъ дѡло, челоѡткъ мѡршѡвъ (сл. 14); Бежи отъ приклученiя кой биватъ причина греху (с. 17); Тлятъ обичай благо, отъ бесъди зло (с. 17); Мнозина желатъ да иматъ и други собщени и сокричастни въ своите си грехове (с. 18); Откритiе душевномъ очими естъ совѣстъ (с. 19); Добротворства несовершенся принесенiя твои и жертва твоя неприемлена (с. 24); грехъ е отъ само себе наказанiе тому же грешитъ (сл. 25); Много има каиноподобни (с. 27); Отъ Бога отдалеченъ мучение тягчайше (с. 29); Отъ другога злобата не прикачава (?) да будатъ и дуги злобливи (с. 30); добродѣтель природителевъ работа полезнѣйшая чадомъ (с. 32); удобъ се испорчува, мучно се оправува (с. 35); пiянство обнажува душата (с. 37); За родителите чадата се мучатъ

(с. 38), есогласіе производѣ е бѣсотѣ, и опустошеніи (с. 39); Богѣ е Долготерпеливѣ (с. 44); Безѣ Божіе просвѣщеніе и дѣйствіе слепѣ е человекѣ за да намѣри доброто и немощентѣ вѣ оправленіе (с. 70); Слава вѣшнихѣ Богу и на земли мирѣ вѣ человекѣхѣ благоволенемѣ (с. 76); Дума блага творящаго е готова (с. 78); вкусите и видите, яко благѣ Господѣ (с. 102); Помощѣ отѣ Бога (с. 123); Надежда кѣ Богу (с. 133); Истукантѣ те (Идолите) са криени подѣ Теревинтитѣ (с. 146); За безбройните муку, Богѣ даде му (с. 158); добрина до цареви престолѣ да се возвиши (с. 159); ище бо и пойдѣ по средѣ стѣно смертнѣхѣ тѣ же со мною се и Господи (с. 159); Пріятели те скоро забораваѣтѣ пріятеля си (с. 163); завѣщанія политическа (с. 166); судіи и властель (с. 167); милостія (с. 176); Злощастіята обрацаѣтѣ Богѣ на добро щастіе (с. 187); Ище бо и пойдѣ посреде стѣла смертнѣхѣ неубогоя зла (с. 190); Неблагодарноста нема очи да види и ушѣ за да слуша и умѣ за да размысли (с. 211); Несмыслентѣ советѣ Фараоновѣ (с. 211); Человѣческа сила нищо не е предѣ Божія та сила (с. 216); Мыслентѣ Фараонѣ г. е. дѣволѣ (с. 219); Гдѣ вселюся отѣ Духа твоего, и отѣ лица твоего гдѣ скрѣюся (с. 226); Има да го ожесточи сѣ чудеса (с. 251); Богѣ защо го ожесточи Фараона? (с. 252); Кой повече согрѣши Ева и Фараонѣ? (с. 259); Плева калѣ плитари (с. 261); Чудесата Божіи сѣ истинѣ и дѣйствиелнѣ (с. 265); Не злото Моисеово пояде жезлита на волхвите (с. 268); Богѣ кого люби гдѣ да е ще го чува отѣ зла (с. 270); вѣликий Богѣ е защитителѣ (с. 271); Отѣ нечестиваго приношенія Богу пріятни ли сѣтѣ? (с. 273—274); Молитва смиренная (с. 275); Прво кой влезе вѣ гршкомо Море вопросѣ? (с. 277); Мерра г. е. Гъркостѣ (с. 282); Древо нареченое Аделфа (с. 285); Богѣ дарува велика, иска малечка отѣ човека (с. 290); сребролюбцы и грабители (с. 294); святая Праздниковѣ (с. 297); св. Праздницы (с. 299); несмыслентѣ и неблагодарентѣ (с. 303); неблагодарный и несмыслентѣ (с. 303); познавай стѣжавшаго, и Ослелѣ Ясли Господа свояго (с. 304); Жезія наказанія (с. 304); велико несмысленіе, крайно неблагодарніе человекѣско кам Бога своего (с. 306); местопрекраніе (с. 307); молитва (с. 308); Мудры и разумнѣ и слуша советѣ полезни (с. 310); чистота (с. 313); наказаніе Божіе 40 години (с. 315); страхѣ (с. 324); гласѣ Божіи (с. 325); невѣріе Јудейско (с. 326); Монаховѣ (с. 331); свята цѣрковѣ сѣ каква душа ходитѣ (с. 334); црковныхѣ плодовѣ (с. 335); святая цѣрковѣ (с. 337); Велико бreme и тягостѣ е священникѣ — ат (с. 339); св. Пости г. е. Дідрихи (с. 343); Отѣ Бога всякѣ дарѣ совершенѣ, свше снисходитѣ (с. 349); створителѣ Боговѣ (с. 351); Невоздержаніе (с. 353); не сѣтѣ людіе Божіи (с. 355); Велика е на Молитвата силата (с. 356); Богѣ Благѣ (с. 360); Соразмѣрностѣ на двете плочи (с. 364); Милостинѣ за црквы и манастире (с. 371); творити же и учити (с. 373); тайная трапеза (с. 380);

Огинь сходящъ снеба (с. 383); Авель (с. 384); святициците въ время смерти не треба да плачат и жалат (с. 387); и проказа душевна (с. 391); проказа душевна (с. 392); злословіе ближнему (с. 402); Судія не треба да прегледува на лица (с. 405); Обличия обличи (с. 410); Содоми кой сутъ? (с. 417); Честь старѣйшиимъ (с. 418); честь старцу (с. 420); Непорочны да са защо съ порокъ священникъ не бива (с. 421); що са принесува Богу даръ тебе да е непороченъ (с. 426); светила Добротворенія (с. 428); 1 масло добротворенія (с. 429); 2 святило хрстіянинъ т. е. святильникъ (с. 429); Буди имя Господне благословенно отъ нынѣ и до вѣка (с. 430); Хули на Бога (с. 434); Хулу къ Богу (с. 435); за ради св. праздницы, и како стойме въ св. црква (с. 448); субботы (с. 452); страхъ и порибоженіе Евреовъ на вѣки (с. 453); Тежко и горко на тѣя кой влезувагъ въ св. Олтар що не са свещеницы (стр. 7); нечисти не тебе да приближавагъ до Божественны вещи (с. 8); стъны свиднїя от открывається въ облакъ храма вѣры (с. 11); вѣра (с. 12); Труби са св. Книгы (с. 14); две трубы Мойсеевы (с. 15); алегоріе (с. 15); седмъ труды Иисусъ Навиновы (с. 15); несмысленный Еврейнъ повече обыча пра (с. 19); Повече челоувкъ желеа онова коего го шкоди (с. 24); гробъ пожеланія (с. 26); гробови пожеланя (с. 26); у невѣсти язычниковъ съ св. црква (с. 30); Отче отпусти имъ невѣдѣтъ що творятъ (с. 31); три мужіе и три жены значителны (с. 31); найпрво пререче Маріамъ (с. 35); Избиранъ Епископъ и свещеникъ (с. 41); отъ плоди дровъ и отъ древа предѣлъ познаится (с. 42); исполиновъ (с. 44); Енаковы сынове (с. 44); скачка сердечна (с. 44); боются отъ хананеевъ отъ Бога не боются (с. 51); пререкатели не ще видатъ земли обѣтованной (с. 52); Делятъ пререкакия сотворити (с. 52); секоха го, даже до Ерманъ (с. 58); нека внимае всякъ вѣрны (с. 71); знаковы памятности (с. 62); 1 каціте що носеха огинъ (с. 63); 2 жезлото Ароново (с. 63); 3 Богописаныте скрижаси (с. 63); за свой Интересъ ревновале пр. (с. 67); прегрешеніе Мойсеово и Аароново (с. 76); Едомъ сродникъ Евреовъ (с. 80); Эміи Медяни (с. 83); праотеческій грехъ (с. 84); Валаамъ волфъ, не будучи благочестивъ, быва примѣръ въ благочестивите благочестіе (с. 92); славолубіе и сребролюбіе немаютъ Богъ (с. 96); Богъ що иска това и быва (с. 98); Защо ме удараш три пути (с. 99); неразсуждава нечестивый и злощастный Валакъ защо истинный Богъ е вездъсущый и всегда той (с. 104); икона (с. 105); вселукавый волхвъ Валаамъ (с. 110); любовь Мойсеова камъ Братя свои (с. 119); отъ горы Нававъ (с. 119); и Валаамъ подъ остри мечъ паде (с. 125); Где вси совокупно се трудатъ тамо и Ты (с. 128); Лекедемоне ся родъ Еврейски (с. 130); Шестъ градовъ прибльжища (с. 134); градовъ прибльгателны (с. 137); Великий архіереа хрстіосъ (с. 138); разрѣшеніе и прощеніе греховъ (с. 139);

Избраніе Достойны началницы (с. 145); Судія на земли подобенъ е какъ намѣстникъ Божій (с. 146); Адимъ и Ява [Адам и Ева] наложиха другему тяготи (с. 148); премудростъ прости (с. 152); Гласъ Господень страшенъ (с. 154); Вѣра безъ дѣлъ есть мертва (с. 158); Любовь къ Богу (с. 160); въ единаго въ Бога нашего, и въ Него токмо можеме се ползуваѣ (с. 161); Родители сѣ първи тѣлкователи и учители на сущи свои чада (с. 165); Не се оженуй сѣ ино (с. 166); вѣрна жена, да не после си изгубишъ вѣрата (с. 167); Отецъ небесный кого любитъ наказуетъ (с. 171); Нищо не може самъ себе человекъ безъ вышняго путеводителя и силнаго (с. 172); Колкото добрини приимува человекъ въ себе си и испращатъ чрезъ Божія милость (с. 175); Древо Богу любовь приноситъ плодъ въ Божія те заповѣди (с. 180); Гиразинъ гори благослове . . . Гевалъ гора проклятіе (с. 181); поклоненіе Отцу Духомъ и истинною (с. 188); вопросъ (с. 202); лжеимостинъ (с. 204); немилостиво милостинъ (с. 210); Приношеніе Хрїстіанское (с. 212); кой е праведный неправедный и кой е праведнї праведно? (с. 213); свидѣтель (с. 219); царство мое нѣстъ отъ Мїра сего (с. 223); Градовъ прибѣжища (с. 226); Мала варошъ много цркви (с. 227); За иноковъ (с. 232); Проповѣданіе на св. высница (с. 247); обручница (с. 251); Объ лихви (с. 263); Молитвы (с. 267); вина и хрїстянине (с. 269); 40 язвы безъ една (с. 274); 40 язвы безъ една (с. 276); каменъ означенія (с. 294); Гаризимъ гора благословеніе. Гевалъ гора проклятіе (с. 295); Гаразимъ б. колена. Гевалъ б колена (с. 296); Идолъ (с. 299); Сокрѣены Идолы въ Сикимъ (с. 300); Проклятъ който безчести Отца и Матерь свой (с. 301); Пришелцы (с. 304); Отъ нищо человекъ да се не бой, кога е Богъ сѣ него (с. 321); Не остава Богъ человекъ ако человекъ не остави перво Бога (с. 323); Глаголы, и слыши земле глаголы моя (с. 332); Наказаніе Мойсево (с. 334); Перипагетицы (с. 346); стойци (с. 347); Плагонъ (с. 347); въ каковъ народъ? въ народъ жестоко-вратенъ и невѣренъ, каквото ся Еврейте (с. 374).

134. 'Ιστορικὰ πρᾶγματεια ὑπὸ Κ. Παλαρρηγοπόβλου. Μέρος Α'. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Λαζάρου Δ. Βιλάρῃ. 1858.

Стр. α—ε + 1—373. Размер 13×21 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа (оштетена од влага).

На насловниот лист ги има следните записки направени со молив:

Купилъ за 30,, гроша || Јорданъ Х. Константиновъ || въ Смирна

и малку подолу:

Јорданъ Х. Константиновъ || въ А [ѣд] инъ въ || заточеніе || [к] упилъ || за 30 гр. [оша].

На стр. 252 има маргинална ракописна записка со молив: *Симе* — || *онѝ царѝ* || *Болар* — || *скѝй*.

На стр. 49, 137, 189, 157 и 369 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

135. Ὁ ἑναστρος οὐρανὸς ἦτοι ἐχειρίδιον πρακτικῆς ἀστρονομίας, συνταχθὲν ἐπὶ τῆ βάσει πολλῶν νεωτέρων || Εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Ραλτάρχου. Δαπάναις Γ. Ζαρίφη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ... 1864.

Стр. 6 нумерирани + 1—160. Размер 13.2×21 см.

На насловниот лист, во долниот негов дел, има потпис со црн молив преку целиот лист: *Јорданѝ Х. Константиновѝ*.

Во книгата има многубројни маргинални ракописни записки, кои до голема степен се уништени со това што маргиналните бели полиња се скусени и по таков начин маргиналните записки се отсечени и оштетени. Еве некои маргинални белешки, макар и оштетени: *Небеса по ... вѝдаотѝ с ...* ву *Божию* (стр. 1); *Онѝ е распротрелѝ небеса како | платно | и распи ... |* ги како | *чадарѝ за | станѝ* (с. 13); *Много обите | ли вѝ отца | ... са .* (с. 14); *вѝ Домотѝ | отца мое ... много оборѝ ...* (с. 15); *Солнцето | е 1,385,462 пу | ти повелико | отѝ земљата* (с. 17); ... *една яко ры- | ... одѝя ... | ... гора ста- | ... тѝ воду* (с. 22); *Ако бы мо- | гли да ле- | таме ка- | ко молниѝ* (с. 23); *На всяка | минута | по 4 „милионѝ | ... левы* (с. 24); *Да положи- | ме цифри | отѝ Царигр ... [адѝ] до Бечѝ || Има уголи | отѝ една звѝз- | зда до друга | и е таква темнота хи- | лядо пути | по темна | отѝ нашата* (с. 25); *Между звѝ- | здыте е на- | шата земля | колко зрн- | це песочно* (с. 27); *34 Милiony* (с. 28); *едно зрнце | песочно* (с. 29); *Плiады- | те* (с. 32); *отстоява | Алкионѝ || има бр- | зина 8 ге | ографиче- | ски м. вѝ единѝ сек. || собраніе звѝзд | ное Плiаде || Млечный | путь* (с. 33); *отѝ звѝзда | Алкионѝ | до насѝ* (с. 34); *Луну и звѝ- | зды ... основалѝ ... || Неприклонителя | вѝ пѝкѝ вѝкы || Алкионѝ | [в]лече солн- | цето. —* (с. 36); *Цилиндри- | чески си ... || какѝ | ?* (с. 37); ... *по числу | ... утварѝ свои, и вся | по имени | призоветѝ | отѝ мно- | гия сла- | вы* (с. 40); 1026 (с. 41); 18 први | 68 втори | 5000 мест ... | величи ... || Творят ... | Плiады ... (с. 43); 60 на севера (с. 44); *отѝ 7 „най | светли зве | зды || Ромбовидѝ* (с. 45); *Аголѝ || Плiада || четверо | уголно || отѝ по | лярната | звѝзда* (с. 46); *по правата | линiя || четверо- | плешатѝ | крестѝ* (с. 47); *Много со ... | вена сугѝ вящ ... | 5 силѝ малая бо ... | дѝхамѝ дѝ ... | его* (с. 49); *млечный | путь —* (с. 50); *Ермелѝ* (с. 51); *Да будутѝ | светила на тверди не | бесни | звѝзди же возсе- | яши вѝ ... | своихѝ* (с. 52); *лабудѝ 9 || лира || вѝ растоя ... | и 18 секун ...* (с. 53); *Сириусѝ || Орионѝ || Коза* (с. 54); *Персеусѝ || Фале[усѝ] || Херку[лесѝ]* (с. 55); *времен | ны звѝзды || на касіо- | па || Смокѝ*

|| Творяи велія и | неисльдованная, | славноя же и израдная...
 (с. 56); Двойно || въ расто | яніе 58 м. (с. 57); Касты | и близ-
 нецъ : 50 — (с. 58); Венъ Ве- | реники | Ракъ (с. 60); и свѣтъ его
 на | крылу земли (с. 63); Распротер... | е отъ онаденъ | Мер-
 куриѧ и | Венера (с. 64); На Сатурнъ (с. 65); Аероли... (с. 67);
 въ Мекси | ка (с. 68); отъ 74 „почти пла | неты (с. 71); първы
 редъ || близъ до насъ || 5, „ мил. левы || Посидонъ || 200,000,000
 (с. 72); расто- | янія на | планеты | ть (с. 73); Едно Гюле | да
 тѣрчи | навлака | секунди | по 600 сто | пы (с. 74); Огромнос |
 свѣта | 1,385,462. || 1,300 годи | ны — (с. 75); Дирки | велики |
 колко Евро- | па, Азія и | Африка || засъненія (с. 76); Г. Пулктъ
 | каде жежти- | нага на солн- | цето да прои | сходи 1200° ||
 000,003 || 90 стопы || дълбоко (с. 77); Най | велика | горещина се |
 ... ходы въ черве- | нилото || равно (с. 78); 500,000,000 (с. 82);
 три пу- | ти по т... жка е от | мамазата | ... нашата | ... мла ||
 възприему... | седмъ путъ | повече | же... (с. 85); до толко | е
 гъста (с. 86); 48° степ... || светоносец... | Деницы и... (с. 87);
 отемната | ... прина е | вртена къмъ || землята. (с. 88); преходъ
 | Венеринъ || видатъ | тая пла... | та е свер (с. 89); Деблината |
 и е 16,000 „ Нози (с. 90); въ 12 „ часа (с. 92); Равноден — | ствен-
 никъ || тропикъ | на Рака || Зимно слнц... | стояніе || тропикъ |
 Козерога || въ лътно | ... нце стоя... || клатеніет... на... || отъ
 3. мѣс... | даже б, бы | ... (с. 93); сопутникъ | на луната (с. 94);
 Сто пут... | побрзе тр... | 900 ст... | фѣриѧ || Петъ пут... |
 колкото... | сто отъ... | луната (с. 105); тридесетъ (с. 106); м.
 50.000 || раз. 2,800... (с. 107); Метеоры | ... са раз — | ... ля-
 ватъ | ... след — || три во | ... хобразны | ... щества (с. 118);
 Атмосфе | рата е об — | разъна | подо | біе Океана (с. 119); по-
 врхность | има $\frac{1}{4}$ — || може да | обколи 10, пути на — | шага
 пла | нега и | т. д. (с. 131); лицето | на луна | та? || горите | въ
 луна | та у виси | на (с. 132); періодиче — | ско ходенъ || лун-
 ныйъ | месецъ | или лъ — | то отъ | 354 д. 8, ч. 48 м. 36 с. (с. 135);
 лунага | дѣйствиу — | ва надъ | поврхно | стѣта | земна (с. 136);
 простра | ны са отъ | 30, до 50 | и 70 м. (с. 138); отъ хрис — | та
 до сега | се явиха | 500 „ почти | комети (с. 141); 60 г. пре | Христа
 (с. 142); По Јосифа | Флавіѧ | 70 пре Х. (с. 144); изискава | 50,000
 год. (с. 145); хаосъ (смрѣъ) (с. 148); после сто | милионы || въ-
 кове (с. 149); Ако коя | комета | се удри съ на — | шата зем — |
 ля (с. 152);

136. Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδείας περιέχον τὰ κυριώτερα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Συγγραφὴν μὲν γαλλιστὶ ὑπὸ ἐταιρίας σοφῶν ἀνδρῶν καὶ τῆ ἐπιστασίᾳ τοῦ ἱπλότου D'Arteau ἐκδοθῆν, μεταφρασθῆν δὲ κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Π. Γερακάκη. Καὶ ἐκδοθῆν ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἱεροδιδασκάλου Παρθενίου Καισαρέως, τόμος τέταρτος. Ἐν Σμύρνῃ, 1864.

Стр. 3—511. Размер 14×21 см. Подврзија од картон (втората корица е изгубена).

На корицата, на насловниот лист и на стр. 9, 103, 183, 493 и 511 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

137. Ἐγχειρίδιον ὑγιεινῆς πρὸς χρῆσιν ἐκάστου ὑπὸ Δημητρίου Γ. Τσιαχτσίρη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τύποις Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος. 1870.

Стр. α—ζ' + 9—186. Размер 18×25.7 см. Неподврзана.

На предната корица, на двата преднасловни листа и на насловниот лист има печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

На насловниот лист има потпис:

Константиновъ

Над потписот имало ракописна записка со молив, но таа е избришана и неможе да се прочете.

Во книгата има многубројни ракописни маргинални записки со молив, како: *За вкушение — || то храната (стр. 16); за месото || и произрасти — || телнытъ я — || стія св. отць (с. 48); въ дубрав — || но мѣсто || Дрevesа || воздухъ (с. 68); тутунъ (с. 70); найводеній || и найсухий (с. 74); человекъ жи || ви найжешко || 45° и найсту — || дено 23° (с. 77); отъ 30° || и 35° с. и км. (с. 78); распрости — || ра се отъ 68 с. и км. || средна тем || пература (с. 79); темпера || тура || отъ 30°—60° || и к. м. (с. 80); за краго обращеніето || на кровъта || срдцето (с. 96); умноженіе || и изятіе || на умныте || силы (с. 100).*

138. Ἀντίρρησις εἰς τὸ ἐπιστολιμαῖον ὑπόμνημα τοῦ πατρι-
αρχείου. Ἡ ἀπολογία τῶν ὀρθοδόξων Βουλγάρων πρὸς τοὺς ὀμο-
δόξους αὐτῶν χριστιανούς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τύποις Κ. Πλη-
θωνίδου. 1871.

Стр. 5—64 (без крај). Размер 14×21 см. Неподврзана.

На првата корица и на насловниот лист има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“.

139. Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη, σύγγραμμα περιοδικὸν νοέμβριος 1870 — ὀκτώβριος 1871. (Грчко списание).

Стр. 1 - 468. Размер 17×25 см. Подврзија од картон, на грбот од кожа.

На стр. 1, 95, 203, 335, 410 и 468 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија — у Велесу —“ и „Државна реална гимназија — Велес —“.

На првиот насловен лист има записка со мастило „Бр. 192“.

140. Ἑρμηνεῖα συνοπτικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ τῶν εὐαγγελίων μετὰ προλεγομένων περὶ γνησιότητος, αὐθεντίας, θεοπνεύστου γλώσσης, ἐποχῆς αὐτῶν, κτλ. || μετ' εἰκονογραφιών, γεωγραφικῶν χαρτῶν καὶ πανομοιούτων χειρογράφων. Τόμος Α'. εὐαγγέλια κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον. Ἐν Ἀθήναις, 1872.

12 листа + стр. 1 - 384. Размер 14.5×22 см. Неподврзана.

На двете корици и на стр. 9, 57, 121, 185, 201, 265, 329, 337, 381 и 384 има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија — Велес —“.

141. Κατήχησις ἱερὰ. Ἦτοι, τῆς θείας, καὶ ἱερᾶς λειτουργίας ἐξήγησις. Καὶ ἐξέτασις τῶν χειροτονουμένων. Ὁμοῦ καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων. Πρὸς ὠφέλειαν τῶν πιστῶν τὰ μάλιστα συντεινόντων. Ἐκδοθέντα προστάζει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ παναιδευματοῦ κυρίου, κυρίου Χριστοδοῦλου Κερκύρας μεγίστου πρωτοπαπᾶ, καὶ προέδρου. Παρὰ δὲ Νικολάου Βούλγαρι τοῦ ἀδελφοῦ. Κριτοῦ τῆς πολιτείας, Ἰατροῦ, φιλοσόφου, Συντεθέντα ὁμοῦ, καὶ ἀφιερωθέντα τῷ πανεντιμοτάτῳ, καὶ εὐφροσύνῳ ἀρχοντι: Λέοντι Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐνετίησιν, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας, ΑΧΠΑ' [1681].

7 листа + стр. 1 - 218 + 13 листа Πίναξ Размер 15.5×21.8 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На преднасловниот бел лист има ракописна записка со црвено мастило на грчки, која не може да се прочете.

Потова со молив:

Јорданъ Х. Констанъ и по него со модро мастило:

*Возносяиія смирится
смиряиъ возносится.*

На насловниот лист горе има записка со модро мастило „Бр. 240“ а во долниот дел е напишано со модро мастило:

Јорданъ Х. Констан — || тѣновъ чин — траиковъ. || а под
това, во целата должина на листот: Јорданъ Х. Константиновъ

Сл. 18. Дел од насловната страница со потписи на Џинот.

Во книгата има многу маргинални белешки со молив, како: Омыва | нѣ руцѣ || Исаія | проро | кѣ || Архан — | гелѣ (стр. 41); Рождене | витле | емѣ || просфора — | та е св. Бого | родица | Печатѣ | Христосѣ | свяще | никѣ | св. Духѣ | Діако | но св. | Архан | гелѣ Гавра | илѣ (с. 42); Јереми | проро | кѣ. (с. 43); Три — | чисти — | служит | лно ... (с. 45); Знамене | образи | пресвя | тья Бо | города | цы (с. 48); Тайнѣ (с. 50); Кадил | лници (с. 51); Анти | фоны (с. 71); Псалмы (с. 72); Тропа | рите | потще | ся съ бла | женыте | са тре | тия пѣ | сны || свѣтая | служба | се служы | на при | часн | день (с. 72); Егип — | тьяны | Халдея || умѣ слави | и хотѣ | ніе (с. 80); за свѣ | тия цр | кви (с. 125); за свѣ | тие | креще | ніе (с. 126); за воскре — | сеніето | на вто — | рое при — | шест | віе Хри | стово (с. 127); Деветѣ | симво — | ра про — | стреха | Аріаны | те. Но | неимѣ | захва — | тиха огневы (с. 128); Дикти- | ха, отѣ || Птисо, || т. е. Да — | плано (с. 167).

Оштетена книга (без првата корица, насловниот лист и првите листови од содржанието). Горейспишаното заглавие се чете на грбот на книгата.

1 лист од содржанието + стр. 1 - 92, 99 - 324 (изгубени се стр. 92 - 99). Размер 13×21. Подврзија од кожа (првата корица е изгубена).

143. Ἐπιτομή τῆς ἱεροκοσμικῆς ἱστορίας... [P]

Оштетена книга, на која насловниот лист е изгубен, та точното заглавие не може да се утврди.

8 листа + стр. 1 - 448. Размер 15.5×21.6 см. Подврзијата целата е од кожа.

144. Συνοπτικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος...

Оштетена книга (без почеток и крај). Стр. 1—464. Размер 13×19.5 см. Била подврзана, но кориците се изгубени. Горното заглавие се утврди од текстот во првиот запазен лист.

145. Λεξικὸν Ἑγκυκλοπ.

Оштетен речник (без насловниот и првите два листа и без кориците од подврзијата). Горното испишано заглавие се навоѓа на грбот на подврзијата.

Стр. 3 - 942. Размер 14.5×20 см.

146. Πινακίδες ἢ Νέον ἀλφαβητάριον...

Оштетена грчка книга, без насловен лист.

Стр. 3 - 80. Размер 11×16 см. Подврзија од картон, а на грбот од кожа.

На првиот запазен лист има записка со мастило „Бр. 245“ и два печата од гимназијата во Велес, со веќе спомнатиот текст.

На првата корица однатре има записки:

дара || на Стојана 1: врека || 2: мех 4: ²/₂₀ || дара || на Цветка: 1 врека || 1 мех ²/₂₀ ок || дара || Стоилко 2 бурила || 16: 20.

На првиот бел лист после корицата има записки:

Георѓиј дара 1: ок • 300 ||

Мустава: зех: 1 шише: 100: 50:

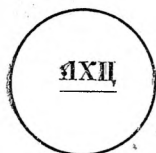
На другата страна од истиот лист има записки:

*Исмаила отъ Дурушово зех: вино: 1; ок || рака Ахмедага
Мушамчалия зехъ: вино || 2: 20.*

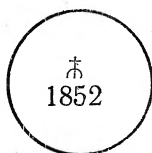
На вториот бел лист има записка:

шо работиме лозята Аргати || д.: 8: п. 4: 32:

На двата бели листа пред задната корица има многу белешки, записки и стари печати. Така, на првиот бел лист има шест печати од три вида:

Сл. 19

Сл. 20

и

Сл. 21

Печатите се примитивни, со црно поле, во кое се врежани бели букви, знакови и цифри.

На вториот бел лист има десет печати од трите вида како на листот пред него. Освен тоа, на тој лист има записка:

Господару || Киръ Лазо || Арсовъ х. Ценовичъ, која покажува дека првиот печат, како и третиот треба да се дешифрираат: *А[рсо] Х[аџи] Ц[еновичъ]* и *Арсо Х. Цен[овичъ]*¹⁾ веруетно татко на споменатиот *Лазо* во записката. Истата записка, покрај други сметки и цифри, се навоѓа и на задната страна на тој лист:

Господару Киръ Лазо || Арсовъ х ц Па ||

На задната корица одвнатре има рисунка, која претставува човек со дигната сабја.

147. Προοίμιον τῆς ζωῆς τῶν ὁσίων πατέρων ὅπου περιέχονται εἰς τὸ Λαυσακὸν...

Оштетена книга без почеток и крај. Горното заглавие се утврдува од првиот запазен лист.

Стр. 1—32 (без крај). Размер 13×19 см. Неподврзана.

148. Ἁγιοσρατάριον μέγα...

Оштетена книга, без почеток. Горното заглавие се утврдува од текстот на стр. 5.

Стр. 3—384. Размер 11.5×17.5 см. Неподврзана.

На стр. 3, 33 и 384 има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија - Велес—“.

¹⁾ Мегу „сотечници“-те (претплатниците) од Велес на Службени еврејско печатено во Аџад [1839] во солунската печатница на Хаџи Папа Теодоси Синаитски, се навоѓа и Јрсенна Х. Цено.

1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920

149. Ἠθικῆς θεολογίας...

Оштетена грчка книга, без почеток и крај. Запазени се само стр. 3—96. Размер 14.5×21.5 см. Неподврзана.

150. [Грчка книга, чието заглавие не е познато].

Стр. у—ιζ' + 1—494 (првите листови се изгубени). Размер 14×22.3 см. Неподврзана.

На првиот запазен лист има етикета со „Бр. 23“, а на самиот лист пишува „285“.

На стр. γ, 41, 137, 313, 425, 483 и 494 има гимназиски печат то текст: „Српска краљевска гимназија—у Велесу—“.

151. [Две оштетени еднакви грчки книги без заглавие].

Стр. 3—96. Размер 14.3×21.5 см. Неподврзани (без насловен лист).

На едниот егземплар има ракописно „Бр. 261“ и гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија—у Велесу“.

152. [Оштетена грчка книга, без заглавие].

Стр. 1-224. Размер 15×23 см. Неподврзана (без насловен лист).

На стр. 1, 57, 153 и 216 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија—у Велесу—“.

153. (Грчко-германски речник). Оштетена книга, без насловен лист.

Стр. 1-672. Размер 9.3×14 см. Подврзија од картон, а на грбот од платно со натпис: Wörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache.

На стр. 1, 97, 164, 305, 367, 409, 461, 525, 619 и 672 има гимназиски печат со текст: „Државна реална гимназија—Велес—“.

III. ЛАТИНСКИ КНИГИ

154. Homeri Ilias ad Codicem vindobonensem graece expressa. Recensuit Franciscus Carolus Alter professor gymnasii vindobonensis. Volumen primum. Viennae, Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern, Sac. Caes. Reg. Aul. Typogr. et Bibliop. M·DCC·LLXXXIX.

Стр. 1-640+9 листа errata. Подврзија од картон, на грбот од кожа, со натпис: Ὅμηρον Ἰλιάς л. р. Размер 13×20 см.

На насловниот лист има два печата со текст: „Државна реална гимназија—Велес...“ и „Српска краљевска гимназија—у Велесу—“.

155. Callimachi Hymni et epigrammata. Nova edito accurata in isim praelectionim academikarum et scholarum. Lipsiae sumtibus J. A. G. Weigelii. 1817.

Стр. V-X+3—50.

Потова:

Anacreontika cum Aliis Lyricis... Lipsiae, 1817.

Стр. V-VIII+1—52.

Потова:

Hesiodi Carmina... Lipsiae, 1818.

Стр. 1-66.

И на крајот:

Sophoclis Tragoediae... Lipsiae, 1825.

Стр. 1-84. Размер 10.5×18 см. Книгата била подврсана, но кориците се изгубени.

На сите насловни листови има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија—у Велесу—“.

IV. ГЕРМАНСКИ КНИГИ

156. Geschichte von Ungarn. Von Ignaz Aurelius Fessler. Zweite vermehrte und verbesserte Auflage, bearbeitet von Ernst Klein. Mit einem Vorwort von Michael Horváth. Dritter Band. Die Zeit der Könige von Matthias I. bis Maximilian 1457-1576 Leipzig F. A. Brockhaus. 1874.

Стр. V-XV+1-663. Размер 14.3×22 см. Подврзија од платно.

На насловниот лист има два гимназиска печата со веќе споменатиот текст.

V. ФРАНЦУСКИ КНИГИ

157. Revue des Deux Mondes, tome seizième—XXIIe année, 1852.

Стр. 1-4+1001—1208. Размер 16×25 см. Неподврсана.

На предната корица и на стр. 1005 има печат со текст: „Заоставштина Вука Ст. Караџића“.

158. Joly: Cours élémentaire de Chimie.

Оштетена книга. Изгубен е првиот дел, до стр. 289.

Стр. 289—580. Размер 12×18.7 см. Неподврсана.

На стр. 289 и 577 има гимназиски печат со текст: „Српска краљевска гимназија—у Велесу—“.

III.

Библиотеката на Џинот претставува предмет со разновидно значење: културно-историско, литературно, филолошко, училишно-просветно, сџилографско и т. н. Таа несомнено докажува дека Јордан Џинот бил вонредно културен и интелектуално издигнат човек со широк и разновиден духовен интерес, а не „конфузан, необраѓен, неуравнотежен самоук онога доба“, како што, сосем погрешно и неправедно, го претставува Јован Хаџи Василевиќ.¹⁾ Џинот, како што тоа јасно го покажува и описот на книгите од неговата библиотека, не е некој „необраѓен“ даскал, ами издигнат интелектуалец и општественик, кој, и покрај своите опширни и солидни знаиња, дури и кога е на заточение („сургун“) во далечна и непозната земја, од своите скромни средства, одвојува големи суми (20, 30, 50, 80 гроша) за да ја купи оваа или онаа книга, да се запознае со овој или оној проблем, да го прошири својот хоризонт, да го обогати својот интелект, што повеќе да се здобие со знаиња и способности за да биде што пополезен на својот народ. Џинот, исто така, не бил „конфузан“ и „неуравнотежен самоук“, затоа што — и тоа од описот на неговата библиотека се гледа — бил прогресивен и високообразован човек, кој, како малцина други учители од времето, не се задоволил со елементарното и едновидното образование што го добил во училиштето, ами тоа знаење го проширувал, го дополнувал, го корегирал со современите просветни и научни постиженија.

Животната цел на Џинот, учител и општественик, се состои во будење и просветување на народот. Но во постигнувањето на таа благородна цел му пречат фанариотите, кои се стремат да ги однародат неговите сограѓани, и општото незнание, во кое се навоѓа народот. И, за да помогне на својот напатен и заостанат народ, со „вѣра и надежда и любовь о челоуѣчество и учителство“, како што вели тој, Џинот влегува во лута борба против тие два непријатела на народот свој — фанариотите и незнанието. Главно средство во таа борба му се училиштето и книгите од кои редовно црпи знаење, вера и сила.

Непосредно после завземањето на Цариград од Муамед II и прогласувањето на Генади Сколари за цариградски патријарх,

¹⁾ Др. Јован Хаџи Василевиќ: **Просветне и политичке прилике љужним срп. областима у XIX веку**. Београд, 1928; стр. 9, т. 6., 91 и сл.

сите Христијани во Отоманската империја потпаднале под политичка турска власт и, без оглед на нивната народност, под општото име „рум милети“, под духовната власт на Фенер. Фактот дека турската власт ги сметала сите Христијани во својата империја како една национална целокупност или како верска заедница на „урумите“,¹⁾ е фатален за Славјаните во Отоманската империја, затоа што тие, во верско па и во национално отношение, пред турските власти биле претставувани од Грците, од грчката црквена хиерархија, која на секој начин гледала да ги отстрани од јавниот живот, духовно да ги потчини, па дури и да ги однароди. По таков начин, Славјаните во Отоманската империја потпаднале и во друго — духовно — ропство, кое било исто толку тешко, колку политичкото турско ропство. Во првите две столетија грчкото духовенство во голема мерка не ги злоупотребувало правата што му ги давале султанските берати, во некои случаи, се јавувало дури и како заштитник на христијанското население. Но, подоцна, особено од почетокот на XVIII век, кога грчкиот народ почнал духовно и национално да се освестува, кај некои грчки патриоти и особено во средата на Цариградската патријаршија се родила една „мегали-идеја“ за воскресување на Византиската империја. За таа цел и со таква перспектива грчкото фанариотско духовенство започнува систематска акција за денационализирање и асимилирање на славјанското население што било под негова духовна власт. Таа акција се засилува особено после укинувањето на Охридската архиепископија (1767 год.). Од тогаш фанариотите усилно и систематски почнале да ги однародуваат Христијаните, особено Македонците, да ја укинуваат литургијата на славјански јазик, да ги забрануваат и дури спалуваат славјанските ракописи и црквените книги, за да бидат заместени со грчки книги. Познато е дека, кон средината на XIX век, велешкиот владика (Грк) Игнатиј ги обиколил сите манастири и цркви во својата епархија и сите славјански книги и ракописи ги изгорел на варварски начин,²⁾ така што вместо старите славјански книги по кои дотогаш се служело и работело, во црквите биле воведени нови грчки книги³⁾ „и благородниот византиски јазик“. Во многу места по Македонија биле отворени и грчки училишта, со задача преку просветата и грчката книга да ја однародуваат младината. Убаво бил смислен планот на фанариотите, тешко било нивното духовно ропство, но успехот од сè тоа бил мал, затоа што тие не можеле да ја постигнат својата цел заради тоа што народниот отпор бил многу жилав и постојанен. Народните традиции, на-

¹⁾ Види мојата статија: *Татковината во литературната дејност на Рајко Жинзифов* (од технички причини отпечатена под заглавие *Рајко Жинзифов*) во списанието *Нов ден* (Скопје, 1946, бр. 1—2), стр. 83—84.

²⁾ К.: *Сег. и нед. Минало на гр. Велесъ* (Пер. спис., год VIII (1892), кн. XL, стр. 550—51); *Макензи и Ирби: Путовање по словенским земљама Турске у Европи*. Београд, 1868, стр. 85.

³⁾ К.: *Спом. место*, стр. 556.

родниот јазик, народната свест била посилна од туѓите планови за однародување и асимилирање, така што, и покрај сите усилија на фанариотите да ги уништат славјанските писмени паметници и традиционалните манастирски, „келијни“, училишта, тие, макар и во поограничен број, продолжавале да суштествуваат.

Во речиси сите поголеми манастири во Македонија и во многубројните манастирски метоси, како напр. во манастирот св. Јаким Осоговски, св. Прохор Пчински, св. Гаврил Лесновски, св. Јован Бигорски, кратовскиот манастир св. Богородица, Слепче, Трескавец и особено светогорските-Хилендарскиот, Зографскиот, Ватопедскиот, имало манастирски училишта. Во овие манастирски училишта, освен што калугерите и тие што се спремале за такви добивале образование, имало и деца од разни краишта, кои после свршеното образование си оделе по своите места и таму станувале попови или црквени певци, а некои од нив и учители, „даскали“. Покрај поповските, црквените училишта, во поголемите манастири и по манастирските метоси имало училишта, кои обикновено се познати под името „келијни (килијни) училишта“. Такво келијно училиште имало и во параклисот св. Георги во Велес, кој бил метох на Рилскиот манастир. Во оваквите метоси, па и во велешкиот, имало калугери кои учеле деца. Во нив честопати довоѓале и калугери-таксидиоти, кои патувале од едно место во друго, продавале разни реликвији или собирале помошт за манастирите, но, често продавале и книги и така станувале распространители на знанија и просвета што се ширела од големите манастири, особено од светогорските. По таков начин, таксидиотите биле врска меѓу просветните огништа од манастирите и народот, историска нужда од немала полза. Келијните училишта, со мала разлика меѓу нив, биле примитивни како и манастирските. Тие немале определена организациона форма ниту пак постојани учители и ученици. Учењето во тие училишта станувало на примитивен начин, со примитивни и оскудни средства, по елементарна и едновидна програма со чисто црквен карактер. Четењето станувало по „буквената метода“, буквите се изговарале со полните имања **аз, буки, веди, глаголе** или, подоцна, со додавање на самогласки кон согласките — **а, бе, ве, ге, де** и т. н. Училишна програма немало. Се изучувале наизуст само неколку книги: **часослов (наусница), псалтир, апостол, светче и требник** со црквено пеење. Макар и со црквен карактер, бидејќи единствени училишта (со овде-онде некое приватно), овие училишта сепак биле извесен фактор за запазување на народните традиции и славјанска писменост.¹⁾

Овакви примитивни училишта во Македонија имало сè до 1836—40 год., па и подоцна. Но, уште кон крајот на XVIII и, осо-

¹⁾ За келијните и манастирските училишта види Л. Ив. Дорослевъ: **Нашето училиште и народното ни възраждане** (Бълг. истор. биб-ка, год. II, томъ I (1929), стр. 63 и сл.); Ив. Иванић: **Српска култура у Старој Србији и Маћедонији** (Босанска вила, XX — 1905); Id.: **Српске мана-**

бено, во почетокот на XIX век, се осеќавала нуждата од модифицирање на наставата во тие училишта, од реформи во нејзината организација. Нуждата од реформи во училиштата и образованието продижтувана е од новонастанатите економско-социални настани кај народот, од измените што се станати со материалното и стопанското ојакнување и економското еманципирање на македонското население, кое се јавува како конкурент на турските и грчките производители и трговци и со тоа, се разбира, предизвикува големи економско-општествени промени.

Кон крајот на XVIII и во почетокот на XIX век во Македонија се изразуваат процеси со далекосежни последици: се врши голема размена на стоки, се преобразува земјоделието со воведувањето на скапи културни растенија (афион, тутун, свилени кожурци), јакне занаетничкото производство со извозот на неговите производи (преработени кожи „сахтијан“ и др.), се засилува трговијата со Мала Азија (преку Солун и Цариград) и Средна Европа (преку Солун, Белград, Пешта, Виена и Венеција), што предизвикува цела низа социално-економски преобразувања што го засегаат како градското така и селското население во Македонија. Тие социално-економски преобразувања во Македонија доведуваат до преминување од натурални кон парично-стокови односи, кои, од своја страна, ги рушат основите на старите турски феудални односи и создаваат нови економски сили (еснафство, масово производство-мануфактура, трговија за внос и износ, и др.). Производствената моќ на населението во Македонија се засилува и од тоа што турската империја е во опаѓање (нема веќе грабежи како порано, завоевателни војни, и сл.), а за своите потреби, особено за снабдувањето на војската, почнува да плаќа во готови пари.¹⁾ Тоа засилува извесни занаети (самарциски, мутавчиски, чевларски, касапски, лебарски, и т. н.), кои со храна и облекно ја снабдуваат турската војска, која била принудена да стои секаде во гарнизон заради народните востанички движења и прогресивните идејни теченија што се јавуваат меѓу „рајата“ во вилаетите. Занаетите, закрепнати од печалбите, се развиваат, занаетското производство се уголемува, произведените

стирске и варошке школе у Турској (Годишњица Чупића XXII—XXIII): М. С. Милојевић: **Бише српске школе у Турској Српство, 1838.**; П. Балкански: **Српски народ у скопској епархији и његове школе.** Београд, 1899; Св. Ст. Симић: **Срп. школе у скоп. епархији.** Београд, 1897; Веселиновић: **Статистика Срп. школа (Братство, VII);** Йор. Иванов: **Бълг. въ Македония.** София 1931; В. С. Радовановић: **Тиквеш и Рајец.** Скопље 1924; Ј. Хаџи Васиљевић: **Просветне и политичке прилике у јужним срп. крајевима у XIX веку.** Београд, 1928; Предговор и стр. 1 и сл.

¹⁾ Во почетокот на XIX век Турците пуштаат нови емисии на пари и официјално преминуваат од натуралната система на размена кон монетарната. Види К.: **Страница изъ Бълг. възраждане, [Сборникъ „Мисль“, кн. I (1910)];** Б. Пеневъ: **История на новата бълг. литература, т. III, стр. 12—20;** Ж. Натанъ: **Българско възраждане.** София, 1939, стр. 17.

предмети се разнесуваат по многубројните пазаришта во Отоманската империја и надвор од неа. Паралелно со тоа се развива крупната трговија и се создава приватен трговски и лихварски капитал, фактор во капиталистичкото стопанство.¹⁾ Тогаш во градот се создава попријатен живот, а тој станува привлечлив дури и за дел од селското новозабогатено население.²⁾ Тој нов економско-социален фактор создал и нови општествени сили, кои имаат специални, нови нужди, меѓу нив и духовни. Тогаш, за да можат со успех да ја вршат својата работа, за да бидат способни за посовршено производство и за поефикасна конкуренција со другите, кај нив се јавува потреба од поголеми и поопширни знаанија, се изградуваат способни и истакнати личности, кои се јавуваат како плод и израз на општествените и економските процеси на времето. Тие личности бараат сè поголеми и поголеми извори на знаење како за свое оформување така и за дејност во полза на општонародни возродителски акции. Видни личности, како А. Палашов и Ј. Цинот во Велес во првата фаза на возродителските народни борби, како пазители на народните обичаи и традиции и смели борци за народна црква со литургија на славјански јазик и за реформирано организирано училиште на народен јазик снабдено со сите нови книги за световно образование, се јавуваат како големи фактори во возродителското движење во народот.

Возродителското движење во Македонија, како и кај другите јужно-славјански народи, е борба на народот за економско еманципирање и ојакнување, за народна црква, за народни училишта, за просвета, културна и политичка слобода. Борбата против фанариотите за воспоставување на народна црква, која почнува во Велес, Скопје, Прилеп и се раширува по останатите славјански градови, се поклопува со борбата за политичка слобода и славјанска просвета. Сите социално-економски, политичко-општествени и културно-просветни настани го присилувале нашиот човек да се здобива со поголеми можности, со поголеми знаанија за практичниот живот. Од сите земји околу Македонија — Грција, Србија, Бугарија — одат младици од една во друга земја или дури и надвор од нив — во Русија, Франција, Италија, Австрија, Германија, за да бараат поголемо образование. Оттаму се пренесуваат нови идеи, ново знаење, нов светоглед, кој ги ослободува од средновековниот дух и религиозната ограниченост. Луѓе со европско световно образование и богати трговци во Грција, Србија, Бугарија даваат големи суми во нивните земји, за новонастанитите нивни нужди, да се отворат нови училишта

¹⁾ Cf. Ж. Натан, *Спом. место*, стр. 35.

²⁾ Во Велес, во почетокот на XIX век, се преселени многу фамилии од околните села и градчиња, што докажуваат и нивните фамилијарни имиња, кои покажуваат од каде се дојдени: Лисичанец, Оровчанец, Бусидчанец, Башиноселец; Бабунци, Гратчанци; Паланкалиеви, Кратовалиеви, и т. н.

и да се набавуваат наставни средства, главно книги. И Македонија не изостанува далеку зад другите балкански земји во напорот за просвета и култура. Во Скопје, Битола, Охрид, Прилеп, Штип, Велес се прават големи усилия за отворање на нови училишта, реформирање на старите, ангажирање на подготвени учители, (такви се покануваат од Војводина, Србија, Босна, Бугарија, кои со себе си ги носат и нужните книги), набавување на нови учебници, разновидни книги и т. н. Во Македонија (во Солун) се отвора дури и печатница, која сесрдно се помага од народот,¹⁾ се врши претплата на книги што треба да се печатот во Солун, Белград, Пешта, Виена, Венеција, Цариград. Од сведенијата со кои се располага, се гледа дека во ова отношение, Велес и Скопје стоат на челно место во Македонија. Така, Велешани прават напор не само да ги реорганизираат и модернизират училиштата, ами на своите синови да им дадат и европско образование какво што се добивало во поголемите градови во Австрија и Унгарија (Палашов, Кушов, Бошков и др.), во Грција (Кушови, Дрндарови), во Русија (Д. Петкович, Жинзифов, Каранфилович), и т. н. Во ова отношение особено добар пример дава Јордан Хаџи Константинов, кој црпе знаија во Грција, Бугарија, Мала Азија, Србија, собира големо количество разновидни книги, интелектуално и стручно се издигнува, ја реформира училишната настава и развива голема општествено-културна дејност.

Џинот, самоуверен и жаден за знание интелектуалец, благодарение на својата лектира, се оформува во напреден учител и непреклонен народен возродител, од типот на европските возродители, со кои има аналогни карактерни и интелектуални општи црти.

*
* *
*

Економското совземање на нашиот народ кон крајот на XVIII и во почетокот на XIX век, развивањето на еснафството, тенденцијата за модернизирање на градскиот живот и особено нуждите на трговијата барале поголема писменост, поопширни знаија и познавање на предмети како географија, космографија, историја, сметање, сметководителни и други практични познанија. Џинот, израснат и оформен во тогашната проблематика, ги осетил нуждите на своето време, го сванал духот на современите му општествени и економско-социални промени, и со тврда решеност се нагрбил да го реформира образованието во Велес и другите градови каде што учителствувал, за да може тоа да одговори на

¹⁾ Види: М. Дриновъ: Първата бълг. типографија въ Солунъ и Периодическо списание кн. XXX (1889); А. Шоповъ: Първа бълг. печатница въ Солунъ (Пак таму, кн. XXXIV (1890); Сибгаровъ: Сто години отъ основаването първата бълг. печатница. София, 1939; Сибгаровъ: Първата бълг. печатница (in Макед. прегледъ, год. XI (1939), 3 и 4. П. Колевдик: За печатницата во Ваташа, in Нова Македонија (Скопје) од 29-XI-1946.

новосоздадените условија и нужди. За таа цел тој се послужил со сопствениот личен опит и особено со книгите, неисцрпниот извор на знанија. Не се знае каква била наставата на Цинот во Велес, но, судејќи по книгите од неговата библиотека, може да се претполага дека, воглавно, била со световен карактер. Изгледа дека Скопјани чуле за способноста и наставната метода на Цинот и, имајќи нужда од добар учител, го повикале во Скопје. Во 1847 или 1848 год. Цинот ја исполнил молбата на скопските првенци и се зафатил да го уреди училиштето, кое требело да ги задоволи новите нужди предизвикани од социално-економските процеси што се извршиле во општеството. Тоа го потврдува и познатиот патувач, еромонахот Геденон Јуришиќ, кој во својот **Дечански Првенац** (Нови Сад, 1852, стр. 110) вели: „Скопски жители нијесу тако сурови. Трговци њини мијешају се са јевропским људима и увиђају, како се народи облагорођавају просвјетом.“¹⁾ Според Јов. Хаџи Васиљевиќ, Геденон Јуришиќ, во 1852 год. го посетил Скопје, и, меѓу другото, соопштува и тоа дека децата во училиштето учеле **Граматика, Всемирна историја, Црквена историја, Народна историја, Земјописание, по малку Философија**, и др. Во тоа време Цинот е веќе учител во Скопје и за училиштето изработил специјална програма во чијот што состав влегуваат и споменатите од Г. Јуришиќа предмети. Како и' да е, Цинот, запознат со училишното состојание и наставните реформи извршени во Грција,²⁾ Бугарија,³⁾ Србија⁴⁾ и др. земји, го отфр-

¹⁾ И. Иваниќ: **Српска култура у Старој Србији и Македонији (Босанска вила, год. XX (1905), стр. 58).**

²⁾ Според извесни сведенија, Јордан Цинот, како добар ученик што со голем успех го завршил образованието во Велес, околу 1839 год. бил одведен во Солун каде што бил оставен да учи во некое грчко училиште, кое многу го заинтересувало. Таму тој се запознал со „Новото учение“, ги усвоил методите, веруетно си ги набавил тужните книги и се вратил во Велес, каде што развил голема културно-просветна дејност. Од Солун Цинот ја пренел во Велес ланкастерската метода, која била веќе воведена во грчките училишта (види В. Кљнчовъ: **Йорданъ Х. Константиновъ Джиновъ (Бълг. прѣгледъ, год. III (1896) кн. IV, стр. 85—86).** За новата грчка настава види Л. Ив. Доросиевъ, **Спомен. место; Влад. Борђевић: Грчка и српска просвета.** Београд, 1896.

³⁾ Изгледа дека Цинот не бил доволен со дотогаш наученото и од Солун отишол во некои грчки острови, каде што ги посетил училиштата. Сигурно е, меѓутоа, дека Цинот бил и во Св. Гора, каде што се запознал со работата на тамошните училишта и, особено, со старите славјански писмени паметници. Таму бил заинтересуван за славјанските народи, за нивното минато, за нивните училишта и др. Затоа тој набргу отишол во Самоков, кој бил центар на бугарското возродење и имал „модерно“ училиште. Тогаш, тој се запознал со тамошната метода во обучението и како резултат на тоа е пренесувањето на г. н. „заимоучителни таблички“ (В. Кљнчовъ, **Сп. место).** Види таква таблица во Асенъ Василиевъ: **Кратки белешки за художници-възрожденци.** Скопје, 1942, стр. 9 и таа на Цинот кај Стоиловъ, А.: **Документи и белешки отъ миналото на Бълг. въ Македонија** (Сбан. IX (1918), 11—12).

⁴⁾ Еднавремеа се запознал со образованието во грчкиот и бугарскиот систем.

лил дотогашното, „старовремското“, црквеното образование и, спрема тогашните нужди, вовел „ново учение“, световно образование, со опширна програма.¹⁾

За видот на образованието што го давал во своето училиште, самиот Ј. Хаџи Константинов соопштава во една статија во **Цариградски Вѣстникъ** (бр. 44 и 59 од 1851 г.). Според таа негова програма наставата била поделена на три одделенија: 1) **дѣтвостпигное**, во кое малите деца учеле да четат и пишуваат по песочница и со изрежани од кора подвижни букви; 2) **гимназиалное**, во кое повозрастните и понапреднатите деца учеле географија, астрономија, историја (црквена и општа), граматика, числителница (сметање) и лектира, „собранија“, од античните писатели. Ова одделение имало и повисок курс, со специална програма, во кој, главно, вниманието било обрнато на практичните науки: сметање, трговска кореспонденција, („секретар“, „чаршиски ред“), општо за трговијата („пословци“) во врска со географијата, краснопис, и др.) и 3) **црковное**, во кое децата ги учеле богословските предмети и црквеното пеење.²⁾

Идната година Џинот објавил полна програма на своето училиште и во неа јасно се гледа колку голема ролја играле книгите од библиотеката на учителот.³⁾ За да може да се види опширноста и карактерот на наставната програма што Џинот ја развивал во училиштето и ролјата што во нејзиното изведување ја вршеле книгите, оние и онакви книги какви што ние ги навоѓаме во сочуваниот дел од неговата библиотека, ја изнесувам таа програма:

Учениците се делат на три групи, на три одделенија, на три класа според возраста на децата⁴⁾:

а) „Малкитѣ дѣца.

Букварь. Славянски присловници (разговори). Благонравница. Географија (Европа). Аритметика. Църковна Историја (до 5-то гонение). Священа историја (до израилските сџдии). Катехизисъ. Пословици. Вексели и облигации.

одпрвен преку велешките трговци а посетне и директно, Џинот се запознал и со системот на српските училишта, чии принципи ги примил и вовел во својата настава. Во овој поглед многу му биле полезни учебниците и книгите воопште што ги добивал од Србија и Војводина, како што това се гледа и од описот на истите од неговата библиотека.

¹⁾ Јов. Хаџи Василѣвиѣ, сосем погрешно, мисли дека „Константинов је све до половине XIX века, тако реѣи до одласка у Цариграду, г. 1851, био представник манастирскога метода ...“ (Просветне и пол. прилике, стр. 91).

²⁾ Види Кѣнчовъ: Йордановъ Х. Константиновъ Дѣинотъ (Бѣлг. прѣгледъ год. III (1896), стр. 89; Id.: Градъ Скопие, стр. 120; Чочковъ (Спом. место, стр. 13).

³⁾ Цариградски Вѣстникъ, бр. 68 од 1852 г.

⁴⁾ Програмата на Џинот ја пренесувам таква каква што е објавена во Цариградски весник и цитирана од Кѣнчов, Чочков и др., т. е. со тогашен правопис и терминологија.

6) Среднитѣ дѣца.

Букварь. Славянски разговори. Срѣбски имена (Славјанска или српска граматика?). Руски пространи катехизисъ. Географія (Турція, Русія и Германия). Примѣръ добродѣтели (Петъ глави отъ пѣрвата часть). Граматика, слова срѣбски, славянски и руски съ правила. Числителница (прости раздробления и тройно правило). Всемирна исторія (Старитѣ времена до Христа). Церковната исторія (седѣмтѣ събори). Свещена исторія (до иерусалимското пленение отъ Навуходоносора). Три слова за въскресење, прѣображение и успение Богородично. Енциклопедитѣ отъ Г.А.С.Б. Кратка антропология. Нѣщо за планетитѣ. Пословници и дневникъ чаршиски.

в) Первитѣ [најголемите] дѣца.

Граматика Мразовича. Захаревича. Цвѣтникъ. Всемирна исторія съ Генеалогія, Хронологія и Географія. Физика. Стематографія. Свещена исторія. Църковна исторія. Географія съ изображение на карти. За планетитѣ. Митологיא. Практически Аритметики. Исторія на Кирила и Методия съ свидѣтелства. За старите философи. Компасъ. Биографія на стари мѣже и философи. Славянска граматика. Свещенослужение. Рѣчникъ съ 500 речи славянско-руско-български съ етимологיא. Български рѣчи съ славянско граматическо склонение. Писмо.¹⁾

¹⁾ Д-р Јов. Хаџи Василевитѣ твреше, а така, горедолу, мислеа и други, дека „Јорданов школски програм, кад се узме у обзир цео, био је, тако реѣи просто препис програма, који су просветни људи у Бугарској, из провидних побуда, у то време објавили у страним и домаћим листовима и прост плагијат, што Јордану није било тешко” (**Просвете и политичке прилике ...**, стр. 109). Ако се сравни описот на книгите од библиотеката на Цинот со неговата учебна програма, лесно ќе се установи дека предметите, составните делови на програмата, се внесени во неа спрема состојанието на библиотеката, што значи дека таа програма е конкретна. Тоа може да се види и од споредбата со програмата на Пловдивското училиште, објавена во **Цариградски Вѣстникъ** № 47 од 1851 г. Во статијата **Извѣстие отъ Централното Българско училище въ Пловдивъ** се соопштава дека на 20 и 21 јули 1851 г. во тоа училиште биле одржани испитите по сите предмети што се предавале во изминатата учебна година. Потова е даден „Расписъ на наукыты что сѣ прѣдавани за 1850/51 учебнъ годинъ въ новосъставеното въ Филибе [Пловдив] училище:

Чинъ 1—й

Законъ Божій (кратка св. Исторія отъ Новый Завѣтъ и краткъ Катахизисъ).

Българскый языкъ (Прѣва часть отъ Българскъ Граматикъ Словопроизведение, съ упражнение, въ четение и писмо).

Землеописание (Предварителны познания отъ землеописание, народописание и естествено землеописание на Европа).

Аритметика (Четыре дѣйствія Аритметически, съ отвлечены и именуваны числа).

Во колку години се минела оваа програма не е познато, но може веќе да се тврди дека оваа програма е составена според состојанието на библиотеката на учителот што ја изведувал. Уште повеќе, описот на книгите што го направил повољува да се утврди од кои и какви учебници и книги Џинот црпел материјал за своите предавања, беседи, статии, творби и др. Верно е дека многубројни книги од библиотеката на Џинот се изгубени, но од сочуваното и опишаното сепак со определена приближителност може да се утврди кои и какви се изворите од кои што непреклониот и смелиот борец за духовна и политичка слобода на народот, ученољубивиот педагог и воодушевениот поборник за братството на Јужните Славјани — кое што на дело, во училиште, со беседи, со борба го спроведувал — црпел материјали, духовна сила и ентузијазам за борба, работа и творби.

Чинь 2—й

Законъ Божій (Въведеніе въ пространый Катихизисъ и часть прьва оъ Катихизиса за вържлж).

Българскый языкъ (окончаніе Българскж Граматикж и упражненіе въ писаніе).

Аритметика (отъ дробыты до край).

Землеописаніе (Подробно землеописание за Европейскж Турциж).
Всеобща Исторія (Древня Исторія).

Чинь 3—й

Цръковна Исторія (отъ начало на новозветнѣтж Цръквж до раздѣленіето ѝ на Въст чжж и Занадиж).

Българскый языкъ (четеніе и размѣтъ народны пѣсни: писаніе съчиненія на различни прѣдложения; началны познанія отъ Риторикж и Стихосложеніе;

Алгебра (отъ начяло до уравненіе прьввй стьпень, включително).

Геометрія (Лонгаметрія).

Физика (Магнитизмъ и Електричество).

Рускый языкъ (Четеніе, прьва часть отъ Рускж Граматикж, словопроизведеніе; ученіе на изусть разговори, и басны, и упражненіе въ прѣводъ отъ Рускый на Българскый). Сф. Ганчев Еничерев: Спом. место, стр. 12.

Според Ганчев Еничерев, во текот на учебната 1851/52 г. во оваа програма биле направени следните измени: „Въ II класъ вмѣсто Европ. Турция, турено е Европа; въ III класъ вмѣсто цер. Исторія — катихизисъ, (за любовѣта), Алгебрата е изхвърлена, а е притурена Исторія (за среднитѣ вѣковѣ) и при всякой класъ има притурено прѣдавање на Грѣцкия языкъ. Освенъ тия измѣнения има прибавенъ още и IV класъ съ следующитѣ предмѣти: Богословіе (на Цръковно-Славянскый языкъ). Геометрія (втората половина). Физика (окончаніе). Антропологија съ примѣчаніе отъ физиология. Филозофія (кратка психологија и логика). Българскый языкъ (упражненіе въ писаніе сочененія на прожж и на стихове съ замѣчанія за слога). Рускый языкъ (втора половина отъ Русскж Граматикж и упражненіе въ прѣводъ отъ Руски на български и обратно). Грѣцкый языкъ (Грѣцка Граматика и упражненіе въ прѣводъ отъ Грѣцки на Български и обратно).”

Морализаторските сентенции испишани од книгите, строго моралниот и активен духовен живот уреден според примерите од историски личности и антички мислителѝ, педагошкиот и наставниот материал извлечен од книгите со кои се служел, возродителскиот идеал и културно-просветна дејност воопште, нашле одраз и во творбите на Цинот (статии, театарски сцени, диалози, пиеси,¹⁾ „таблици и др.), но за жалење е што тие не се уште заедно и критички објавени. Дел од сопствените ракописи на Цинот досега уште не е пронајден. Според кусите сведенија, што за нив самиот тој ги дава во своите статии во **Цариградски Вѣстникъ**, би могло да се верува оти нивниот исход, во идејно и содржајно отношение, би можел да се најде во неговите книги.

Многубројните ракописни маргинални записки што Цинот ги правел на своите книги, како „Единъ народъ кой е въ распуцностъ и развратностъ онъ е Варваръ и неправеденъ” (види сл. 13). „Учися добродѣтели да будемъ — чуваний твои чада отъ безчинни Друштва” (види сл. 14) и т. н. јасно покажуваат од каде и како високоморалниот велешки учител довоѓал до материалот како за својата преподавателска работа во училиштето, така и за својата писателска дејност. За жалење е само што не се сочувани сите негови творби и книги, инаку ќе можеше со поголема сигурност да се пристапи кон систематското проучување на дејноста и допринесот што овој учен просветител и активен возродител го направил во толку важната за нашиот народ епоха на сеопшто препородување и издигнување.

¹⁾ За пиесите, сценските диалози и слично (непубликовани) на Цинот, види В. Кљичовъ: **Йорданъ Х. Константиновъ Джиногъ** (Бѣлг-прѣгледъ. III (1896), стр. 90—91, 107.); Id.: **Гр. Скопие**, стр. 119—120); Хр. Чочковъ: **Гр. Велесъ**, стр. 15; П. Пеневъ: **И. Х. Константиновъ и театръта въ Македонија** (Просвета, год. VIII (1942) кн. 3, стр. 176—179); Ст. Камаровъ: **Миниатура на театрот въ Македонија** (Евразиска мисла)

Големината, разновидноста, составот на библиотеката што ја притежавал Јордан Хаџи Константинов Џинот, противно на мнението искажано од некои негови биографи, покажува дека нејзиниот сопственик не е некој „необраѓен“ и сл. даскал, ами еманципиран човек со, за времето, широк духовен интерес, интелектуалец и народен учител и борец кој, свесен за возвишената ролја на книгите и знанијата црпи од нив, и во најтешки животни услови, купува голем број книги за да го обогати својот интелект, да се здобие со што поголеми знаанија и способности.

За разлика од другите тогашки учители во Македонија, благодарение на своите книги и живиот духовен интерес, Џинот интелектуално се издига над нив, го реорганизира образованието во своето училиште и се старае да го издигне до висината на тоа кај соседните на Македонија земји. Со таква цел, тој ги изработува двете училишни програми во кои се застапени многубројни предмети, теориски и практични. Независно од тоа колку тие програми се оригинални, составот покажува дека книгите од библиотеката на Џинот несомнено служеле за нивното успешно изведување.

Книги, учебници, наставни средства (таблица, географска карта) што служеле за изведувањето на наставата што ја предвидел Џинот, најдени се, а многу од нив се или уништени или пак допрва ќе се пронајдат. Тие книги несомнено ги ползувал нивниот сопственик, што се гледа и од многубројните своерачни маргинални записки во нив. Освен што книгите му служеле на скромниот но ученољубив учител за изведувањето на модернизираната и опширна настава, за интелектуално издигање на неговите многубројни воспитаници во Велес, Скопје, Прилеп, тие биле и непресушен извор за бодрост, тврдост и воодушевеност во борбата што ја водел, на чело на народот, против елинизаторската и ненародна политика на грчките власти и довери во Македонија. Неговиот

личен пример, неговите проповеди, исполнети со општодоступни мисли, изреки и сентенции извадени од книгите, неговата учителска, општествена и литературна дејност, кои станале силно средство во општото возродителско движење, се должат, до голема степен, на лектирата која му дала на Цинот духовни сили и увереност во праведноста и нужноста на своето народополезно просветителско дело. Просветното и националното пробудување на народот, кој чмаел во незнание и бил предмет на денационализирање и поробување, се животната цел на смелиот учител: „Хлѣбо и друго ястїе крепать тѣлото, но науката и мудрость крепать вѣрата и душата и правото човечество”, вели тој во својата дописка во **Цариградски Вѣстникъ** од 29. IX. 1851 г. Во една своја песна, отпечатена во истиот весник од 8. XII. 1851 г., Цинот вели:

До гдѣ е день се трудимъ

Дѣциците будимъ

Во наука ученѣ

И во просвещенѣ

(Трудъ ми е името)

што секако ја одразува неговата постојана, неотклона и пожртвована усилена дејност за образование на децата, за просветување на народот. Верата во науката, во знанието и просветата, црпиени од книгите, му давале на Цинот бодрост, самоувереност и смелост. Таа го еманципираше од заостанатоста на околината, таа го направила прогресивен во тогашните услови. Прогресивноста на Цинот се гледа и во неговата реформаторска училишна и наставна дејност, во неговата борбеност, во неговата омраза и опозиција кон тогашните духовни и политички поробители на нашиот народ. Таквиот негов став му ја навлекло омразата на сесилните и подлите грчки владици. Тие, за да му одмастат, неколку пати го наклеветиле кај турските власти во Велес, Скопје, Прилеп, Битола и др. Тие го претставувале како голем бунтовник, како инспиратор на народното недоволство и отпор, како предводител на народот. Кога, на 11 септември 1860 г., великиот везир Мехмед паша Кабразлијата, во својата обиколка по империјата, дошол во Македонија за да се запознае со нуждите и положението на потиснатиот народ, кој веќе станувал против политичките и духовните угнетители, велешкиот грчки владика Антим и битолскиот Венедикт го оклеветиле кај пашата. Цинот, кој порано во клеветите бил претставен како бунтовник и инспи-

гледачъ¹⁾ [симпатизер?], сега бил оклеветен како бунтовник, кој со помошта на Србија и бунтовнички книги, пропагира и го организира народот на востание. Пашата дал налог на своите потчинети, предводени од Фотиадис и Гавраил Крстевич, „Гавриил Бей“ како што го вика Џинот во своето писмо до Тпчилештов²⁾, да направат ноќе претрес во куќата на велешкиот бунтовник и пропагатор, каде што меѓу неговите многубројни книги, по наводите на некои негови биографи³⁾, ги пронашле творбите на Раковски. Тоа била непосредната причина што Џинот, после долго мачење и осакатен, бил испратен на заточение во малоазијскиот град Ајдин. Макар дека многу настрадал што му се најдени извесни инкриминирани книги, Џинот и во прогонство, во тешки здравствени и материјални услови, чете, се образува, купува книги за 20, 30, 40, 60, 80 гроша, во примитивни транспортни средства ги пренесува во Велес, ја обогатува својата библиотека, пак собира напредни Велешани, негови почитатели и ученици, им чете, им држи поучителни беседи, ги просветува. Неговото знаие преминува на други, и од нив се шири понатаму во народот.

Знанието, црпено од книгите, Џинот го пренесува на народот и преку своите статии и творби. Реминисценција од богатата и разновидна лектира се навоѓа речиси во сите негови творби и статии. По разни поводи, тој споменува голем број писатели: Ј. Вуиќ, Доситеј Обрадовиќ, Вук Караџиќ, Јован Стејиќ, Ј. Рајиќ, Мушиќи, Давидовиќ, Ј. Шафарик; Фотинов, Априлов, Берон; Ломоносов, Державин, Карамзин, Пушкин; Готщед, Бодмер, Галерт, Лесинг; Корнеј, Расин, Молиер, Паскал, Фенелон, Волтер, Русо и др. Неговита статија-писмо, нпр., отпечатена во **Цариградски Вѣстникъ** од 10 јуни 1861 г., блика од реминисценции од лектира и начетеност:

„Съ Бога сумъ! всегда чекамъ царска милость и свобода. Аристидъ праведный учиме какъ да терпимъ; Темистоклесъ учиме да любимъ отечество наше; Сократъ наставля ме бѣ благодравіе; Фоџија онъ ме путеходи до родолюбіе; Великій Атанасій потвердява ме въ Символь православной

¹⁾ Мишевъ: *Едно писмо отъ прочутия даскаль Джинотъ до Н. П. Пъпчилешовъ* (in *Минало*, I, 1. стр. 200).

²⁾ Ibid.

³⁾ Cf. А. П. Стоилов: *Български книжовници от Македонија*, стр. 48; П. Пеневъ: *И. х. Константиновъ Джинотъ* (in *Просвѣта*, VI, 7, стр. 806; Чошковъ: *Гр. Велесъ*, стр. 19.

вѣри; св. Йоанъ Златоустъ основава ме христијански да постојанствувамъ . . .

Исторія ме учи да чувамъ честни наши и деда и прадеда. Црковна Исторія учиме за нашей С. С. Апост. Павла, Андрея-первозваниа, С. С. Кирилла и Методија православној вѣры. Ангелъ Сатанинъ искушаваме, но азъ говоримъ му: Иди за мною Сатана!"

Воопште, знанието и делото на Цинот, до голема степен, се плод на лектирата и тие не остануваат без последователи, без резултати. Целиот народ потоа ќе се дигне против грчките владици и попови, против грчкиот јазик во црквите, против елинизацијата, против турското политичко и грчкото духовно ропство. Секој ќе се стреми кон поголемо знаие, народот ќе ја пригрне просветата и ќе тргне кон повисок стadiј во културниот развој. Поради се тоа делото на Цинот завзема значително место во културниот развој на Македонија.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Арnaudовъ, М.: *Българското възраждане*. София, 1941.
- Балкански, П.: *Српски народ у скопској епархији и његове школе*. Београд, 1899.
- Василиевъ, А.: *Трѣмъ на българското възраждане*. София, 1936.
- Басилиевъ, А.: *Кратки бележки за художници—възрожденци*. Скопие, 1942.
- Веселиновић, М.: *Сѣтајистика српских и бугарских школа (in Браштво, св. VII. Београд, 1896)*.
- Гандевъ, Хр.: *Фактори на българското възраждане*. София, 1943.
- Гандевъ, Хр.: *Ранно възраждане. 1700-1860*. София, 1939.
- Гласник Дружества Србске Словесности*, св. V – IX, XI, XXIV, XLVI, LI. Београд, 1853 – 1855, 1857, 1859, 1866, 1878 и 1882.
- Доросиевъ, Л. Ив.: *Нашето училище и народното ни възраждане (in Бълг. истор. библиотека, год. II, т. I. София, 1929)*.
- Дошен, К.: *Славно—Сербско училиште св. Георгија у Велесу (in Летопис Маџице Српске, књ. 310, св. 1. Нови Сад, 1926)*.
- Дриновъ, М.: *Първата българска типографија въ Солунъ и нѣкои отъ напечатанитѣ въ нея книги (in Периодическо списание, књ. XXXI. София, 1889)*.
- Ђорђевић, Вл.: *Грчка и српска просвета*. Београд, 1896.
- Еничеревъ, Ганчевъ Н.: *Вззминания и бѣлежки*. София, 1906.
- Иванић, И.: *Српска култура у Старој Србији и Македонији (in Босанска Вила, год. XX, бр. 8. Сарајево, 190.)*.
- Иванић, И.: *Српске манастирске и варошке школе у Турској (in Годишњица Николе Чуџића, св. XXXII-XXXIII. Београд, 1913, 1914)*.

- Ивановъ, Й.: *Български старини изъ Македония*. София, 1931.
- Ивановъ, Й.: *Българитѣ въ Македония*. Издирвания и документи за тѣхното потекло, езикъ и народностъ. София, 1915.
- Каракостовъ, Ст.: *Миналото на театъра въ Македония* (in *Българска мисълъ*, год. XVII, кн. 4. София, 1942); и отделно.
- К[аранфиловиѣ]: *Сегашното и неодавното минало на гр. Велесъ* (in *Периодическо списание*, кн. XXXIX и XL. София, 1892).
- К.: *Страница изъ Вългарското възраждане* (in *Сборникъ „Мисълъ“*, кн. 1. София, 1910).
- Колендић, П.: *За печатницата во Ваташа* (in *Нова Македонија* од 29-XI-1946. Скопје).
- Костић М.: *Руско-срѣска књиѣарска шрговина Терезијанског доба*. Срем. Карловци, 1912.
- Кѣнчовъ, В.: *Йорданъ Хадѣи Конспантиновъ Джинотѣ* (in *Български прѣгледъ*, год. III, кн. IV. София, 1896).
- Кѣнчовъ, В.; *Градъ Скопие*. Бѣлѣжки за неговото настояще и минало (in *Периодическо списание*, кн. LV и LVI. София, 1898); и отделно.
- Милојевић, М. С.: *Бивше срѣске школе у Турској* (in *Срѣстиво*. Београд, 1888).
- Мишевъ, Д.: *Едно писмо отъ прочутиѣ даскалѣ Джинотѣ до Н. П. Тѣчилещовъ* (in *Минало*, Българско - македонско научно списание, год. I, кн. 2. София, 1909).
- Мјур Макензијеѣ Г. и Ирѣијеѣ А. П.: *Пушовање по словенским земљама Турске у Европи*. С енглеског преѣо Ч. Мијатовић. Београд 1868).
- Натанъ, Ж.: *Българско възраждане*. София, 1939.
- Никовъ, П.: *Възраждане на българскиѣ народѣ*. Църковно - национални борби и постижения. София.
- Новаковић, Ст.: *Срѣска књиѣа - њени прѣдавци и читѣоци у XIX веку*. Београд, 1900.
- Пандовъ, Д. П.: *Скопје*. Исторически бѣлѣжки. София, 1916.
- Пеневъ, Б.: *Начало на българското възраждане*. София, 1929.
- Пеневъ, Б.: *История на новата българска литература*. Т. III. София, 1933.

- Пеневъ, П.: *Йорданъ Хаджи Константиновъ Дџинотъ* (in *Просвѣта*, год. VI, кн. 7. Софиа, 1941).
- Пеневъ, П.: *Й. Х. Константиновъ и театра въ Македония* (in *Просвѣта*, год. VIII, кн. 3. Софиа, 1942).
- Radeff, S.: *La Macédoine et la renaissance bulgare au XIXe siècle*. Sofia, 1918.
- Радевъ, С.: *Македония и бѣлгарскошо възраждане въ XIX вѣкѣ*. Ч. III. Софиа, 1927.
- Радовановић, В.: *Тиквеш и Рајец*. Београд, 1924.
- Симић, Св. Ст.: *Срѣске школе у скојској еѣархији*. Београд, 1897.
- Снѣгаровъ, Ив.: *Първата бѣлгарска печатница* (in *Македонски прегледъ*, год. XI, кн. 3 и 4. Софиа, 1939).
- Снѣгаровъ, Ив.: *Сто години отъ основаването на първата бѣлгарска печатница*. Софиа, 1939.
- Срѣска застава*. Београд, 1898.
- Станојевић, Ст.: *Историја срѣског народа у средњем веку*. I. Извори и библиографија. Књ. I. О изворима. Београд, 1937.
- Станојевић, Ст.: *Књиге и друго у старим срѣским записима*. Нови Сад, 1906.
- Стоиловъ, А.: *Документи и бѣлѣжки отъ миналото на Бѣлгаритѣ въ Македония* (in *Сборникъ на Бѣлг. академия на наукитѣ*. Клонъ Истор. филол. Т. IX. Софиа, 1918).
- Стоилов, А.: *Бѣлгарски книжовници от Македония. I 1704 - 1878*. Софиа, 1922.
- Стојанонић Љуб.: *Неколико срѣских љешојиса*, (in *Stagine Jugoslovenske akademije*, кнј. XIII, Zagreb, 1881).
- Т.: *Библиотека у Велесу 1833 године* (in *Јужни преглед*, год. VIII, бр. 6. Скопље, 1933).
- Филиповъ, Н.: *Нашето възраждане чрезъ литературата*. Софиа, 1940.
- Филиповић, М.: *Записи и наѣшиси* (in *Зборник за историју Јужне Србије и суседних земаља*, књ. I. Скопље, 1926).
- Хаџи Васиљевић, Јов.: *Скопље и негова околина*. Београд, 1930.

- Хаџи Васиљевић, Јов.: *Прилеј*. Београд, 1902.
- Хаџи Васиљевић, Јов.: *Просветне и политичке прилике у јужним српским областима у XIX веку*. Београд, 1928.
- Цариградски Вѣстникъ*. Цариград.
- Цоневъ, Б.: *Описъ на ракописитѣ и старопечатнитѣ книги на Народната библиотека въ София*. София, 1910.
- Чочковъ, Хр.: *Градъ Велесъ. Учебното дѣло до револуционитѣ борби*. София, 1929.
- Чочковъ, Хр.: *Градъ Велесъ. Историческо-географски и народностопански очеркъ*. София, 1929.
- Шишмановъ, Ив.: *Западно-европейското и българското възраждане (in Бъл. истор. библиоѹека, год. I. т. 1. София, 1928)*.
- Шишмановъ, Ив.: *Паиси и неговата епоха. Мисли върху генезиса на нвобългарското възраждане (in Сборникъ на Бъл. акад. на наукиѣ. Клонъ истор. – филол. Кн. VIII. София, 1914)*.
- Шоповъ, А.: *Първа българска печатница въ Солунъ (in Периодическо списание, кн. XXXIV. София, 1890)*.
- Шоптрајанов, Г.: *Татковината во литературната дејност на Рајко Жинзифов (in Нов ден. бр. 1 – 2. Скопје, 1946)*.
-

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ

- Аватов (М.)** 52
Австрија 38,39,74,75,127,128
Адријан I (Папа) 102
Ајдин 15,98,101,106,108,111, 136
Алексијевић (Игнатие Јанош)
 види **Алексов**
Алексов (Јано Јануш) 8,9
Аллезо 48
Амон (отец -) 17
Ангелев (Зафир) 38
Ангеловъ (М.) 69
Андреаш 16,30
Андреја (манастир св. -) 16
Андреја Првозвани 16
Андреев (О.) 47
Аніох (кнез -) 17
Антим (велешки владика -)
 135
Антониј (архимандрит -) 72
Априлов 136
Арангел (манастир св. -) 31
Арианъ 18
Аристид 136
Аристофан 85
Архива (Државна - во Белград) 8,9,10,16,20,23,25
Архимед 62
Атанасія (архиепископ александријски -) 17
Аџанасія (патријарх антиохијски -) 19
Аџанасія Аџонски 19
Аџанасія Велики 18,136
Аџанасія (св. -) 18
Аци Евка 33,34,40,41,47,52,74
- Барјон** 54
Балдуин I 103
Балкански (П.) 126
Барбароса (Фридрих) 103
Бартеlemi 62
Бекон 85
Белград 8,10,16,20,21,23,24, 25,26,27,28,29,31,32,36,39, 126,128
Берић (Ј) 37
Берон (Петар Х. -) 38,136
Библиотека (Народна - во Белград) 8,9,10,20,21,24,27, 31,32
Библиотека (Народна - во Софија) 7,8
Билли 48
Битола 13,15,26,128,135
Богородица (црква св. - во Велес) 41
Богумил (војвода -) 30
Бодмер 136
Божидар (протопоп -) 31
Бозитовац (Гаврил) 37
Босилков (Наум)
Босна 128
Бошков (Зафир К.) 38,128
Бошава (манастир -) 31
Боядјивовъ (П.) 8
Бранковић (Аврам) 37
Бугарија 16,127,128,129
Будим 37,39
Будро 48
Бурдалу 85
Буханам 85
Вавилон 103

- Вардар 11,39
 Василија (архиепископ капа-
 докијски —) 17
 Василија Велики 17,18
 Василиевъ (А.) 129
 Ваташа 128
 Ватопед (манастир —) 125
 Велес 7,8,9,10,11,13,14,15,30,
 31,33,34,35,36,37,38,39,40,
 41,42,47,75,101,102,103,105,
 123,127,128,129,134,135
 Венедикт (битолски влади-
 ка —) 135
 Венеција 39,126,128
 Виена 36,75,126,128
 Виктор (монах —) 31
 Вилјам (лорд —) 85
 Владислав Граматик 29
 Влашко 38
 Војводина 128,130
 Волтер 85,92,136
 Воронов 52
 Врање 15
 Вук (војвода —) 30
 Вукашин (краљ —) 16
 Вукомановић (А.) 27
 Вукосављевић (Ј.) 64
 Гаврил Лесновски (манастир
 св. —) 125
 Галерт 136
 Галилеј 67
 Ганчев (Никола) види: Ени-
 черев
 Генади (архиепископ цари-
 градски —) 17
 Георги (манастир св. —) 31
 Георги Граматик 28,29
 Георгиев (Лазар Х.) 35
 Георгиовъ (Иоанъ) 69
 Герић (Димитрије) 61
 Герман (патријарх —) 18
 Германија 38,127,130
 Готшед 136
 Григори Богослов 17,18
 Григорія Нисски 18
 Григорія Паламос 17
 Григори (папа —) 102
 Григори Синаитски 17
 Грција 16,123,124,127,128,129
 Давидов 55
 Дакија 31
 Дамаскин (св. Иван —) 17,18
 45,69
 Дандол (Ерих) 103
 Данило (архиепископ —) 26,28
 Даничик (Гуро) 10
 Даов (Наум П.) 38
 Дебар 7
 Демостен 62
 Державин 55,136
 Дерменција 58
 Дечани 27
 Димитрија (манастир св. —)
 36
 Димитрија (митрополит ро-
 стовски —) 46,49
 Димитријевић (М.) 66
 Дионисија (св. —) 19
 Далорочо 55
 Доросиев (Л. И.) 125,129
 Дошен (Коста) 39,51,56,59,
 60,64,66,67,68
 Драгутин (краљ —) 28,29
 Дриновъ (М.) 128
 Дрндарови 124
 Душан (крал Стефан —)
 8,9,15,16
 Душъ (И. И.) 61
 Ђорђић-Gjorgji (D. Ignасије) 73
 Горгов (Иван Х.) 38
 Ђорђевић (Влад.) 129
 Горев (Васил Х.) 36
 Евдоксија (царица —) 18
 Егзарх (Александар) 21,22,23
 Едуард III 102
 Езоп 67,71,88
 Елена (краљица —) 28,29
 Еммануилович (Иван) 71
 Еничерев (Никола Ганчев —)
 14,15,16,132
 Ергоген 19

Живковић (Стеван) 67
Жинзиров (Кс.) 124,128
Жишка 67
Загреб 32
Зафир 33,41,47,52,74
Зафиров (Анастас Д.) 64
Зафиров (Андреја) 35,74
Зафиров (Диме) 35,74
Зафиров (Илија Панев—)
 35,41,47,52
Зафиров (Пане) 35,47,74
Захаријади (Г.) 37,38,58,59,
 131.
Здравев (П.) 59
Земун 36,38,74,75
Златоуст (св. Јован—) 9,18,
 19,95,137
Зограф (манастир—) 16,22,
 125
Зорић (Јован) 73
Иван (митрополит—) 31
Иван Филозоф 19
Иванић (Ив.) 15,125,129
Ивановъ (Йорданъ) 36,37,
 39,75,126
Ивашковски (С.) 48
Икономов (Константин) 46
Илариѡнъ 68
Илиевъ (С.) 69,72
Илиевичъ (Георгија) 58
Инокенти (папа—) 16
Иппократ 17
Ирбиева (А. П.) 7,124
Иродот 82
Исаак Сиріянин 17
Исидор 19
Исихија (Презвитер—) 17
Италија 127
Јаким Осоговски (манастир
 св.—) 125
Јанина 30
Јастребов 30
Јерусалим 17,33
Јоаким Сарандополски 29
Јоасаф (еромонах—) 28
Јоан Асен (цар—) 103

Јован Бигорски (манастир
 св.—) 7,125
Јовановъ (Х. Найдень) 70,71
Јовановић (Евтимиие) 24,67,68
Јокић (Манојло) 23
Јулий Оступник 17
Јуришић (Гедеон) 129
Јустинијан 30
К. 126
К.[арамфилович] 37,39,75,76,
 124 128
Калиста, види: Никифор—
Кабразли (Мехмед паша-)135
Капукехаја (Српски—во Ца-
 риград) 16, 20, 21, 22, 23, 24
Каракостовъ (Ст.) 133
Карамзин 136
Караџић (В. С.) 64, 121, 136
Картагина 19
Касапски (Н. Х.) 70
Катановъ (Н. Θ.) 51
Кеплер 67
Климент (манастир св.—) 7
Климент III 19
Кирил (архиепископ александ-
 ријски) 19
Кирил и **Методи** 16, 103,
 131, 137
Кирулар 103
Княжескиј (Захарій) 48, 69
Козлов 52
Колендик (П.) 128
Кольцов 55
Коринт 32
Корнеј 136
Коссовичъ (Игнатій) 38,50
Коссовичъ (К. А.) 38,50
Костић (В. Н.) 23
Костичъ (Маѡеа) 60
Костович (Хрїстодул) 28
Красов 55
Кратово 15
Крстевич (Гавраил) 136
Кртов (Илија) 34
Крум (цар—) 102
Кушовци 38,128
Кѡнчовъ (Василъ) 11,13,15
 16,24,25,129,130,133

Лазар (кнез —) 16,19,22,30
 Лазарович (Ефрем) 57,67
 Лангер (Л.) 51
 Ле Саж 60
 Лесинг (Г. Е.) 65,136
 Ломоносов 55,136
 Лудовик XV 85
 Магарашевић (Георгије) 37
 Мала Азија 125,128
 Макензијева (Г. Мјур) 7,124
 Максим (св. —) 19
 Марк Аврели 85
 Марковић 25
 Мартинов (Илија) 33
 Матов (Димитар) 8
 Маџуркаров (И.) 34
 Механовић 21
 Мијатовић (Ч.) 7
 Милети Зографски (архима-
 ндрит —) 72
 Милојевић (М. С.) 126
 Миловук (Јосиф) 37
 Милутин (крал —) 27,28,29
 Мискинович (Т.) 51
 Михаил Асен (цар —) 31
 Михаил (еромонах —) 46
 Михаил Сингел 18
 Михаило (архиепископ Бео-
 градски и Митрополит
 Србије —) 65
 Моклишта (манастир —) 7
 Молиер 136
 Момчилов (Ив. Н.) 72
 Монтеские 85,95
 Москва 38
 Москополе 128
 Мразович 131
 Муамед II 123
 Музеј (Народен — во Белград)
 8,10,20,24
 Мишицки 136
 Натан (Ж.) 126,127
 Наваанаилъ (монах Аѳонско-
 зографски —) 69,70,71
 Нацев (Андо) 33
 Ненович (Вас.) 38
 Неофит Рилски 38
 Никифор (император —) 102

Никифор Калиста 19
 Никола II (папа —) 102
 Николаевић (Ј. Ђ.) 20,22,23
 Николић (А.) 68
 Николић (Ђорђе) 20
 Нинић (Јован) 67
 Некер 85
 Неофнт (еромонах —) 28
 Нови Сад 36,129
 Обрадовић (Доситеј) 37,136
 Омер, види: Хомер
 Осижек 38
 Охрид 7,15,32,128
 Оцевичъ (Трайче) 58
 Павлин (епископ солунски L
 —) 18
 Павлин (Презвитер —) 17
 Павлович (Хрвсанѳ) 68
 Палашов (Ангелко) 36,37,38
 39,74,75,76,127,128
 Палашов (Мано П.) 39,128
 Паисія 17
 Пантелејмон (црква св. —)
 41,49
 Пападопулос (протопапас
 Панагјотис —) 98
 Параклис св. Георги (во Ве-
 лес) 33,34,36,38,39,125
 Парменион 62
 Пејчиновић (К.) 88
 Паскал 85,136
 Пацинова (Хариклија) 12
 Пенев (Б.) 126
 Пенев (П.) 34,133
 Петров (Г.) 49
 Петронијевић (М. А.) 23
 Пешовић (Д. И.) 50
 Пешта 36,37,39,74,75,126
 Платон 62,82,93
 Пловдив 131
 Петар Велики 85
 Петкович (Д.) 128
 Петрев (Стојан) 47
 Петрораков (П. А.) 47
 Пешовић (Дим. И.) 107
 Пешта 36,126,128
 Погорелски (П.) 48
 Поленакловић (Х.) 41

- Попданаилов (К.) 40
 Попечителство Просвѣщенія (Белград) 8,9,10,16,20
 21,22,23,24,25,27
 Петровић (Захарија) 48
 Поповић (Јов. Ст.) 64
 Поповић (Николај) 48
 Попъ Тефовъ (Косте Х.) види: Чингаровъ
 Преспа 15
 Призрен 15,24
 Прилеп 13,14,15,26,127,128,
 134,135
 Прокоповић (Оеофан) 45
 Прохор Пчински (манастир св. -) 125
 Прусија 85
 Прџорек (маало во Велес) 11,34,36,38
 Пуљевски (Ђорђе М.) 66
 Пуљковић (К. Т.) 50,107
 Пушкин 52,54,136
 Радовановић (В. С.) 126
 Радославов (Ст. П.) 72
 Радулов (С.) 72
 Рајик (Ј.) 136
 Раковски (Сава) 136
 Рилски (манастир -) 28,125
 Ристић (М. Х.) 64
 Роберт Лукави 103
 Рогановић (И. П.) 51
 Рурик 103
 Русија 38,103,127,128,131
 Руссо (Јаковъ - Ж. - Ж Русо) 85,95
 Сава (Св. -) 32,36,38
 Самоков 39,129
 Самуил (цар -) 103
 Сарантиевъ (Архигенъ) 69
 Сараулев (О.) 52
 Свакаров (Јано Х. Г.) 38
 Света Гора 33
 Светић (Милош) види: Хаџић (Јован)
 Севиријан (епископ -) 18
 Сенека 67
 Сидов (Антони К.) 59
 Симеон Богослов 17
 Симеон (цар -) 103,112
 Симић (Св. Ст.) 126
 Синаитски (Х.П. Теодоси) 118
 Сиријан (Ефрем) 30,55
 Сколари (Генади) 123
 Скопје 13,15,21,22,23,24,25,26
 29,30,32,36,127,128,129,134,
 135
 Слѣпче (манастир -) 125
 Смирна 111
 Соколов (Матвеј) 46
 Сократ 62,93,136
 Солон 64,67
 Солун 32,39,103,126,128,129
 Сомбор 38
 Сопиков (Василиј) 46
 Софија 7,8,11,28,31,36
 Софрони (патријарх -) 17
 Спас (црква св. - во Велес) 34,36,41,52
 Спасић (М.) 9
 Србија 15,24,38,127,128,129,
 130,136
 Среќковик (П.) 15,29,30
 Сремска Митровица 18
 Страновић (С.) 60
 Станојевић (Ст.) 26,29
 Стејић (Јован) 60,136
 Степан (Херцег -) 30
 Стефан Дечански 26,27,29
 Стефан (Деспот Српски -) 19
 Стефан (крал српски) види: Душан
 Стефан I (папа -) 102
 Стефан Оивејски 17
 Стефановић (У.) 57
 Стоилов (Антон П.) 13,40,129
 Стојановић (Љуб.) 32
 Стојановић (Исидор) 37
 Стојишић (Петаръ) 67
 Стреган (кнез -) 16
 Сумароков 52
 Тевчевичъ (Georgia) 58
 Темистоклес 136
 Тиквеш 7,15,107,126
 Тирол (Димитрије П.) 59
 Тихон (епископ воронешки и елецки -) 47

- Топлица (манастир —) 26
 Трајковъ (жне) 8
 Трескавец (манастир—) 25, 125
 Трлајић (Гр.) 56
 Тукидид 62, 64, 67
 Турција 123, 124, 131
 Т'пчилештов 136
 Эаласія 17
 Эеодор Едесски 17
 Эеодор (отец —) 17
 Эеофил (патријарх —) 18
 Унгарија 38, 39, 75, 127, 128
 Урош I (крал) 28
 Фенелон 67, 136
 Фенер 124
 Филарет (митрополит москов-
 ски —) 56
 Филип 86, 87
 Филип II 85
 Филотеј (патријарх цариград-
 ски —) 17
 Фотија 103, 105, 136
 Фотиадис 136
 Фотинов 136
 Франција 103, 127
 Хамамджиевъ (Хр. Л.) 71
 Хаџи Василев (Панче) 34
 Хаџи Васиљевић (Јован) 20,
 23, 26, 123, 126, 129, 130, 131
 Хаџић (Јован) 65
 Хомер 82, 85, 102
 Хотјаковски (Алексеј) 46
 Христовић (И.) 72
 Цариград 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23,
 24, 25, 26, 123, 126, 128, 130
 „Цариградски вѣстникъ“ 7,
 13, 15, 20, 25, 118, 130, 133
 Ценовићъ (Лазо Арсовъ X. —)
 118
 Цонев (Б.) 7, 8
 Чингаровъ (Косте X. Попъ
 Тефовъ —) 7
 Чингизхан 104
 Читкушев (Алексо) 34
 Читкушев (Тоде) 34
 Чокалов (Димко) 34
 Чокерлјан (Вас. З.) 37
 Чочков (Христо) 11, 37, 38, 39,
 51, 75, 130, 132
 Цинова (Маџа) 35, 36, 41
 Шафарик (Јанко) 10, 26, 27,
 136
 Шоповъ (А.) 128
 Штип 128
 Шурков (Ангел) 34, 41, 47, 52,
 74

Alter (Franciscus Carolus) 120
Ἄνθιμος (πατριάρχης) 96, 104
Ἀντωνίνος (Μάρκος) 81
Ἀρδόπουλος (Λούκ. κ.) 95
Βυζάντιος (Σκαρλ.) 99
Βαφα (X.) 96
Callimachos 121
Δαμασκηνός 97
Δαμωδής (Βικέντιος) 80
D'Arteau 114
Δημητριάδης (Ἐρμανουήλ) 81
Δε Βεαυμοντ 92
Δούκας (Νεόφитος) 80
Φενελών 89
Fessler (Ignaz Aurelius) 121
Φιλιππίδης (Πολυχρόντος) 97
Filipović (Ivan) 77
Γάζης (Ἄνθιμος) 80
Γεννάδιος (Γ.) 97, 105
Γερακάκης (Π.) 114
Γριβᾶ види: Καραβίας (N.)
Χρυσόστομος (Ἰωάννης) 97
Χριστόδουλος (Προτοπαπᾶς)
115
Ἰωάννης (μυτροπολίτης Εὐχαΐ-
των) 99
Ἰαπότης (Ἄσωπιος) 95
Joly 121
Καλαζακίδης (Δημήτριος Κ.) 91
Καμβιόλος (Κ.) 98
Κάμπτε (I. E.) 83
Καραβίας (Νικόλαος - Γριβᾶ)
92
Καραϊωάννης (Ἀθανάσιος) 80
Klein (Ernst) 121
Κοδρίκας (Καγκελλάριος) 82
Kodym (F. St.) 78
Κορμητᾶς (Στέφανος) 85, 86,
88, 89, 90, 91
Κοντοτόνης (Κωνσταντῖνος) 91

Κορομηλᾶς (Ἄνδρέας) 97, 98
Κουμᾶ (Κ. Μ.) 95, 100
Krajachich (Mathe) 73
Κύριλλος (πατριάρχης τῶν
Ἱεροσολύμων) 107
Μακάριος 78
Μελέτιος (μυτροπολίτης -) 79
Μπιλλιάρης (Ἰωάννης) 79
Μπραγκοβάνος (Κωνσταντί-
νος) Νεγρῆς (Α.) 100
Νεόκωμος (ἀρχιεπίσκοπος -) 89
Νεόφυτος (ιερομόναχος Ριλ-
λιώτης) 100
Ὀλύμπιος (Εὐθυμιάδης) 91
Παλαιολόγος (Γρ.) 106
Παπαρρηγόπουλος (Κ.) 101, 107
Πλάτων (μυτροπολίτης Μόσχας)
98
Ποθήτης (Α.) 91
Ραπτάρχης (I) 112
Ρουσιάδης (Γεώργιος) 82
Πύρρος (Διονύσιος) 97
Reikovich (M. A.) 73
Σοάνιος (Φραγγίσκος) 79
Sophocles 121
Στέφανος (ιερομόναχος -) 78
Στούρζας (Ἀλέξανδρος) 100
Συμεών (ἀρχιεπίσκοπος Θεσ-
σαλονίκης) 106
Συμεωνίδης (Ἰωάννης) 91
Τσιαχτσίρης (Γ.) 114
Τζιγαράς (Κωνσταντῖνος) 80
Τσοκαλᾶς (Γεώργιος) 98
Θείρης (Κ. Τρ.) 97
Ulrich (H. N.) 95
Ξανδόπουλος (Κωνσταντῖνος)
96
Ζιούης (Ε.) 83
Ζωσιμάδης 81

ГЕОРГИЙ ШОПТРАЯНОВ

БИБЛИОТЕКА

ИОРДАНА ХАДЖИ КОНСТАНТИНОВА ДЖИНОТ

- К ИЗУЧЕНИЮ КУЛЬТУРНОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ В МАКЕДОНИИ -

(Резюме)

Македонское возрождение, которое является важной эпохой в истории македонского народа, проявилось в различных видах. Принимая во внимание, что македонское возрождение появилось в особенных условиях социальных и экономических процессов, оно представляет собою событие первостепенной важности, которое удовлетворило насущные потребности народа что касается светского просвещения, политической свободы и экономического освобождения. Это эпоха расцвета творческих национальных сил, когда народ проявляет огромные усилия для того, чтобы устранить или уничтожить все препятствия, которые стоят на пути его национального и культурного развития. В рамках этого возрождения книги сыграли важную роль. Именно поэтому автор этого очерка выдвигает роль книг в национальном и культурном возрождении.

Вначале автор сделал разбор и описание 158-ми русских, сербских, болгарских, хорватских, греческих, французских и немецких книг, которые составляли личную библиотеку Иордана Хаджи Константинова (около 1820-1882 г.), македонского воспитателя, писателя и политика, дал исторический обзор этой библиотеки и доказал, что она сыграла очень важную роль в интеллектуальном образовании своего обладателя и его многочисленных учеников в Велесе, Скопле и т. д., где он был наставником и одним из водителей народа в борьбе против греческих и турецких угнетателей.

Потом автор впервые публикует отпечаток печати Константинова, делает его разбор, даёт описание и доказывает его важность в смысле сигиллографическом и культурном.

Вслед за тем автор доказал, что книги этой библиотеки дали Константинову необходимый материал для выработки и практического применения его школьной программы, которую он опубликовал в 1851-1852 г., и которая была — насколько это известно — первой подробной школьной программой в то время в Македонии. Эта программа показывает, что Константинов, благодаря своим книгам и своей высокой культуре, постигнутой изучением обширных и разнообразных научных областей, покинул школьный педагогический метод и программу, применявшиеся до того времени в монастырских и частных школах, и ввёл новое светское преподавание, более действительное и гораздо более широкое, чем раньше.

Кроме того, сделанные Константиновым на полях его книг заметки, на которые указывает автор, позволили этому последнему установить метод работы Константинова и отметить влияние, которое оказывали изречения, апофегмы, моральные наставления, извлечённые им из книг и записанные на полях, на его труды и статьи, предназначенные для морального и гражданского воспитания его учеников и соотечественников.

Библиотека Константинова показывает, что её обладатель был человек широкого образования и что культурный уровень в Македонии в то время был на значительной высоте.

GEORGI ŠOPTRAJANOV

LA BIBLIOTHÈQUE DE JORDAN HADŽI KONSTANTINOV
DŽINOT— CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DE LA RENAISSANCE
CULTURELLE EN MACÉDOINE —*(Résumé)*

La renaissance macédonienne, qui représente une époque importante dans l'histoire du peuple macédonien, s'est manifestée sous divers aspects. Étant donné qu'elle s'est produite dans des conditions spéciales d'ordre social et économique, la renaissance macédonienne est un événement primordial qui a satisfait les exigences impérieuses du peuple en ce qui concerne l'instruction laïque, la liberté politique et l'émanicipation économique. C'est une époque d'épanouissement des forces créatrices nationales, où le peuple déploie des efforts multiples pour éliminer ou vaincre tous les obstacles qui empêchaient son développement national et culturel. Dans le cadre de cette renaissance les livres ont joué un rôle important. C'est à cette fin que l'auteur de cette étude détermine l'apport des livres dans la renaissance nationale et culturelle.

D'abord, l'auteur de cette étude a fait l'analyse et la description de 158 livres russes, serbes, vulgares, croates, grecs, français et allemands qui constituaient la bibliothèque privée de Jordan Hadži Konstantinov (vers 1820-1882), éducateur, écrivain et homme politique macédonien, en a fait l'historique et a démontré que cette bibliothèque a joué un rôle prépondérant dans la formation intellectuelle de son possesseur et de ses nombreux élèves à Vetes, Skopje, etc. où il a été précepteur et un de ceux qui stimulaient la lutte du peuple contre les oppresseurs grecs et turcs.

Puis, l'auteur de cette étude publie pour la première fois l'empreinte du sceau de Konstantinov, en fait l'analyse et la description et démontre son importance sigillographique et culturelle.

Ensuite, l'auteur a démontré que les livres de cette bibliothèque ont fourni à Konstantinov les matériaux nécessaires à l'élaboration et à l'application pratique de son programme scolaire qu'il a publié en 1851 et 1852, et c'est le premier programme scolaire développé qu'on connaisse à cette époque en Macédoine. Ce programme montre que Konstantinov, grâce à ses livres et à sa haute culture formée par des études vastes et variées, a abandonné la méthode pédagogique et le programme scolaire appliqués jusqu'alors dans les écoles monastiques et privées en Macédoine et a introduit un enseignement moderne et laïque, plus efficace et beaucoup plus ample que le précédent.

En outre, les notes de Konstantinov inscrites en marge de ses livres, notes relevées et mises à jour par l'auteur de cette étude, ont permis à celui-ci de déterminer la méthode de travail de Konstantinov et l'influence que les sentences, les apophthèmes, les préceptes moraux tirés des livres et inscrits en marge, ont exercé sur les écrits et articles de Konstantinov, destinés à l'éducation morale et civique de ses élèves et de ses compatriotes, une influence considérable.

La bibliothèque de Konstantinov montre que l'état intellectuel de son possesseur fut très élevé et que la culture en Macédoine à cette époque était très avancée.